RADU TEODORESCU

DREPTATEA ÎNTRE SPECULAȚIE RELIGIOASĂ ȘI RELATIVISM MORAL. O ANALIZĂ CREȘTIN ORTODOXĂ

Cugir 2023

CUPRINS

INTRODUCERE

„Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția Cerurilor"
(Matei 5, 10)

Când suntem nedreptățiți suferim și când ni se face dreptate ne bucurăm. Aceasta fiindcă omul este o ființă care se naște cu simțul dreptății. Despre dreptate vom vorbii în această carte. Aceasta fiindcă este nevoie de ea în lumea noastră. După cum ne spune fericirea de mai sus a lui Iisus sunt mai mulți care sunt prigoniți pentru dreptate. Pe ei îi asigură Iisus că vor câștiga Împărăția Cerurilor.

Mai toți dintre noi când ajungem să fim nedreptățiți ajungem să cerem să ni se facă dreptate. Totuși sunt mai mulți care când semenii lor sunt nedreptățiți ajung să ceară dreptate pentru ei. Aceasta fiindcă cei mai mulți dintre noi suntem individualiști și voim dreptatea numai pentru noi și nu pentru alții.

Creștinismul ortodox este de partea dreptății. Aceasta fiindcă nu putem să trăim într-o lume în care să facem

- nedreptăți
- și fărădelegi

și să nu pățim nimic. Arhimandritul Damaschin Luchian spunea în acest sens: „Dumnezeu a luat întotdeauna partea celor oropsiți, a luat întotdeauna partea celor nedreptățiți, a fost apărătorul orfanilor, al văduvelor, al celor care erau asupriți de cei care aveau putere și stăpânire. Mai ales a celui singur, a celui care nu are ajutor, a celui simplu, lucrul acesta este cu totul urât în fața lui Dumnezeu.

Dumnezeu nu ia partea celui care nedreptățește, ci Dumnezeu este solidar cu cel simplu, cu cel neajutorat și cu cel nedreptățit."[1]

Poate părea ciudat că un Dumnezeu Atotputernic poate să fie de partea celor nedreptățiți. Și totuși trebuie să știm că realitatea este că din cele mai vechi timpuri Dumnezeu a fost solidar cu dreptatea și certat cu nedreptatea. De fapt în această carte voim să vedem cum se raportează Dumnezeu la dreptate și nedreptate.

Cei mai mulți sunt de părere că de fapt dreptatea este un lucru care se referă numai la justiție. Ei bine adevărul este că dreptatea este la fel de bine și o problemă filosofică și chiar teologică.[2]

Ceea ce se poate constata la o analiză mai amănunțită în lumea noastră este că există destul de multă nedreptate

- în lumea noastră
- și în jurul nostru.

Pentru cei mai mulți dintre noi dreptatea este un lucru care se leagă numai de tribunal. Juriștii sunt unii care trebuie să facă dreptate. Prin urmare noi nu trebuie să facem dreptate și nici să nu fim preocupați cu ea. Ei bine dreptatea se poate vedea că este cerută la mai multe nivele:

- social,
- politic,
- economic,
- istoric
- sau personal.

Dreptatea este o virtute creștin ortodoxă ce este de cele mai multe ori trecută cu vederea. Vrem să ni se facă dreptate dar suntem cât se poate de rezervați cu privire la faptul dacă această dreptate trebuie să fie făcută și pentru cei din jurul nostru. Tot Arhimandritul Damaschin Luchian spunea: „și nedreptățile se pot face în multe feluri, mari și mici. Am spus că sunt predispuși – dar nu e obligatoriu! – să facă nedreptăți aceia care au autoritate, putere, influență, dar, în același timp, aceștia pot să facă foarte mult bine, foarte multă dreptate, pot să împartă dreptatea. Nedreptățim atunci când, de pildă, vine cineva să-ți lucreze și nu-i plătești cât ți-a cerut. Asta-i nedreptățirea lucrătorilor. În vechile cărți de învățătură ale Bisericii erau împărțite păcatele pe diferite categorii și neplata lucrătorilor, a simbriașilor, era foarte mult osândită; era pusă în rândul păcatelor strigătoare la cer."[3]

---

[1] Extras din predica Arhim. Damaschin Luchian de la Mănăstirea Sihăstria Putnei rostită la sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci apud https://www.facebook.com/pildele.sf.parinti/posts/cel-ce-face-nedreptate-isi-va-lua-plata-nedreptatii-domnul-nostru-iisus-hristos-/1475422402474734/ (accesat pe 19.04.2023).

[2] A se vedea Daniel Grigore Filimon, *Dreptate, fapt social și virtute creștină* (București, 2022).

[3] Extras din predica Arhim. Damaschin Luchian de la Mănăstirea Sihăstria Putnei rostită la sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci apud https://www.facebook.com/pildele.sf.parinti/posts/cel-ce-face-nedreptate-isi-va-lua-plata-nedreptatii-domnul-nostru-iisus-hristos-/1475422402474734/ (accesat pe 19.04.2023).

Ceea ce este foarte clar este că nu ajungem numai să fim nedreptăţiţi ci la fel de bine ajungem să nedreptăţim la rândul nostru. În termeni juridici atunci când ajungem să nedreptăţim nu facem decât să ne căutăm *circumstanțe atenuante*. Aceasta fiindcă pentru mai mulţi adevărul este că dreptatea este relativă. Este relativă fiindcă în cele din urmă ţine de unghiul din care priveşte ce este

- drept,
- moral,
- just
- şi etic.

„Cum mai poţi să nedreptăţeşti pe cineva? Să duci de nas. Poate e cineva care nu ştie, nu are cunoştinţă, te duci la o bătrână, la un om simplu şi-i vinzi cu suprapreţ, că ea nu ştie, săraca, cât e preţul pe piaţă. Nedreptate este. Mai există nedreptate, fraţilor, atunci când vorbim de rău pe cineva şi clevetim şi cleveteala aceea merge din gură în gură şi se amplifică şi-i face acelui om o mare nedreptate. Şi mai mare decât atât este atunci când vorbeşti de rău prin minciună în faţa organelor de stat, a celor care trebuie să judece. Dacă vine cineva la tine şi-ţi spune: <Uite, ai plicul ăsta să vii la mine la proces să spui aşa cum spun eu> şi tu spui nu cum a fost adevărul, ci aşa cum te-a plătit acela, această nedreptate pe care tu o faci în defavoarea cauzei celeilalte este pedepsită de Dumnezeu din neam în neam. Sau, mai grav, câteodată este unul care nu ştie nimic din ce s-a întâmplat şi este adus acolo chipurile ca martor. Orice lucru bun şi orice lucru rău are efect nu pe moment, ci şi în timp. Şi o nedreptate care nouă ni se pare mică acum poate să fie mult mai mare în viitor.”[4]

Este evident că dreptatea poate să fie o problemă care să fie speculată. Aceasta fiindcă cel nedreptăţit crede că poate să nedreptăţească în timp ce restul pot crede că de fapt ei fac dreptate. Totuşi este bine să ştim că dacă facem un lucru rău cuiva conştiinţa ne va spune că am făcut un lucru rău şi că fapta noastră se cheamă nedreptate. În acest sens binele şi răul ajung să fie îndreptăţite de cei care sunt adepţii lor. Totuşi conştiinţa este cea care va ajunge să îndreptăţească binele.[5]

Nedreptatea este una care ajunge să se manifeste în jurul nostru prin suferinţă. Aceasta fiindcă dacă îi luăm celui de lângă noi bunurile de care are neapărată nevoie evident că îi vom provoca suferinţă. Ceea ce se poate vedea în lumea noastră este că sunt mai mulţi care consideră că dreptatea în lumea noastră poate face numai Dumnezeu. Ei bine trebuie să ştim că Dumnezeu este Unul care se poate prezenta şi ca un judecător însă acest lucru nu înseamnă că noi trebuie să tolerăm nedreptatea din jurul nostru numai fiindcă aşteptăm ca Dumnezeu să ne facă dreptate.

A crede că numai Dumnezeu poate face dreptate în lumea noastră înseamnă să credem că dreptatea în cele din urmă ţine numai de absolutul dumnezeiesc. Ceea ce este cât se poate de clar este că dreptatea şi nedreptatea au stat în contrazicere una cu alta din cele mai vechi timpuri.

„O mare nedreptate care se face astăzi atunci când tu te duci să te angajezi undeva, dacă tu eşti mai prost pregătit decât celălalt sau decât ceilalţi şi-ţi cumperi postul tău şi ceilalţi nu intră din cauza ta n-ai cum să ajungi bine. N-ai cum să ajungi bine pentru că Dumnezeu nu binecuvântează fărădelegea şi nedreptatea. Aceia dintre tineri cărora părinţii le cumpără locul la liceu sau la facultate cu bani, aceia dintre elevi şi studenţi care trec un examen de admitere undeva prin fraudă intelectuală, adică prin copiere, în defavoarea unuia care este cinstit şi care, din cauză că tu ai copiat, este căzut sub linia de admitere, nu au cum să ajungă bine. Că aşa a spus Sf. Scriptură: iar cel ce face nedreptate îşi va lua plata nedreptăţii, întrucât la Dumnezeu nu este părtinire.”[6]

În sens moral trebuie să ştim că lucrurile sunt cât se poate de clare: dreptatea este binele şi nedreptatea este răul. Răul poate să îmbrace această formă a nedreptăţii care ajunge să fie propagată de foarte mulţi în jurul nostru.

La fel de bine trebuie să ştim că mai tot ceea ce facem în viaţa noastră are o anumită consecinţă. Un proverb englezesc ne spune că: *culegi în funcție de ceea ce ai semănat*. Aceasta fiindcă dacă în această viaţă tot ceea ce ai semănat a fost nedreptatea ei bine vei ajunge să culegi fructul amar al pedepsei. Aceasta fiindcă în lumea noastră – după cum a rânduit-o Dumnezeu – faptele bune sunt răsplătite şi faptele rele sunt pedepsite.

[4] Extras din predica Arhim. Damaschin Luchian de la Mănăstirea Sihăstria Putnei rostită la sărbătoarea Înălţării Sfintei Cruci apud https://www.facebook.com/pildele.sf.parinti/posts/cel-ce-face-nedreptate-isi-va-lua-plata-nedreptatii-domnul-nostru-iisus-hristos-/1475422402474734/ (accesat pe 19.04.2023).

[5] A se vedea Vladimir Soloviov, *Îndreptățirea binelui* (Bucureşti, 1994).

[6] Extras din predica Arhim. Damaschin Luchian de la Mănăstirea Sihăstria Putnei rostită la sărbătoarea Înălţării Sfintei Cruci apud https://www.facebook.com/pildele.sf.parinti/posts/cel-ce-face-nedreptate-isi-va-lua-plata-nedreptatii-domnul-nostru-iisus-hristos-/1475422402474734/ (accesat pe 19.04.2023).

Se ştie în acest sens că au fost mai mulţi scriitori care au ajuns să vorbească despre raportul dintre *crimă şi pedeapsă*. Este ilogic şi este iraţional să ajungi să crezi că răul va ajunge să fie răsplătit cu bine. Aceasta fiindcă nu este în firea lucrurilor să fie aşa. Prin urmare trebuie să ştim că dreptatea este o lege care este puternic scrisă în firea umană fiindcă orice om prin firea lui tânjeşte la dreptate. „Într-un salon de spital erau doi oameni, amândoi bolnavi şi amândoi pe moarte. Şi unul a murit tihnit şi împăcat şi liniştit; era un om simplu, corect, cinstit în viaţa lui, bătrân de acum, şi-a ţinut singur lumânarea şi în pace şi-a dat duhul. Pe un alt pat, în acelaşi salon – ăsta e caz adevărat – era un om cu putere multă, cu influenţă multă şi nu putea să moară. Era bolnav, pe moarte, medicii ştiau că trebuie să moară şi el nu putea să moară. Se zvârcolea în pat, se rupeau cearşafurile cu el de atâta zvârcolire şi el nu putea să moară. Pe la poarta acelui spital era o bătrână care nu făcea bine ce făcea, dar exprima o durere a sufletului ei şi blestema pe acel om care stătea în spital pentru că i-a necinstit singura ei fată. Ea, femeie vădană, femeie singură, fără de bărbat care să fie o autoritate şi o putere mai mare; acela, cu influenţă, a necinstit-o pe singura ei fată şi care, din cauza acestei necinstiri, şi-a pus capăt zilelor. N-avea cum să termine bine omul acela.”[7]

Doi jurişti discutau într-o zi.

- Să ştii că îmi este greu.
- De ce?
- Să fac dreptate.
- În ce sens?
- Oamenii se bazează pe tine.
- Aşa este.
- Şi dacă greşeşti?
- La asta te referi?
- Da.
- Uite cum este teoria dreptăţii este simplă.
- Adică?
- A face binele este drept.
- Şi a face răul este nedrept?
- Da.
- Asta o ştiu şi eu.
- Şi de ce ţi se pare greu?
- Fiindcă de multe ori este greu să dovedeşti nedreptatea.
- La asta te referi?
- Da.
- Aici trebuie să nu te da bătut.
- Asta încerc şi eu să fac.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Trebuie să ştii că Dumnezeu este sus şi vede.
- De multe ori mă îndoiesc de acest lucru.
- De ce?
- Fiindcă în lumea noastră au loc atât de multe lucruri rele.
- Mai de vreme şi mai târziu ele vor fi pedepsite.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă avem un Dumnezeu care nu este de partea nedreptăţii.
- Asta o ştiu.
- Şi atunci?
- Îmi este greu.
- Trebuie să îţi foloseşti inteligenţa.
- Cum?

[7] Extras din predica Arhim. Damaschin Luchian de la Mănăstirea Sihăstria Putnei rostită la sărbătoarea Înălţării Sfintei Cruci apud https://www.facebook.com/pildele.sf.parinti/posts/cel-ce-face-nedreptate-isi-va-lua-plata-nedreptatii-domnul-nostru-iisus-hristos-/1475422402474734/ (accesat pe 19.04.2023).

- Îţi voi spune o întâmplare.
- Te ascult.
- Se spune că erau doi prieteni.
- Și?
- Unul dintre ei avea un inel cu un diamant care este foarte preţios.
- Da?
- Da. Într-o zi prietenul i-a spus:
- Nu poţi să îmi împrumuţi inelul cu diamant?
- De ce?
- Am o petrecere la care am fost invitat ş vreau să fac impresie.
- Bine ţi-l dau.
- Prietenul a luat inelul dar mai apoi nu a mai voit să îl restituie.
- Uite cum este dacă nu îmi înapoiezi inelul te voi da în judecată.
- Nu ştiu despre de ce inel vorbeşti.
- Nu mă aşteptam la asta de la tine.
- Ei bine problema a ajuns la tribunal.
- Domnule judecător i-am împrumutat un inel cu diamant lui şi acum nu mai vrea să recunoască.
- Nu ştiu despre ce vorbeşti.
- Nu mai ţii minte?
- Ce să ţin minte?
- Eram sub acel mare stejar când ţi-am dat inelul.
- Nu ştiu ce vorbeşti.
- Un moment, a intervenit judecătorul.
- Da domnule judecător.
- Ai spus că i-ai dat inelul sub stejar?
- Da.
- Poţi să faci ceva pentru mine?
- Ce?
- Vreau să mergi şi să îmi aduci o frunză din acel stejar.
- Bine domnule judecător.
- Păgubitul a mers să aducă frunza.
- Și?
- Judecătorul şi hoţul s-au pus să aştepte.
- Interesant.
- După ce au stat mai multă vreme hoţul i-a spus judecătorului.
- Ei avem mult de aşteptat.
- De ce?
- Stejarul acela este departe de aici.
- Dar de unde ştii tu unde este acel stejar?
- Ştiu.
- Ştii fiindcă acolo au primit inelul cu diamant nu?
- Să vedeţi?
- Nu aveai cum să ştii de acel stejar dacă nu ai fi primit acolo inelul.
- Așa este.
- Te-am prins cu minciuna.
- Asta este toată povestea?
- Da.
- Foarte frumoasă.
- Este despre cum se poate face dreptate.
- Da trebuie să fi foarte înţelept.
- Aşa este.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.[8]

[8] Întâmplare preluată de la părintele Dumitru Călugăr.

De mai multe ori trebuie să ştim că pentru ajunge să facem dreptate trebuie să ne folosim de inteligenţă şi înţelepciune. Adevărul este că sunt puţini cei care cred că înţelepciunea are de a face cu dreptatea. Totuşi este bine să ştim că ele se presupun reciproc. Nu se poate să vorbim de dreptate dacă nu ştim că lucrăm la facerea şi propăşirea ei prin înţelepciune. Trebuie să fim sigur de acest lucru şi să nu avem nici o îndoială. Sfinţii de mai multe ori este au ajuns să de depăşească categoriile acestei lumi şi au ajuns la un model de viaţă hristic: „Sfântul Eusebiu aşeză pe episcopul Marius în oraşul Doliche care era infectat de arianism. Când îşi făcu intrarea în oraş ca să instaleze pe episcop, o femeie fanatică, plină de ură contra sfântului, aruncă cu o piatră în el şi-l lovi atât de crunt în cap, încât îi atinse creierul şi sfântul muri. Când se luptă cu moartea, chemă prietinii săi şi le luă cuvântul, că nu vor face acelei femei nici un rău, căci dânsul voia să urmeze şi la moartea sa pe învăţătorul său, care zise ucigaşilor: „Părinte, iartă-i pentru că nu ştiu ce fac".[9]

CAPITOLUL 1

DREPTATEA NU ESTE NUMAI O PROBLEMĂ JURIDICĂ CI ŞI UNA RELIGIOASĂ

În termenii filosofului antic Aristotel trăim într-o lume a categoriilor. Lucrurile sunt de cele mai multe ori cât se poate de bine compartimentate în lumea noastră şi de multe ori nu credem că au nici o legătură unul cu altul. Aşa se face că sunt mai mulţi care cred că dreptatea este o problemă strict juridică ce nu are nici o conotaţie religioasă. Adevărul este că lucrurile nu sunt chiar aşa. Chiar termenul de ortodoxie implică cu sine dreptatea. Acesta fiindcă ştim că în limba greacă ortodoxie înseamnă drept slăvitor sau drept măritor.

Prin urmare dreptatea se impune chiar şi în relaţia noastră cu Dumnezeu. Trebuie să ne raportăm la Dumnezeu prin dreptate. Aceasta fiindcă slujirea dreptăţii ne va duce la Dumnezeu. Prin urmare a fi un om credincios înseamnă să fi un om drept. De fapt mai mulţi sfinţi creştin ortodocşi au titulatura de drept. În acest sens poate unul dintre cele mai cunoscute exemple este dreptul Iov din Vechiul Testament.[10]

Implicaţiile religioase ale dreptăţii este că omul nedrept este un om imoral. Să ne amintim din antichitatea iudaică de regele Ahab al Israelului. El era unul dintre cei mai bogaţi oameni din timpul său. Ahab ajunge să vadă via lui Nabot un sărman de lângă palatul lui. Tânjeşte după ea şi în cele din urmă ajunge să i-o confişte. Se poate vorbii aici de dreptate? În nici un fel. Se poate vedea că dreptatea a ajuns să îl facă pe Ahab un om imoral.

Imoralitatea este de cele mai multe ori nedreaptă. Aceasta fiindcă cei imorali ajung să susţină lucruri imorale cum ar fi:

- exploatarea omului de către om,
- căsătoriile persoanelor de acelaşi sex,
- legalizarea prostituţiei,
- dreptul la avort,
- eutanasia etc.

Se poate vedea că imoralitatea ajunge să se manifeste şi în lumea religiosului. De exemplu dacă un avocat deşi este conştient că clientul lui este vinovat pentru o sumă generoasă de bani ajunge să speculeze legea şi îl scoate nevinovat nu este acest lucru imoral?

Dreptatea este una care din cele mai vechi timpuri din lumea noastră a căutat să lupte împotriva imoralităţii şi ştim că imoralitatea se manifestă prin mai multe lucruri. „Cel care face un lucru care pune o pată neagră pe tot restul vieţii cuiva trebuie să facă multă pocăinţă ca să-l ierte Dumnezeu, mult trebuie să plângă ca altcineva din familia lui să nu păţească ceva aşa de rău. Dar, dacă putem să ne răscumpărăm o greşeală, o nedreptate făcută cuiva, s-o facem! Ai furat de la cineva, dă-i înapoi! Au trecut zece ani, dă-i înapoi! Ţi-e ruşine să dai personal? Dă prin altcineva! Răscumpără-ţi greşeala.

Ai vorbit de rău pe cineva şi din cauza ta, din cauza minciunii tale, din cauza mândriei tale i-ai făcut rău unui om? Cere-ţi iertare în primul rând de la om: <Iartă-mă, te rog. Am greşit şi ţi-am stricat bunul tău nume> şi apoi vorbeşte-l de bine celor cărora l-ai vorbit de rău. Deci nu-i suficient doar să-ţi pară rău; o nedreptate trebuie răscumpărată, pentru că Dumnezeu nu iubeşte nedreptatea."[11]

---

[9] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

[10] A se vedea Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Iov* (Iași, 2012).

[11] Extras din predica Arhim. Damaschin Luchian de la Mănăstirea Sihăstria Putnei rostită la sărbătoarea Înălţării Sfintei Cruci apud https://www.facebook.com/pildele.sf.parinti/posts/cel-ce-face-nedreptate-isi-va-lua-plata-nedreptatii-domnul-nostru-iisus-hristos-/1475422402474734/ (accesat pe 19.04.2023).

Este evident că sunt mai mulți care nu susțin idea că a fi nedrept este în cele din urmă un lucru imoral. Aceasta fiindcă noi asociem imoralitatea numai cu perversiunile sexuale. Totuși imoralitatea nu se leagă numai de perversiunile sexuale ci la fel de bine are mai multe implicații de natură juridică.

- Corupția,
- înșelăciunea,
- șantajul,
- furtul,
- violența
- sau crima

sunt cu toate la un anumit nivel lucruri imorale. Este clar că un criminal este un om imoral.[12]

Nedreptatea este un lucru care este din ce în ce mai contestat în lumea noastră. Aceasta fiindcă oamenii pe cum se înrăiesc pe atât de mult devin și mai nedrepți. Se poate vedea aici o legătură cât se poate de

- strânsă
- și organică

dintre nedreptate și răutate.

Ea poate să se manifeste și la nivel de țări și continente. Câte țări nu au fost nedreptățite prin război și violență? Adevărul este că foarte multe. Este cu adevărat greu să fi nedreptățit. „Cel care este nedreptățit și știe că este nedreptățit este bine să se roage la Dumnezeu să-i dea multă răbdare ca să-și poarte această nedreptate, să fii vorbit de rău sau altul să intre înaintea ta la serviciu. Nu-i ușor de dus, mai ales să știi că tu te-ai pregătit, mai ales să știi că acela a intrat pentru că tatăl lui are bani și de-asta a intrat în locul tău. Nu-i ușor de dus pentru un copil. Și mai există riscul să dea vina pe Dumnezeu din cauza ta, cel care faci nedreptate. Din cauza ta, cel care faci nedreptate, un om care nu e întărit în credință poate să se schimbe pe întreaga lui viață, spunând: <Cum, eu, care am fost cinstit, eu, care am fost corect, eu, care n-am copiat, eu, care n-am mers la serviciu cu plicul la șef, la patron, la director, pe mine Dumnezeu nu m-a ajutat și l-a ajutat pe acela?! Atunci așa am să fac și eu de acum înainte!> Și, din cauza ta, omul acesta se îndepărtează de la calea cea dreaptă și poate spune că Dumnezeu e de vină pentru nedreptate. Dar poate Dumnezeu să facă ceva cu forța? Dumnezeu vede de deasupra. Dumnezeu nu vrea să se facă nedreptate! Dumnezeu are multe lucruri mai bune, neocolite, prin care să îndrepte pe un om. Nu are nevoie de bici, nu are nevoie de noi Iude, nu are nevoie de noi Nabuccodonosori.

Noi n-avem putere să ducem nedreptățile. Și, dacă putem, ce ține de noi, să spunem care este adevărul. Și, dacă este cineva din jur căruia i s-a făcut o nedreptate și tu știi cum stă adevărul, nu tăcea! Ci spune cum e adevărul. Nu te face complice cu cel care face nedreptatea.

Sf. Ap. Pavel: „iar cel ce face nedreptate își va lua plata nedreptății, întrucât la Dumnezeu nu este părtinire."[13]

Sunt mai multe cazuri de nedreptate pe care Dumnezeu le lasă să vină asupra noastră pentru a ne testa credința și pentru a ne întării în ea. Aceasta fiindcă este bine să știm că de multe ori nedreptatea poate să ne curețe de păcate dacă știm să o suportăm bine.

Este însă clar că în ceea ce privește dreptatea sunt mai multe religii care o privesc diferit. Aceasta fiindcă una susțin creștinii ortodocși că este dreptatea și alta susțin islamicii cu privire la ea. În sens se în religie se poate vorbii de mai multe dreptăți:

- dreptate hindusă,
- dreptate budistă,
- dreptate păgână,
- dreptate zoroastriană,
- dreptate iudaică etc.

Mai toate marile religiile ale lumii susțin un anumit fel de dreptate. Totuși în cele din urmă trebuie să știm că există numai o singură dreptate. Deși creștinii ortodocși susțin că a ucide este un păcat și o nedreptate de exemplu musulmanii susțin că a ucide în numele lui Alah este un lucru bun fiindcă necredincioșii trebuie să fie pedepsiți.[14]

---

[12] A se vedea Filaret M. Ruscan, *Viața în Hristos în orizontul autorității și libertății morale* (Editura Crimca, 2021).

[13] Extras din predica Arhim. Damaschin Luchian de la Mănăstirea Sihăstria Putnei rostită la sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci apud https://www.facebook.com/pildele.sf.parinti/posts/cel-ce-face-nedreptate-isi-va-lua-plata-nedreptatii-domnul-nostru-iisus-hristos-/1475422402474734/ (accesat pe 19.04.2023).

[14] A se vedea Richard Bonney*, Jihad from Qu'ra to Bin Laden,* (Palgrave, 2009).

Ceea ce mai puţin ştiu este că dreptul nu este numai o disciplină seculară ci la fel de bine el se mai studiază şi în seminariile şi facultăţile de teologie creştin ortodoxă. Sunt mai mulţi care consideră că dreptul trebuie să fie total şi deplin secular. Aceasta fiindcă una este religia (care de multe ori aduce confuzie) şi alta este justiţia. Actul justiţiei trebuie să fie făcut în conformitate cu normele religiei şi a credinţei în Dumnezeu. Despre dreptate părintele Vasile Ţoc spunea: „dreptatea creştină este virtutea prin care creştinul îşi împlineşte toate îndatoririle sale faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni, fiind ajutat de harul dumnezeiesc. A trăi după poruncile lui Dumnezeu înseamnă însă împlinirea datoriilor nu numai faţă de Dumnezeu, ci şi faţă de semeni. De aceea, dreptatea creştină cere să respectăm drepturile fiecăruia, să dăm fiecăruia ceea ce este al său, fără privire la folosul nostru şi să nu cerem nimic pentru noi din ceea ce ni se cuvine. Astfel, în viaţa comunitară şi în legăturile dintre oameni, dreptatea este păzitoarea drepturilor fiecăruia şi prin aceasta ea este temelia bunei rânduieli dintre oameni, aducându-le propăşire şi binecuvântare în toate pentru că fără dreptate socială nu este cu putinţă o aşezare temeinică a vieţuirii omeneşti. Este foarte important pentru creştinul de astăzi, pe de o parte individ al societăţii, pe de altă parte „mădular" al trupului lui Hristos care este Biserica, să perceapă virtutea dreptăţii în deplinătatea şi ansamblul ei, să înţeleagă faptul că prin „dreptate" nu concepem doar un principiu juridic abstract, exterior spaţiului spiritual-moral, caracteristic cu precădere socialului. Trăgându-şi seva din însăşi relaţia cu Dumnezeu, dar şi din cea cu semenii, modelându-se prin iubire, dreptatea devine, dincolo de spectrul ei social, sens al existenţei umane, mijloc de mântuire, mod de dobândire a sfinţeniei şi de apropiere faţă de Hristos, pentru că, în definitiv, în calitate de sumă a virtuţilor, dreptatea îşi are sensul ultim în Dumnezeu: „Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6)."[15]

Prin urmare în sens creştin ortodox este bine să ştim că un om nedrept are puţine şanse să se mântuiască. De ce? Fiindcă el este unul care

- asupreşte,
- insultă,
- calomniază,
- fură,
- înşeală
- sau chiar ucide.

Sunt mulţi care pentru nedreptăţile lor ajung să nu se învinovăţească pe sine ci mai mult să Îl facă responsabil pe Dumnezeu. De ce? Fiindcă este Dumnezeu cel care nu le dă ceea ce au ei imediată nevoie. Ei vor bani şi nu îi au şi pentru aceasta vor ucide sau vor fura pentru a obţine ceea ce au nevoie.

O astfel de concepţie trebuie să ştim că denotă necredinţă în Dumnezeu. De ce? Fiindcă Dumnezeu are un plan cu fiecare dintre noi pe care ajunge să îl ducă la îndeplinire. Acest plan se numeşte pronia lui Dumnezeu pe care El o are cu fiecare dintre noi. Iată de ce trebuie să ne încredem şi să avem mai multă credinţă în Dumnezeu decât avem în noi înşine.[16]

Totuşi trebuie să ştim că dreptatea nu este

- total,
- deplin
- şi integral

o problemă religioasă. Ea la fel de bine este şi una laică. Aici vom vorbii mai mult despre implicaţiile religioase ale dreptăţii. Tot părintele Vasile Ţoc spunea: „dreptatea creştină este întotdeauna unită cu iubirea creştină şi de aceea dreptatea în Biserică se aplică unanim, iar uneori dreptatea se aplică cu pogorământ. Tâlharul de pe cruce a fost iertat şi s-a mântuit pentru că s-a pocăit; dacă Dumnezeu Hristos ar fi aplicat dreptatea fără iubire, nu l-ar fi mântuit, dar făcând un pogorământ prin faptul că s-a pocăit, prin iubire l-a iertat. La fel şi vameşul, femeia adulteră, fiul risipitor, Sf. Pavel etc. Legile aplicate fără milă şi fără iubire pot să facă din stat un monstru, pe când dreptatea unită cu iubire nu va pierde dreptatea, ci mila va ajuta dreptatea să se plinească mai bine. Iubirea face ca exigenţa generală să se aplice în mod corect, prin pocăinţă, cazurilor individuale (legea talionului - dreptate excesivă unde lipseşte iubirea). Deci iubirea creştină nu anulează valoarea dreptăţii, ci o ajută să se aplice mai bine."[17]

---

[15] Preot Vasile Ţoc apud https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/dreptatea-crestina-trebuie-sa-urmareasca-sfintenia-85017.html (19.03.2023).

[16] https://ro.orthodoxwiki.org/Pronie (accesat pe 01.05.2023).

[17] Preot Vasile Ţoc apud https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/dreptatea-crestina-trebuie-sa-urmareasca-sfintenia-85017.html (19.03.2023).

Sunt mai mulți teologi creștin ortodocși care deși au văzut un contrast între dreptatea și iubirea lui Dumnezeu totuși au încercat să îl armonizeze. Aceasta fiindcă ei au putut să își dea seama că deși Dumnezeu este drept El este și iubitor fiindcă El ar avea toate motivele să ne damneze la iad dar fiindcă este și iubitor așteaptă pocăința (întoarcerea) noastră.[18]

Doi oameni s-au întâlnit la un tribunal.

- Și cu ce treabă pe aici?
- Vreau să mi se facă dreptate.
- Și eu.
- Se pare că suntem aici pentru același motiv.
- Așa este.
- Tu chiar crezi că ni se va face dreptate?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă am încredere în juriști.
- Eu nu prea.
- De ce?
- Am auzit de mai multe cazuri judecători corupți.
- Acum tu știi cum se spune.
- Cum?
- Nu există pădure fără uscături.
- Chiar crezi?
- Da.
- De ce?
- Cei care fac dreptul sunt unii care vor să slujească dreptatea.
- De unde știi asta?
- Am și eu o anumită vârstă.
- Da înțeleg.
- Și trebuie să ne bazăm pe ei.
- Ce altceva am putea să facem?
- Ar fi ceva.
- Ce?
- Să ne rugăm.
- Lui Dumnezeu?
- Da.
- Îmi este așa de greu să iert.
- Pe cei care te-au nedreptățit?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă simt în sufletul meu o ură față de ei.
- Este normal.
- Păi da.
- Dar trebuie să ajungi să îți controlezi această ură.
- Nu prea pot.
- Nu este bine.
- De ce?
- Fiindcă dacă nu te va controla ura pe tine.
- Crezi?
- Da.
- Nu știu ce să spun.
- Trebuie să îți stăpânești ura.
- Cum?
- Îți voi spune o întâmplare.
- Te ascult.

[18] A se vedea Sfântul Nectarie din Eghina, *Despre pocăință și spovedanie* (Galați, 2016).

- În antichitate a existat un legislator renumit.
- Cum se numea?
- Licurg.
- Și?
- Într-o zi un tânăr ursuz a luat o piatră și l-a lovit pe Licurg în ochi.
- De ce?
- Asta a voit să afle şi Licurg.
- Și ce a aflat?
- A aflat că acel tânăr nu a primit o educație corespunzătoare.
- Înțeleg.
- Ei bine lovitura în ochiul lui Licurg a fost foarte puternică.
- Îmi dau seama.
- Licurg a rămas orb cu acel ochi.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Și ce a urmat?
- Mai mulți au venit a Licurg şi i-au spus:
- O să linşăm pe cel care te-a lăsat orb.
- Nu să nu faceți asta, a răspuns Licurg.
- De ce?
- Vreau să îl aduceți la mine pe acest tânăr.
- De ce?
- Vreau să mă ocup de educația lui.
- Licurg nu este în toate mințile?
- De ce?
- El te-a lăsat orb de un ochi.
- Voi nu credeți în iertare.
- Ba da.
- Eu îl iert.
- Dar te-a vătămat.
- Știu dar nu e vina lui.
- Dar a cui?
- A părinților.
- De ce?
- Fiindcă nu s-au ocupat de educația lui.
- Bine Licurg dacă tu aşa spui.
- Să îl aduceți pe tânăr la mine.
- Bine.
- Și ce a urmat?
- Tânărul a fost adus la Licurg care s-a ocupat de educația lui.
- Mai apoi după ce a fost educat Licurg l-a adus pe tânăr în adunarea poporului şi a spus:
- „Acest tânăr pe care mi-l-ați adus ca un om aspru şi rău, vă stă acum la dispoziție ca o făptură nouă."
- Interesant.
- Da aşa este.
- Dar care este morala povestirii?
- Că trebuie să ierți.
- Oare?
- Da.
- Cum?
- Mai înainte de a judeca pe cineva trebuie să ştii cine este acea persoană.
- Te înțeleg.
- Mă bucur.
- Sunt de acord.[19]

[19] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

Avem mai sus o întâmplare din antichitatea păgână care ne spune că şi atunci au existat oameni care au făcut lucruri creştineşti deşi nu erau creştini. Este o dovadă de mare tărie să ajungi să îţi ierţi semenii mai ales când aceşti ajung să îţi facă mult rău. Aceasta fiindcă dacă ura naşte ură nici un bine nu poate să urmeze. Părintele Vasile Ţoc spunea în acest sens: „în Vechiul Testament drepţii sunt lăudaţi. În Noul Testament dreptatea stă la baza desăvârşirii. Pentru acest motiv, dreptatea se găseşte sau este o condiţie a desăvârşirii (Matei 5, 6). Virtutea dreptăţii are înţeles extins în Noul Testament. Sfântul Grigorie de Nyssa spune că prin noţiunea de dreptate înţelegem totalitatea virtuţilor. Mântuitorul îndeamnă ca dreptatea Sfinţilor Apostoli şi a tuturor creştinilor să o depăşească pe cea a fariseilor, pentru ca viaţa lor să fie mai virtuoasă. În Vechiul Testament, dreptatea era o stare socială, stabilită prin norme juridice, dar în egală m[sură era şi o stare psihologică, era o stare de spirit a fiecărui om în parte, care consta în fidelitatea şi identitatea menţinerii legământului şi în respectarea promisiunilor şi angajamentului pe care Israel l-a primit. Dumnezeu niciodată nu s-a dezminţit de legământul făcut pe Sinai şi adesea Dumnezeu era numit Dreptul sau Sfântul lui Israel. La proorocul Osea (cap. 11) vedem că pentru faptul că el este sfânt, este considerat şi drept. Dreptatea ca virtute nu exclude dreptatea socială, nici pe cea juridică, dar aduce amendamente acestora în sensul că dreptatea creştină trebuie să urmărească sfinţenia. Pentru aceasta, dreptatea este legată de înfăptuirea binelui real, autentic şi nu înfăptuirea binelui juridic. Spre deosebire de dreptatea iudaică sau legea talionului, dreptatea creştină caută să nu răspundă răului cu rău (Romani 13, 21), ci se caută binele real, înveşmântat în iubire, şi nu cel formal, adică cel juridic."[20]

Este evident că juriştii sunt profesioniştii dreptăţii fiindcă ei sunt unii care ajung

- să studieze,
- să se speculeze
- şi să dezvolte

la maxim simţul legal. Acest lucru nu înseamnă că noi creştinii ortodocşi simplii nu avem nimic în comun cu dreptatea.[21]

Aceasta fiindcă se poate spune că toţi ne naştem cu un instinct al dreptăţii. Este acest instinct al dreptăţii care ne face să menţinem societatea din jurul nostru

- sănătoasă,
- morală
- şi frumoasă.

Dreptatea este un lucru care contează mult în opinia publică fiindcă ea este una care ne face să fim cât se poate de atenţi cu drepturile celor din jur. Ne dăm seama că nu trebuie să fim oameni care să fim interesaţi numai de propria persoană şi de propriul interes ci la fel de bine şi de cei din jur.

Faptul că Dumnezeu Tatăl ne vrea oameni ai dreptăţii trebuie să ştim că este un lucru pe care am putut să îl vedem încă din Vechiul Testament când Dumnezeu a dat tablele legii lui Moise. Acest lucru nu înseamnă că Dumnezeu este o persoană juridică prin excelenţă ci mai mult că El ţine la dreptatea.

Dacă Dumnezeu ţine la dreptatea ei bine şi noi trebuie să urmăm acest lucru. Acesta fiindcă dreptatea face ca viaţa în această lume să fie frumoasă. Ce s-ar întâmpla dacă oamenii nu ar mai aveam nici o lege şi nu ar mai ţine cont de nici un fel de dreptate? Fără doar şi poate că lumea ar ajunge să meargă pe o cale străină de bine.

După cum am spus dreptatea este şi o problemă religioasă fiindcă Iisus s-a identificat pe sine cu dreptatea. „Cum trebuie să înţelegem cuvintele Mântuitorului de la Botezul Său: „... să împlinim toată dreptatea"?

Vedem aici smerenia cea înţeleaptă a Stăpânului lumii. „Să plinim toată dreptatea" înseamnă săvârşirea şi împlinirea tuturor poruncilor. Aici amândoi erau drepţi: şi Mântuitorul şi Sfântul Ioan Botezătorul, şi amândoi umblau în poruncile Domnului fără prihană. De vreme ce se cădea să împlinească toţi oamenii această dreptate (botezul) şi Hristos, venind, o plineşte, căci Mântuitorul era şi om şi Dumnezeu. Precum Mântuitorul S-a tăiat împrejur, a păzit sâmbetele evreilor, tot aşa S-a supus Botezului Sfântului Ioan Botezătorul şi proorocul, precum că a fost voia lui Dumnezeu ca să se boteze toţi oamenii."[22]

Iisus a fost un om al dreptăţii chiar dacă El avea o înţelegere net superioară a dreptăţii fiindcă era Ful lui Dumnezeu. Trebuie să ne dăm seama că nu se poate vorbii de o dreptatea autentică fără de elementul religios.

---

20 Preot Vasile Ţoc apud https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/dreptatea-crestina-trebuie-sa-urmareasca-sfintenia-85017.html (19.03.2023).

21A se vedea Constantin Coman, *Dreptatea lui Dumnezeu şi dreptatea oamenilor* (Bucureşti, 2010).

22 Preot Vasile Ţoc apud https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/dreptatea-crestina-trebuie-sa-urmareasca-sfintenia-85017.html (19.03.2023).

Faptul că Iisus a căutat să fie un om al dreptății ne spune că şi noi trebuie să îi urmăm exemplul. Aceasta fiindcă El a fost sfânt şi nu se poate vorbii de sfinţenie fără de dreptate.

Dreptatea este fără doar şi poate o modalitate a lupta cu răul din jurul nostru. Aceasta fiindcă în timp ce răsplătim binele la fel de bine ajungem să pedepsim răul. Ei bine sunt mai mulți care se consideră pe sine mai presus de restul şi că lor nu li se aplică legile lumii din jur. Sunt mai multe cazuri de persoane care ajung să îşi facă singuri dreptate. A îţi face singur dreptatea este ceva care nu merge după legile bunului simţ. Aceasta fiindcă bunul simţ şi el se leagă de dreptate. Părintele Vasile Ţoc spunea în acest sens: „dreptatea lui Dumnezeu este plină de dragoste şi milă, pe când dreptatea oamenilor este relativă şi egoistă. În fața lui Dumnezeu, dreptatea omenească este răstignită. După Sf. Evanghelie (Matei 24), aşa cum ne arată Mântuitorul Hristos, criteriul judecății finale va fi dragostea de aproapele (flămând am fost şi mi-ați dat să mănânc, însetat am fost şi mi-ați dat să beau etc.), atitudinea față de semeni, în care se află chipul lui Hristos.”[23]

Evident că sunt mai mulți care nu văd nici o legătură dintre Dumnezeu şi dreptate în lumea noastră. Acesta fiindcă ei sunt

- împietriți la inimă,
- dezinteresați
- şi neserioşi.

A face dreptatea în societatea noastră sau mai bine spus a căuta dreptatea este un lucru pe placul lui Dumnezeu. De ce? Fiindcă omul este o fiinţă raţională şi poate să îşi dea seama ceea ce este drept şi ceea ce este nedrept.[24]

Este adevărat că sunt mulți care aşteaptă ca sub o formă sau alta Dumnezeu să le facă dreptate când sunt nedreptățiți. Ceea ce este de remarcat aici este că aceste persoane nu sunt unele care atunci când sunt puse în situaţie ajung să facă dreptate în jurul lor. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că nu trebuie să fim *pasivi* când vine vorba de dreptate. Trebuie să fim persoane angajate deplin şi total în problema dreptății.

Evident că sunt persoane care se nască cu un

- profund,
- acut
- şi real

simţ al dreptății. Aceasta fiindcă aşa a voit Dumnezeu. Aceste persoane nu se cuvine să îşi îngroape talantul ci trebuie să fie unii care să lucreze în folosul dreptății.

Totuşi trebuie să ştim că dreptatea nu este numai o problemă de instinct. Ştim din Vechiul Testament că la Sfântul rege Solomon au venit două femei care revendicau acelaşi copil. Pentru a rezolva problema Solomon a părut că lucrează prosteşte. Aceasta fiindcă a cerut ca pruncul să fie tăiat în două şi fiecărei femei să îi fie dat o bucată. Atunci adevărata mamă a spus că cedează pruncul numai pentru a nu fi ucis şi împărţit în două. Solomon atunci a spus că ea este adevărata mamă fiindcă numai o mamă adevărată nu îşi lasă copilul să fie ucis.

Din întâmplarea de mai sus se poate vedea că pentru a face dreptatea nu este nevoie numai de *un instinct al dreptății* ci la fel de bine şi de multă înţelepciune.

Părintele Vasile Ţoc ne spune că dreptatea ne duce la sfinţenie în cele din urmă: „Iosif şi Simeon sunt numiți în Sfânta Scriptură drepţi deoarece aici cuvântul „drept“ este sinonimul lui „sfânt“. În Sfânta Scriptură găsim cuvântul dreptate în înţelesul de „sfinţenie“, adică de trăire după poruncile lui Dumnezeu. În acest înțeles, bătrânul Simeon este numit „drept si temător de Dumnezeu“ (Luca 2, 25) deoarece el se silea să trăiască întru totul după poruncile lui Dumnezeu. La fel se spune şi despre Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare, că era drept (Matei 1, 19). Cel care împlineşte dreptatea este drept, în timp ce sfinţenia este ţinta spre care năzuieşte fiecare drept. Dacă în accepțiunea largă a termenului, dreptatea însumează toate virtuțile, sub aspect religios-moral-creştin, dreptatea primeşte înțelesul de sfinţenie. Căci cine dă în orice privință fiecăruia ceea ce i se cuvine, evident că practică toate virtuțile, împlineşte ordinea morală, iar el însuşi se perfecționează moral, îndreptându-se spre sfinţenie. Mântuitorul ne aminteşte: „De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi fariseilor, nu veți intra în împărăţia cerurilor“ (Matei 5, 20). Pentru Sfântul Apostol Pavel a fi drept înseamnă a fi bineplăcut înaintea lui Dumnezeu (Efeseni 5, 10). Alături de vrednicie, pentru Apostolul neamurilor, dreptatea se identifică cu suma virtuţilor creştine, cu starea de sfinţenie şi puritate morală.”[25]

---

[23] Preot Vasile Ţoc apud https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/dreptatea-crestina-trebuie-sa-urmareasca-sfintenia-85017.html (19.03.2023).

[24] A se vedea Nectarie mitropolitul Argolidei, *Dincolo de dreptatea. Un Dumnezeu „nedrept”* (Galați, 2021).

[25] Preot Vasile Ţoc apud https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/dreptatea-crestina-trebuie-sa-urmareasca-sfintenia-85017.html (19.03.2023).

Totuşi trebuie să ştim că dacă am fi cei mai drepţi oameni din lume acest lucru nu ne poate duce la sfinţenie dacă nu avem şi iubire şi mai ales iubire faţă de Dumnezeu. Sunt mai mulţi în vremea noastră care se poate spune că sunt *legalişti*. Ei sunt persoane care cred că de fapt relaţia lor cu Dumnezeu este o „problemă legală" şi nimic mai mult. Adevărul este că relaţia noastră cu Dumnezeu este mult mai mult de a fi o simplă problemă legală. Părintele Vasile Ţoc spunea: „dreptatea este una singură, cea a lui Dumnezeu, care este insuflată şi oamenilor ca virtute. Prin faptele bune pe care trebuie să le săvârşim în fiecare clipă, noi realizăm dreptatea care trebuie să fie însoţită de milă, şi acestea împreună ajung la finalul urcuşului spre Dumnezeu, la sfinţenie. Mila este liantul care îmbracă dreptatea în desfăşurarea ei, deschizându-i drumul omului spre darul lui Dumnezeu, care este sfinţenia cu care i-a înveşmântat pe toţi sfinţii Săi. Se doreşte împlinirea dreptăţii înainte de toate, în noi înşine, între diversele porniri interioare ale noastre, între diversele funcţii ale spiritului, între etajul superior şi cel inferior al personalităţii noastre. Această dreptate se va manifesta faţă de semeni, în care va trebui să recunoşti un frate, un împreună-mădular cu mine, în trupul viu al lui Hristos, care este Biserica şi nu numai un simplu semen în aceeaşi societate."[26]

Dreptatea prin urmare trebuie să fie una care să fie făcută în duhul iubirii de Dumnezeu. În acest sens pedepsele date celor care încalcă legea nu sunt date pentru torturarea lor ci mai mult pentru îndreptarea lor. Acest lucru trebuie să ştim că ajunge să ne facă să ne dăm seama că dreptatea

- are sens,
- este logică,
- merge după bunul simţ,
- este echitabilă
- şi ne face viaţa mai uşoară.

A face dreptatea este un lucru care aduce multă linişte conştiinţei noastre care se bucură când acest lucru este făcut. Se poate spune că este conştiinţa care este cel mai elementar simţ al dreptăţii. Aceasta fiindcă

- conştiinţa ne mustră când suntem nedrepţi
- şi conştiinţa ne mângâie când suntem drepţi.

Este foarte adevărat să sunt mai multe persoane imorale în care conştiinţa dreptăţii este total şi deplin atrofiată. Aceştia sunt unii care pentru interesul propriu ajung să calce peste cadavre. Pentru aceste persoane – rele în cele din urmă – societatea a inventat legi. Legile sunt menite să îi scoată din nepăsare şi din inerţie pe cei fără de nici un simţ al dreptăţii. Sunt şi oameni care din răutate ajung să lupte împotriva dreptăţii şi să o cale în picioare.[27]

Dreptatea este o temă care de multe ori ajunge la periferia societăţii noastre fiindcă se consideră că dacă vrei să facă dreptatea ei bine trebuie să faci facultatea de drept. Totuşi după cum am spus toţi oamenii au un simţ al dreptăţii.

În mod natural şi firesc

- ne bucurăm când se face dreptate în jurul nostru
- şi ne întristăm când nedreptatea învinge.

Paradoxul este că în Dumnezeu dreptatea ajunge să existe în paralel cu iubirea. Aceasta fiindcă Dumnezeu este drept dar şi iubitor în acelaşi timp. Tot părintele Vasile Ţoc spunea în acest sens: „Milostiv este Domnul și drept (Psalmi 114, 4). Pretutindeni Scriptura unește dreptatea cu îndurările lui Dumnezeu, ca să ne învețe că nici mila lui Dumnezeu nu este lipsită de judecată și nici judecata nu este lipsită de milă. Dar, chiar când miluiește, Dumnezeu măsoară celor drepți, cu judecată, îndurările Sale; iar când judecă, ne judecă, gândindu-Se la slăbiciunea noastră; și ne răsplătește mai mult cu iubirea Sa de oameni decât cu măsurarea cea deopotrivă."[28]

Dreptatea în sens ultim ne vine de la Dumnezeu. De ce? Fiindcă este Dumnezeu cel care a insuflat şi a inspirat în noi legea dreptăţii.

Iată de ce este bine să ne dăm seama că dreptatea este un lucru care ajunge să ne facă să fim unii care să ne facem o lume mai bună. A crede că o lume mai bună poate să fie făcută pe nedreptatea este o mare înşelăciune.

---

[26]Preot Vasile Ţoc apud https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/dreptatea-crestina-trebuie-sa-urmareasca-sfintenia-85017.html (19.03.2023).

[27] A se vedea Vasile Bacoianis, *Cum să biruim nedreptatea. Îndrumar pentru liniștea inimii* (Editura De suflet, 2012).

[28] Sfântul Vasile cel Mare, Omilii la *Psalmi*, Omilia la Psalmul CXIV, III, în Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 17, p. 342.

Este în firea lucrurilor ca să ajungem să lucrăm dreptatea şi să ne dăm seama că ea ajunge să facă lumea mai eficientă şi mai compactă. Acest lucru fiindcă sunt mai mulţi care fac dreptatea dar care nu sunt conştienţi de acest lucru. Este posibil ca prinşi în rutina de zi cu zi să nu mai ştim că de fapt facem dreptatea şi ceea ce este drept. De ce? Fiindcă după cum am spus oricare om are în firea lui un elementar simţ al dreptăţii. Sfântul apostol Pavel spunea că: „păgânii care nu au lege din fire care ale legii" (Romani 2, 14).[29]

Doi filosofi discutau într-o zi.

- Ce zic frumoasă.
- Aşa este.
- Mă bucur să te văd.
- Şi eu.
- Ce te mai preocupă?
- Dreptatea.
- Dreptatea?
- Da.
- Adică?
- Toată lumea spune că dreptatea este numai o problemă juridică.
- Şi nu este?
- Nu.
- De ce?
- Nu ai cum să facă dreptatea dacă nu eşti un om înţelept.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă de multe ori dreptatea te pune în situaţii grele.
- Nerevăzute?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Evidentă.
- Ştii ce cred?
- Ce?
- Cred că totuşi dreptatea se soluţionează cel mai bine pe teritoriu religios.
- De ce?
- Sunt mai mulţi care au ajuns să compare moartea lui Iisus cu moartea lui Socrate.
- De ce?
- Fiindcă ambii au avut ucenici.
- Şi?
- Socrate este filosofia şi Iisus este religia.
- Aşa este.
- Şi vei vedea că moartea lui Iisus este mai presus de moartea lui Socrate.
- De ce?
- Socrate a murit înconjurat de ucenici.
- Iisus nu a făcut-o.
- Ştiu asta.
- Se spune despre Socrate că a descoperit morala.
- Şi nu a descoperit-o?
- Nu. Alţii au practicat-o înainte de el.
- Evreii?
- Da.
- Unii spus că Socrate a descoperit dreptatea.
- Şi?
- Aristide a fost drept mai înainte ca Socrate să predice dreptatea.
- Înţeleg.
- Unii spun că Socrate a fost primul care a predicat iubirea de patrie.

[29] Panayotis Nellas, *Hristos. Dreptatea lui Dumnezeu şi îndreptarea noastră. Pentru o soteriologie ortodoxă* (Sibiu, 2012).

- Şi nu a fost aşa?
- Leonida a murit cu mult înainte de Socrate pentru patrie.
- Alţii zic că Socrate a fost primul care a predicat cumpătarea şi modestia.
- Şi nu este aşa?
- Nu. Sparta a fost o cetate cumpătată şi modestă mai înainte de Socrate.
- Îmi dau seama.
- Evident că au fost unii care au susţinut că Socrate a descoperit pentru prima dată virtutea.
- A fost descoperită cu mult înainte de el?
- Da.
- Mi-am dat seama.
- Totuşi Socrate a fost un mare filosof.
- El trebuie să fie văzut la adevărata lui valoare.
- În ce sens?
- Socrate în mijlocul ucenicilor a avut parte de o moarte bună.
- Iisus nu?
- Nu.
- Fiindcă a fost pus pe cruce?
- Da.
- Pot vedea diferenţa.
- Deci a îl compara pe Socrate cu Iisus nu se potriveşte.
- De ce?
- Socrate ia liniştit otrava şi îi mulţumeşte celui care i-a dat-o.
- Şi ce face Iisus?
- Se roagă pentru cei care L-au răstignit.
- Îmi dau seama.
- Şi ştii care este morala?
- Nu.
- Viaţa lui Socrate este viaţa unui filosof.
- Şi viaţa lui Iisus?
- Este viaţa unui Dumnezeu.
- Nu m-am gândit la aceste lucruri.
- Astea sunt lucrurile care mă frământă acum.
- Mă bucur că mi le-ai spus şi mie.
- Pentru nimic.
- Totuşi se poate spune că Socrate a fost un precursor al lui Iisus?
- În ce sens?
- În sensul că a fost şi el un om al dreptăţii.
- Se poate spune.
- Ştiam eu.
- Vezi tu într-un mod priveşte filosofia dreptatea.
- Şi în alt mod religia?
- Da.
- Sunt de acord.
- Dreptatea este şi ea o problemă care are multe implicaţii religioase.
- În sensul că este o fapt bună?
- Da.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Să ştii că a fost bună această conversaţie.
- De ce?
- M-a ajutat să îmi clarific unele concepţii.
- Asta este bine.
- Sigur că este.[30]

[30]Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Iisus putea să se răzbune pe cei care au ajuns să îi facă rău sunt o formă sau alta în timpul vieţii. De ce nu a făcut-o? Fiindcă răzbunarea nu este o soluţie la problemele noastre. Scriitorul bisericesc Eusebiu de Cezareea spune în acest sens: „... adevărata, cereasca înțelepciune, ne cere mult mai degrabă să ne lăsăm nedreptățiți decât să nedreptățim noi pe alții, iar la vreme de restriște să fim gata de suferință; în nici un caz să răspândim suferința; fiindcă, dacă ținem seama cât de rău este să faci nedreptate, bine este să ne pătrundem de gândul că nu cel nedreptățit, ci dimpotrivă, cel ce nedreptățește va avea parte de pedeapsa cea mai cruntă. Or, unuia care face voia lui Dumnezeu nu-i este greu nici să nu facă nedreptatea, nici să nu pătimească de pe urma ei. Fiindcă unul ca el se lasă în seama lui Dumnezeu, Care Se află pururi alături de noi și Se îngrijește ca nici unul dintre ai Săi să nu sufere vătămare."[31]

CAPITOLUL 2

DE CE CREŞTINISMUL ORTODOX LUPTĂ PENTRU DREPTATE ÎN LUME?

Cei care se ocupă cu grădinăritul ştim că dacă nu se ocupă cu atenţie de grădină aceasta cu timpul se va deteriora şi buruienile o vor umple. Ei bine la fel este şi cu dreptatea. Dacă nu ne ocupăm de dreptate în lumea noastră ne vom trezii că ea este invadă de:

- haos,
- anarhie,
- crimă,
- violenţă
- şi război.

Este în firea lucrurilor – după cum am spus mai sus – ca oamenii să caute ceea ce este drept şi cum se cuvine să facem dreptatea.

Dreptatea fără doar şi poate că ajunge să influenţeze mai toată viaţa noastră şi mai tot ceea ce ţine de existenţa umană. Sunt în acest sens în lumea noastră mai multe legi şi reguli care ajung să pune în ordine tot ceea ce ţine de o viaţă

- liniştită,
- paşnică
- tihnită
- şi frumoasă.[32]

Nedreptatea poate să fie de multe ori un paradox în viaţa noastră. Aceasta fiindcă Biblia ne demonstrează că de mai multe ori Dumnezeu a lăsat nedreptatea peste anumite persoane pentru

- a le testa,
- a le pune la încercare,
- a le supune unui examen
- şi pentru a îi învăţa.

Sfântul Ioan Gură de Aur spunea în acest sens: „… cel care știe să sufere cu curaj nedreptatea este oțel, cui și foc, pe când cel care pune la cale și săvârșește nedreptatea este mai slab decât lutul. Așadar nu e rău să fii nedreptățit, ci e rău să nedreptățești și să nu știi să înduri nedreptatea. Câte nedreptăți n-a îndurat David? Câte nedreptăți n-a făcut Saul? Și cine a ajuns mai puternic și mai fericit? Cine a ajuns mai de plâns și mai de jelit? Nu, oare, Saul, cel care a nedreptățit? Uită-te! Saul i-a făgăduit lui David că dacă va răpune pe Goliat, îl va face ginere și-i va da cu dragă inimă pe fiica sa de soție. David a răpus pe Goliat, dar Saul nu s-a ținut de cuvânt; nu numai că nu i-a dat pe fiica lui, dar căuta să-l și omoare. Și cine a ajuns mai strălucit?"[33]

Este evident că Dumnezeu Tatăl nu lasă peste fii Lui nedreptăţi fără ca ele să aibă un anumit scop. De multe ori suntem oameni care judecăm după aparenţe. Ni se pare că cineva este ceva mare până când acea persoană ajunge să se nedreptăţească. Atunci suntem dezamăgiţi şi ne pare rău că am ajuns să ne punem

- încrederea
- şi părerea

---

[31] Eusebiu de Cezareea, *Viața lui Constantin cel Mare*, Cartea V, 15.4., în Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 14, p. 275.
[32] A se vedea Sfântul Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească. Despre cei care își închipuie că se îndreptătesc din fapte* (Bucureşti, 2010).
[33]Sfântul Ioan Gură de Aur*, Omilii la Matei*, Omilia XLII, II, în Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 23, p. 503.

în cineva reprobabil. Sunt mai multe persoane în lumea noastră care ajung să mimeze dreptatea. Ei se dau cucernici și oameni veritabili dar realitatea este cu totul alta. Părintele Adrian Agachi spunea: „Dumnezeu nu iubește dreptatea despărțită de milă.” Doar uimire poți simți atunci când citești această concluzie a Sfântului Isaac Sirul, exprimată după o viață în slujirea lui Dumnezeu. Și nu poți să nu-ți adresezi amara întrebare: când ai întâlnit ultima dată pe cineva care să nu-și dorească tocmai opusul: dreptatea fără milă?

Deși realitatea pare să contrazică această teorie, în general, oamenii sunt ființe răbdătoare. Când privești la exemplul unor femei care au răbdat întreaga viață soți aspri sau copii dificili sau la situația unor bărbați care s-au chinuit la un loc de muncă în condiții mizerabile doar pentru a-și întreține familia, realizezi că, fără răbdare, nimeni nu ar fi reușit să ducă la bun sfârșit aceste poveri grele. Însă, întotdeauna când există multă suferință, sufletul omului va fi ispitit de dorința de dreptate. Nu toate generațiile ajung să-și satisfacă această doleanță și, cu cât pare să întârzie o reechilibrare a poverilor, cu atât angoasa se mărește de la părinte la urmaș, crește asemenea unei boli care afectează totul: familie, muncă, relații sociale. Întreaga societate pare că se îmbolnăvește în ritm accelerat. Istoria ne confirmă că, în astfel de situații, oamenii se revoltă și își caută singuri dreptatea. O dreptate lipsită de milă. Tudor Arghezi avea un cuplet de versuri extraordinar pe această temă: „Când cumpăna răbdării, Măria Ta, se frânge/ O ciutură-i de lacrimi, o ciutură-i de sânge” (*A fost o noapte oarbă*).”[34]

Evident că ajungem să fim unii care de mai multe ori să ne simțim nedreptățiți pentru viața pe care o ducem. Sunt mai mulți care cred că dacă ar ajunge să își ducă viața prin palate împărătești, regala și prezidențiale, ei bine ar duce o viață cât se poate de frumoasă și de bună. Realitatea este cu totul alta. În nici un fel nu trebuie să cădem în *complexul nedreptății*. Ce este acest complex al nedreptății? Este complexul pe care diavolul a început să îl simtă în rai. El stătea cu Dumnezeu și îngerii și totul părea că este bine. Era doar un bine aparent. Diavolul, a început să creadă că el este mai bun ca Dumnezeu și că el se cuvine să fie Dumnezeu. Având astfel de gânduri este evident că diavolul se vedea nedreptățit. Sunt mai mulți oameni și în lumea noastră care gândesc așa. Ei îi văd pe marii demnitari din funcțiile publice că deși își fac meseria bine, totuși se văd pe sine mult mai buni și mai capabili.

Acest complex al nedreptății te face să te simți întotdeauna o victimă și cineva care nu a primit ceea ce i se cuvenea. După cum am putut vedea diavolul suferă de acest complex al nedreptății. Evident că este un lucru rău. Dumnezeu i-a dat viață diavolului și el nici măcar nu îi mulțumește pentru acest lucru lui Dumnezeu.

Orbit de acest *complex al nedreptății* diavolul se va pornii și împotriva Mântuitorului Hristos pe care Îl va găsii vrednic de moarte și încă moarte pe cruce. Tot părintele Adrian Agachi spunea: „dar această dreptate lipsită de milă, care sângerează în revoluții, în răsturnări de epoci, în anarhie, este exclusiv materializarea unui vis omenesc: al instaurării dreptății pe acest pământ. Iar dreptatea omenească, ca orice vis, tinde mai mult către patimă decât spre spiritualitate. Dacă am fi realiști, ne-am da seama că dreptatea, așa cum o caută fiecare în această lume, înseamnă ca *altul să fie pedepsit*. De îndată ce omul își aplică singur dreptatea pe care o caută, realizează că, de fapt, nu este chiar atât de frumoasă cum părea când era aplicată altora. Eșecul suprem al dreptății omenești se vede cel mai clar din exemplul răstignirii Mântuitorului. Nevinovat fiind, împlinind numai binele, arătând milă, iertând păcatele, Hristos este ridicat pe Cruce. „Ireproșabila” dreptate omenească sfârșește în cel mai reprobabil sacrificiu divin. Dreptatea omenească Îl sacrifică pe Dumnezeu, Îl crucifică până la sfârșitul veacurilor.”[35]

Sunt mai mulți prin urmare care pun dreptatea umană mai presus de dreptatea lui Dumnezeu. Sunt unii care cred că dreptatea nu are nimic religios în ea și prin urmare pentru ei dreptatea se reduce numai la ceea ce este omenesc. Ceea ce se poate vedea este că Dumnezeu judecă lumea după dreptate.

- Sodoma și Gomora păcătuiește și este arsă cu foc din cer,
- lumea se înrăiește și este distrusă de potopul lui Noe,
- regele Saul nu ascultă de Dumnezeu și este detronat,
- regele Irod Antipa se vede pe sine un dumnezeu pe pământ și viermii ajung să îi roadă trupul etc.[36]

Este evident că creștinismul ortodox este unul care tânjește după dreptatea lui Dumnezeu pe pământ. Deși întârzia totuși mai de vreme sau mai târziu dreptatea ajunge să se instaureze pe pământ și să ne facă să ne bucurăm de roadele ei.

---

[34] Preot Adrian Agachi https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/dumnezeu-nu-iubeste-dreptatea-despartita-de-mila-177329.html (accesat pe 19.04.2023).
[35] Idem.
[36] A se vedea Sfântul Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la psalmul 7* (Iași, 2010).

„Omul drept" este una dintre preocupările filosofului Platon care şi el se pare că tânjea la o lume a dreptăţii. Ei bine la această lume tânjeşte şi creştinismul ortodox. Sunt mult prea multe nedreptăţi în lumea noastră pentru a le putea ignora şi trebuie să fim conştienţi de acest fapt. Părintele Adrian Agachi spunea în acest sens: „această virtute, pentru a nu o transforma într-o răzbunare sângeroasă, dreptatea trebuie sfințită prin milă. Altfel, nu va fi îndumnezeită, ci împătimită. Nu va crește oameni integri, ci criminali fioroși, care vor căuta cu cruzime următoarele victime. În Roma antică, în vremea primului veac înaintea venirii Mântuitorului Hristos, în timpul războiului civil dintre Sylla și Marius, s-au petrecut nenumărate proscripții publice. Oricine venea la putere împărțea dreptatea, adică făcea o listă lungă cu propriii dușmani și persoane care i-ar fi putut crea probleme pe viitor, o agăța în piața publică din Roma și, apoi, trimitea soldații să execute pe oricine era scris pe ea, fără nici o judecată oficială. Dreptate omenească, nu glumă! Se spune că un senator roman aflat pe una dintre listele respective, citindu-și numele, a rostit cu voce tare: „Se pare că sunt căutat pentru vila mea din Munții Albani". Nefiind dușmanul nimănui, nici partizanul vreuneia dintre părțile implicate atunci în războiul civil, era trecut pe listă doar pentru locuința sa, aflată într-o zonă frumoasă și râvnită de noul conducător. Acest exemplu s-a perpetuat de-a lungul veacurilor și, de fapt, ceea ce ar trebui să ne mire este cât de previzibilă este lumea, cât de puțin se schimbă. Iar rezultatul dreptății omenești, lipsită de milă, este unul singur: judecata lui Dumnezeu. „Judecata este fără milă pentru cel care n-a făcut milă" (*Iacov* 2, 13). Înfricoșător lucru! Iar soluția este una singură: „Mila biruiește în fața judecății" (*Iacov* 2, 13)."[37]

Este adevărat că de multe ori sunt unii care greşesc şi încalcă legea din neştiinţă sau fiindcă sunt constrânşi. Ei bine faţă de ei trebuie să avem milă fiindcă numai aşa vom va dovadă că suntem oameni ai dreptăţii şi creştin ortodocşi. Evident că nu se cuvine să avem milă faţă de oamenii răi care în mod

- intenţionat
- şi deliberat

ajung să încalce legea.

Creştinismul ortodox crede în îndreptarea omului şi pentru acest lucru cei care fac nedreptate sunt pedepsiţi nu pentru a se chinuii – fiindcă acest lucru înseamnă sadism – ci pentru a se îndrepta. La fel de bine cei care nu mai ţin cont de dreptate dovedesc că nu mai sus

- buni,
- potriviţi,
- apţi
- şi capabili

pentru viaţa din societate.

Acesta este motivul pentru care ei sunt izolaţi de societate în închisori pentru a li se da timpul să mediteze la ceea ce au făcut şi pentru a se schimba. Este adevărat că mulţi nu se schimbă însă sunt şi unii care se schimbă.[38]

Încă de la apariţia lui creştinismul ortodox

- a militat,
- a luptat
- şi a susţinut

dreptatea. Aceasta indiferent cât de multe forme ar avea această dreptate.

Totuşi dreptatea creştin ortodox trebuie să ştim că este o dreptate milostivă. Aceasta fiindcă ştim că creştinismul este legea iubirii. Părintele Adrian Agachi spunea în acest sens: „deci, nu iubi dreptatea care nu are milă în miezul ei. Este o înșelare cu aspect frumos, care te va conduce pe cărări greșite. Calea spre Dumnezeu trece prin dreptate, dar printr-o dreptate milostivă, altfel la ce dreptate putem spera tocmai noi, cei mai păcătoși dintre toți păcătoșii? „De Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi? Că la Tine este milostivirea!" (*Psalmi* 129, 3-4)."[39]

Noi fiind creştin ortodocşi trebuie să fim unii care să ne angajăm în facerea dreptăţii şi să ne dăm seama că acest lucru poate să fie uneori dificil. Poate să fie dificil fiindcă trebuie să ştim că dreptatea este un angajament pe termen lung şi unul care ne face să fim persoane responsabile.

---

[37] Preot Adrian Agachi https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/dumnezeu-nu-iubeste-dreptatea-despartita-de-mila-177329.html (accesat pe 19.04.2023).

[38] A se vedea Dan Siluan, *Hristos după gratii. Viața mea de la delincvent la iconar* (Sibiu, 2008).

[39] Preot Adrian Agachi https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/dumnezeu-nu-iubeste-dreptatea-despartita-de-mila-177329.html (accesat pe 19.04.2023).

Este dreptatea cea care ne spune că nu avem datorii numai față de semenii noștri ci la fel de bine și față de Dumnezeu. Prin urmare dreptatea nu este numai o problemă pe orizontală ci la fel de bine ea are și o dimensiune verticală. Teologul Daniel Grigorie Filimon spunea în acest sens: „în tot acest context al comuniunii și al relațiilor interumane, dreptatea are un rol deosebit. Ea este corolarul întregilor acțiuni față de semeni și față de Dumnezeu. Este foarte important pentru creștinul de astăzi, pe de o parte individ al unei societăți consumiste, pe de altă parte „mădular al trupului lui Hristos" care este Biserica, să perceapă virtutea dreptății în deplinătatea și ansamblul ei, să înțeleagă faptul că prin „dreptate" nu concepem doar un principiu juridic abstract, exterior spațiului spiritual-moral, caracteristic cu precădere socialului."[40]

Doi specialiști în drept canonic discutau.

- Și cum mai ești?
- Caut dreptatea.
- Nu o căutăm oare toți?
- Nu prea.
- De ce?
- Sunt mult prea mulți care fac nedreptate în lumea noastră.
- Asta așa este.
- Vezi?
- Și ce trebuie să facem ca dreptatea să fie mai eficientă în lumea noastră?
- Să devenim creștin ortodocși autentici.
- De ce?
- Fiindcă în acest mod dreptatea este un lucru care vine de la sine.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă ortodoxia este deplin compatibilă cu dreptatea.
- Nu eram conștient de acest lucru.
- Ba da.
- Cum?
- Nimic din ceea ce ne cere Hristos nu este împotriva legilor naturale.
- Și ale bunului simț?
- Da.
- Așa credeam și eu.
- Păi da.
- Bine dar sunt mulți care nu sunt creștin ortodocși.
- Asta este o altă problemă.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă nu putem spune că dreptatea este o problemă dogmatică.
- Așa este.
- Și mai este ceva.
- Ce?
- De mai multe ori Dumnezeu a intervenit pentru a demonstra adevărul dogmatic.
- Când?
- Sunt multe exemple în acest sens.
- Care?
- Te interesează?
- Da.
- Bine.
- Spune-mi și mie unul.
- Îți voi spune.

[40] Drd Daniel Grigore Filimon https://www.crainou.ro/2012/10/04/despre-virtutea-dreptatii-in-doctrina-si-cultul-bisericii-ortodoxe/ (accesat pe 19.03.2023).

- Te ascult.
- Este un exemplu din anul 484.
- Înțeleg.
- În 484 a fost instalat în Tipasa (Mautitania) un episcop arian.
- Care negau că Hristos este Fiul lui Dumnezeu deci Dumnezeu adevărat?
- Da.
- Şi?
- Locuitorii însă nu au voit să treacă la arianism.
- Mi se pare logic.
- Fiindcă au avut ce să facă mai mulţi au părăsit localitatea.
- Este de la sine înțeles.
- În oraş au mai rămas cam la 300 de creştini ortodocşi.
- Şi?
- În loc să se ducă la slujbe cu episcopul arian ei se adunau într-o casă şi se rugau.
- Şi?
- Ei bine mai mulţi soldaţi s-au dus şi i-au spus acest lucru regelui vandalilor Hunerich.
- Cum?
- Da majestate, creştinii ortodocşi nu mai vin la slujbe.
- Nu se poate.
- Este adevărul.
- Mergeți și prindeți-i și le scoateți-le limba.
- Nu este prea mult majestate?
- Nu. Executaţi ce v-a spus.
- Bine maiestate.
- Soldații au mers şi i-au prins pe creştinii ortodocşi şi le-au tăiat limbile.
- Și ce a urmat?
- O minune.
- Ce minune?
- Deși nu aveau limbă ei putea vorbii normal.
- Chiar?
- Da.
- Dumnezeu a lucrat.
- Și mai mult
- Ce?
- Un mut căruia i-a fost tăiată limba a început să vorbească şi el.
- Nu ştiam de această întâmplare.
- Despre ea a vorbit şi împăratul Iustinian cel Mare.
- Al Bizanțului?
- Da.
- Unde?
- În istoria se păstrează cuvintele lui care spune aşa.
- Ce?
- „Noi am văzut pe acei oameni demni de onoare, cărora le fu smulsă limba din rădăcină, fără ca să-şi fi pierdut graiul."
- Foarte interesant.
- Deci vezi că de multe ori Dumnezeu intervine în favoarea dreptăţii?
- Da.
- Foarte bine.
- Îți mulțumesc că mi-ai spus această întâmplare.
- Plăcerea a fost de partea mea.
- Mi-a fost de mare folos.
- Mă bucur.
- Și eu.[41]

[41] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

Avem mai sus o poveste uitată din istoria creştin ortodoxă care ne spune că de multe ori Dumnezeu a intervenit în mod minunat pentru dreptate. Dreptatea prin urmare este una care este urmărită de Dumnezeu din cer pentru a ajunge să se realizeze pe pământ. Aceasta fiindcă Dumnezeu iubeşte dreptatea şi este pentru dreptate. Teologul Daniel Grigorie Filimon spunea şi el: „trăgându-şi seva din însăşi relaţia cu Dumnezeu, dar şi din cea cu semenii, modelându-se prin iubire, dreptatea devine, dincolo de spectrul ei social, sens al existenţei umane, mijloc de mântuire, mod de dobândire a sfinţeniei și de apropiere faţă de Hristos, pentru că, în definitiv, în calitate de sumă a virtuţilor, dreptatea își are sensul ultim în Dumnezeu „Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6). Doctrina ortodoxă privind virtutea dreptăţii Despre dreptate, în calitate de virtute creştină, găsim numeroase mărturii aparţinând atât dimensiunii sistematice, cât și dimensiunilor practice, istorice și biblice ale teologiei ortodoxe. Astfel, din perspectivă scripturistică, despre dreptate ne vorbesc atât cărţile Vechiului Testament, cât şi cele ale Noului Testament. Psalmistul David evocă ideea de dreptate în Cartea Psalmilor cu atâta convingere, încât ea devine un stimulent la progresul spiritual. După David, dreptatea corespunde unei generale nevoi sufleteşti, este o deschidere spre ceea ce este pozitiv. În cele mai multe locuri din Psalmi, unde se vorbeşte despre dreptatea lui Dumnezeu, se are în vedere în primul rând activitatea Sa juridică, pe care El o exercită asupra poporului Său ales (Ps. 81, 12-13; 49, 3-23; 71, 2-24; 122, 5), dar şi asupra tuturor credincioşilor Săi (Ps. 7, 8-9; 9, 6; 110, 6 etc.)."[42]

Dacă ne vom uita în lume vom vedea mai mulţi oameni răi:

- criminali,
- creatori de război,
- violatori,
- sabotori,
- hoţi,
- corupţi
- sau scandalagii

sunt cu toate categorii de persoane care sub o formă sau alta au ajuns să răspândească nedreptatea. Suferim când vedem atâta nedreptate în jurul nostru. Este clar că vechiul conflict dintre bine şi rău se manifestă acum prin lupta dintre dreptate şi nedreptate. Este evident că sunt mai mulţi care consideră că ei pot să facă nedreptate în jurul lor fără să dea seama de faptele lor. Aceasta fiindcă ei se văd pe sine

- mai buni,
- mai capabili
- şi superiori

faţă de semenii lor.[43]

Nedreptatea prin urmare nu poate să treacă în societatea noastră fără de nici o penalizare. A nu băga în seamă dreptatea în opinia publică înseamnă că te complaci în ea. Iată de ce creştinismul ortodox din cele mai vechi timpuri a fost unul care a fost de partea dreptăţii şi a visat la o lume a dreptăţii.

Iisus a spus cât se poate de clar că dacă vom căuta dreptatea și Împărăţia lui Dumnezeu ei bine toate se vor adăuga nouă. Teologul Daniel Grigorie Filimon spunea în acest sens: „Pe de altă parte, în cărţile profeţilor dreptatea este prezentată ca însuşire a actelor divine asupra celor păcătoşi. Dreptatea este o putere a sfinţeniei dumnezeiești (Isaia 45, 23-25). În Noul Testament, Mântuitorul Iisus Hristos proclamă fericiţi pe aceia care flămânzesc și însetează după dreptate (Matei, 5, 6) și pe aceia care îndură persecuţii din cauza ei (Matei, 5, 10). El nu se mulţumeşte numai cu o dreptate exterioară (Matei 5, 20; 6, 1), ci recomandă ucenicilor Lui să caute înainte de toate împărăţia lui Dumnezeu și dreptatea Sa, adică modul de viaţă pe care El l-a arătat ucenicilor, singurul mod care place lui Dumnezeu (Matei 6, 33)."[44]

Este evident că trebuie să ne dăm seama că nu toţi pot să facă dreptate în jurul lor la modul total şi deplin însă fiind creştini ortodocşi avem obligaţia de a ne asuma dreptatea şi a căuta să o împlinim după puterile noastre.

Dreptatea fără doar şi poate că atunci când este făcută aduce în suflet o mare satisfacţie şi împlinire. Aceasta fiindcă ea este una care de cele mai multe ori ajunge să slujească interesele celor mulţi şi desconsideraţi.

---

[42] Drd Daniel Grigore Filimon https://www.crainou.ro/2012/10/04/despre-virtutea-dreptatii-in-doctrina-si-cultul-bisericii-ortodoxe/ (accesat pe 19.03.2023).

[43] A se vedea John Rawls, *O teorie a dreptăţii* (Iaşi, 2011).

[44] Drd Daniel Grigore Filimon https://www.crainou.ro/2012/10/04/despre-virtutea-dreptatii-in-doctrina-si-cultul-bisericii-ortodoxe/ (accesat pe 19.03.2023).

Un om care are o relație constantă cu Dumnezeu nu se poate să nu fie unul care să nu fie adeptul dreptăţii în lumea din jur. Aceasta fiindcă relaţia cu Dumnezeu şi dreptatea se presupun reciproc. Nu trebuie să uităm acest lucru. Mai toţi cei care fac nedreptatea în lumea noastră sunt unii care au uitat de Dumnezeu sau fie că Îl ignoră. Nu ai cum să iubeşti şi să facă nedreptatea dacă Îl iubeşti pe Dumnezeu. De ce? Fiindcă Dumnezeu şi nedreptatea sunt două lucruri care sunt incompatibile. „În tradiția patristică, Sfinții Părinți vorbesc despre virtutea dreptății referindu-se atât la latura ei socială, cât și la aspectul ei de virtute și modalitate de desăvârșire creștină. Atunci când este adusă în prim-plan problema dreptății sociale, două teme sunt prezente cu preponderență: realitatea privind bogățiile materiale, cu accent deosebit asupra ideii de milostenie și ajutorare a aproapelui, respectiv abordarea noțiunii de sclavie și exploatarea semenilor. Sfinții Părinți vorbesc despre sclavie, despre relația oamenilor între ei și despre exemplul Mântuitorului Iisus Hristos care recomandă ca „dacă cineva dorește să fie primul, să fie ultimul, slujitorul tuturor" (Mc. 9, 35). Sub aspect sistematic, dreptatea este prezentată ca atribut dumnezeiesc și ca virtute creștină."[45]

Este evident că dreptatea ne de cele mai multe ori ajunge să ne intereseze numai când ne sunt lezate drepturile noastre personale. Totuşi, creştinii ortodocşi din cele mai vechi timpuri au militat şi au luptat pentru o lume mai dreaptă. Nu trebuie să uităm acest lucru în zilele noastre când sunt din ce în ce mai mulți care consideră că dreptatea este strict o problemă

- seculară,
- nereligioasă,
- lumească
- şi total laică.

Laicii la fel de bine ca preoţii pot să militeze în jurul lor pentru dreptate. Aceasta fiindcă acest lucru este pe placul lui Dumnezeu. A crede că Dumnezeu este de partea celor nedrepţi sau că El trece du vederea pe cei nedrepţi este un lucru absurd şi care nu poate să fie acceptat.[46]

Nedreptatea este – în termenii lui Kant – un *imperativ categoric*. Aceasta fiindcă a ajunge să tolerezi nedreptatea din jurul tău ajunge să te facă un complice al ei. Nu trebuie să fim complicii nedreptăţii fiindcă în nici un fel acest lucru nu ne este de folos.

Dreptatea este un lucru care se poate spune că noi oamenii îl *moştenim* de la Dumnezeu. Aceasta fiindcă dreptatea este unul dintre atributele lui Dumnezeu. Nu se poate să Îl gândim pe Dumnezeu ca fiind unul nedrept fiindcă acest lucru este

- o aporie,
- o minciună
- şi o falsitate.

„În teologia dogmatică, dreptatea se numără în rândul atributelor morale ale dumnezeirii. Dreptatea lui Dumnezeu înseamnă, pe de o parte, perfecta conformitate în toate lucrările Lui cu voința Lui cea sfântă, iar pe de altă parte, adică în înțelesul obișnuit nouă, cel juridic, ea este voința permanentă și prin nimic abătută de a da fiecăruia ceea ce i se cuvine și de a nu păgubi pe nimeni. Dreptatea și sfințenia lui Dumnezeu stau în strânsă legătură, fără a se confunda și fără a se despărți. Drept, dreptate, sfințenie Sunt trei termeni care descriu, de fapt, un drum sensibil al celui care împlinește dreptatea lui Dumnezeu. Într-o abordare sensibilă, putem spune că dreptatea este virtutea cardinală care conduce pe om spre Dumnezeu. Cel care împlinește dreptatea este drept, în timp ce sfințenia este ținta spre care năzuiește fiecare drept."[47]

La fel de bine dreptate este una care ne ajută în drumul nostru spre sfinţenie. Aceasta fiindcă este bine să ştim că sunt mulţi care aspiră la sfinţenie dar nu ştiu cu ce să înceapă. Ei bine în drumul nostru spre sfinţenie la fel de bine putem să începem prin a face dreptate în jurul nostru.

Dacă noi începem să facem dreptate în jurul nostru ei bine acest lucru va fi văzut şi de semenii noştri care şi ei se vor molipsii de lucrarea noastră. Iisus a fost cât se poate de clar în acest sens când a spus: „tot așa să lumineze și lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei să vadă faptele voastre bune și să slăvească pe Tatăl vostru, care este în ceruri" (Matei 5, 16).

---

[45] Idem.
[46] A se vedea John Rawls, *Justice as fairness,* (Harvard, 2001).
[47] Drd Daniel Grigore Filimon https://www.crainou.ro/2012/10/04/despre-virtutea-dreptatii-in-doctrina-si-cultul-bisericii-ortodoxe/ (accesat pe 19.03.2023).

Dreptatea este adevărat că poate să fie inspirată fiindcă o vedem făcută de cei din jur dar la fel de bine ea este o necesitate fără de care lumea noastră nu poate să meargă bine. Acolo unde nedreptatea predomină vom găsii

- corupţie,
- hoţie,
- şantaj,
- imoralitate,
- viol
- şi crimă.

Aceste lucruri dacă nu se luptă împotriva lor vor face viaţa noastră insuportabilă. „Dacă în accepțiunea largă a termenului dreptatea însumează toate virtuțile, sub aspect religios-moral-creştin primeşte înțelesul de sfințenie. Căci cine dă, în orice privință, fiecăruia ceea ce i se cuvine, evident practică toate virtuțile, împlineşte ordinea morală, iar el însuşi se perfecționează moral, îndreptându-se spre sfințenie. Mântuitorul aminteşte: „de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor" (Mt. 5, 20). Pentru Sfântul Apostol Pavel a fi drept înseamnă a fi bineplăcut lui Dumnezeu (Efeseni 5, 10). Alături de vrednicie, pentru apostolul neamurilor, dreptatea se identifică cu suma virtuților creştine, cu starea de sfințenie şi puritate morală."[48]

Nedreptatea este asemenea unei cangrene care ajunge să roadă şi să strice societatea noastră şi viaţa noastră de zi cu zi. Că sunt mulţi adepţi ai nedreptăţii în lumea noastră nu poate să fie trecut cu vederea şi ignorat deloc. Aceasta fiindcă sunt mai mulţi oameni care cred că lor li se cuvine totul pe când cei din jur nu sunt nimic mai mult decât nişte sclavi.

În antichitate ştim că sclavia era practicată la scară largă. Sclavul antic nu era nimic mai mult decât un animal de muncă care dacă era ucis nici măcar nu se ţinea un proces fiindcă ea nu era considerat om în adevăratul sens al cuvântului. Ei bine creştinismul ortodox a avut un rol major în abolirea sclaviei în lumea antică. Aceasta fiindcă mai mulţi posesori de sclavi au devenit creştini şi au aflat cum trebuie să fie un creştin şi astfel ei şi-au eliberat sclavii.[49]

„Dreptatea în imnografia și iconografia ortodoxă Alături de celelalte dimensiuni alte teologiei ortodoxe, și teologia practică mărturisește și afirmă valoarea virtuții dreptății. Mărturii în acest sens ne sunt oferite atât de imnele care compun slujbele cultului divin, cât și de iconografia ortodoxă. În ceea ce privește imnografia Bisericii Ortodoxe, numeroase rugăciuni și imnuri liturgice vorbesc despre dreptatea lui Dumnezeu, dar și despre faptul că Dumnezeu caută spre cei drepți. Astfel, troparul Sfântului Ioan Botezătorul amintește despre „pomenirea celui drept cu laude…"; troparul Nașterii Mântuitorului Iisus Hristos mărturisește despre Acesta că: „întru dânsa (este vorba despre evenimentul nașterii) cei ce slujeau stelelor, de la stea s-au învățat să se închine Ție, Soarelui dreptății…"; în canonul Sărbătorilor Pascale găsim aceeași sintagmă cu care este numit Mântuitorul Iisus Hristos: Soarele Dreptății: „Și iarăși frumos din mormânt, nouă ne-a strălucit Soarele Dreptății…", „Să mânecăm cu mânecare adâncă, și în loc de mir cântare să aducem Stăpânului. Și să vedem pe Hristos, Soarele Dreptății, tuturor viață răsărind" (cântarea a IV-a și a V-a din Canonul Învierii). Această expresie frecvent întâlnită, „Soarele Dreptății", cu care este numit Hristos, este în strânsă legătură cu întreaga învățătură ortodoxă amintită mai sus, prin care dreptatea este văzută ca atribut al dumnezeirii. Imagine simbolică, Hristos este asemănat unui soare, mai curând unui izvor din care răsare dreptatea care, sub forma razelor solare, coboară peste întreaga umanitate. Imaginea soarelui și a modului în care acest astru își răspândește lumina asupra creației este pilduitoare pentru subiectul și tema dreptății dumnezeiești. Alături de textele liturgice amintite, în parte, mai sus, dreptatea se regăsește și în uzul liturgic prin diferite expresii și sintagme."[50]

Nedreptatea adevărul este că aduce cu sine un *aer infect.* Aceasta fiindcă ea începe prin a trece cu vederea câteva nedreptăţi mici dar mai apoi aceste nedreptăţi vor ajunge să se perpetueze şi în cele din urmă vor face din viaţa noastră un lucru

- josnic,
- urât,

[48] Drd Daniel Grigore Filimon https://www.crainou.ro/2012/10/04/despre-virtutea-dreptatii-in-doctrina-si-cultul-bisericii-ortodoxe/ (accesat pe 19.03.2023).
[49] A se vedea Jennifer A. Glancy, *Slavery in early christianity* (Oxford, 2002).
[50] Drd Daniel Grigore Filimon https://www.crainou.ro/2012/10/04/despre-virtutea-dreptatii-in-doctrina-si-cultul-bisericii-ortodoxe/ (accesat pe 19.03.2023).

- corupt,
- pervertit
- şi mizerabil.

Iată cum un lucru pe care foarte mulţi dintre noi considerăm că poate să fie ignorat ei bine ajunge să fie destul de important şi semnificativ. Aceasta fiindcă după cum ne spunea Iisus sunt mai mulţi care ajung să înseteze după dreptate. Trebuie să fim persoane responsabile şi să ne dăm seama că ţine de noi oamenii să aducem dreptatea în lume şi în viaţa noastră.[51]

Doi jurişti discutau într-o zi.

- Este destul de greu să sluješti dreptatea.
- De ce?
- Fiindcă ştii cum se spune.
- Cum?
- Justiţia este oarbă.
- Aşa ar trebuii să fie.
- Evident.
- Ştii ce mă tot întreb?
- Ce?
- De unde are omul acest simţ al dreptăţii?
- Cum de unde?
- Da.
- Nu ştii?
- Nu.
- De la Dumnezeu.
- Oare?
- Da.
- De unde ştim?
- De la sfinţii părinţi.
- Şi ce spun ei?
- Sunt unanimi.
- Adică?
- Dreptatea este un atribut al lui Dumnezeu.
- Da, este greu să ni-L imaginăm pe Dumnezeu ca fiind nedrept.
- Nu este.
- Şi totuşi Dumnezeu este milostiv.
- Cu cine trebuie.
- Adică cu cine merită?
- Da.
- Dar sunt atât de multe învăţături greşite despre Dumnezeu.
- Erezii?
- Da.
- El pot să fie combătute?
- Da.
- Cum?
- Cu răbdare şi înţelepciune.
- Oare?
- Da.
- De unde ştii?
- Îţi voi spune o întâmplare.
- Care?
- Despre cum ereziile pot să fie combătute.
- Te ascult.
- Bine.
- Sunt chiar curios.

[51] A se vedea Tex Sample, *A Christian justice for the common good* (Nashville, 2016).

- În vechime au fost mai mulţi care au susţinut că în Iisus există numai o singură natură.
- Şi de fapt sunt două?
- Da.
- Dumnezeiască şi omenească.
- Da.
- Şi?
- Ereticul a luat două drugi de fier pe care le-a înroşit în foc.
- Înţeleg.
- Mai apoi înroşite le-a bătut cu ciocanul până s-a făcut un singur fier.
- Şi ce a urmat?
- Mai apoi ereticul le-a spus celor de faţă.
- Ce?
- Tot asemenea cele două naturi, dumnezeiască şi omenească din Iisus Hristos sunt contopite întruna singură în persoana Lui.
- Şi?
- Ei bine un copil are acolo şi el era bine instruit în dogmele creştin ortodoxe.
- Înţeleg.
- El i-a spus ereticului.
- Te înşeli amarnic.
- De ce?
- Dacă crezi că omul poate să fie asemănat cu drugul de fier pe Dumnezeu trebuie să Îl asemenea cu drugul de aur.
- Bine şi nu este tot acelaşi lucru?
- Nu.
- De ce?
- Dacă te înroşeşti în foc şi le baţi spune-mi ele vor devenii una din aur curat şi alta din fier curat?
- Nu.
- Nu va rămâne fiecare parte din ce a fost?
- Ba da.
- Tot asemenea rămân cele două naturi cu desăvârşire deosebite şi dacă se vor uni în persoana, lui Iisus Hristos.
- Copile tu ai dreptate, a răspuns ereticul.
- Sigur că am dreptate.
- Dar de unde ai învăţat aceste lucruri?
- De la biserica de care tu te-ai desprins.
- Frumoasă povestea.
- Aşa este.
- Deci se poate să combaţi pe eretici?
- Da.
- Bine de ştiut.
- Sigur.
- Mie mi se pare foarte dificil.
- Aşa este.
- A susţine ortodoxia este prin urmare un act de dreptate?
- Fără doar şi poate.
- Deci dreptatea este valabilă şi în probleme dogmatice?
- Da.
- Nu ştiam.
- Ştii acum.
- Să ştii că mi-a făcut plăcere să discut cu tine.
- Şi mie.
- Acum sunt lămurit.
- Mă bucur.[52]

[52] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Întâmplarea de mai sus ne spune că este drept ca noi să apărăm dreapta credință fiindcă acest lucru este pe placul lui Dumnezeu. De fapt dreptatea este o temă care apare şi în slujbele creştin ortodoxe unde de mai multe ori suntem îndemnaţi să stăm drepţi; adică să stăm drepţi nu numai fizic ci la fel de bine şi spiritual. „Astfel, îndemnul diaconului dinaintea citirii Sfintei Evanghelii cheamă la dreptatea și smerenie: „Înțelepciune, drept să ascultăm…”; preotul și slujitorii în general se adresează poporului cu sintagma „dreptmăritori creștini” sau „dreptcredincioși creștini” etc. Toate aceste referințe liturgice indică faptul că virtutea dreptății are un loc important nu numai în doctrina morală creștină, ci chiar și în practica ortodoxă, creștinul fiind îndrumat să pună în practică îndemnurile morale.”[53]

CAPITOLUL 3

DREPTATEA CA VIRTUTE MORALĂ

Oamenii sunt diferiţi. Se poate vedea acest lucru chiar şi la doi fraţi care deşi au aceiaşi mamă şi acelaşi tată au

- gusturi,
- trăsături,
- preferinţe,
- pasiuni
- şi opinii

diferite. Aşa se face că şi în lumea spirituală sunt mai mulţi care ajung să exceleze în anumite virtuţi. Nu putem să excelăm în toate virtuţile fiindcă la drept vorbind numai Dumnezeu poate să o facă. Totuşi putem să excelăm într-o anumită virtute. Aşa se face că unii sunt milostivi, alţii sunt foarte iubitori, alţii sunt iertători, alţii sunt curaţi cu inima etc.

Este clar că la orice patimi îi poate să fie opusă o virtute. Poate devenii nedreptatea o patimă, un viciu? Adevărul este că da. De mai multe ori nedreptatea ajunge să fie practicată sistematic de jurişti dintr-un motiv sau altul dar de cele mai multe ori fiindcă ei vor să se îmbogăţească pe nedrept. Sunt mai mulţi judecători şi magistraţi corupţi care ajuns să câştige adevărate averi de pe urma corupţiei şi a mitei. Istoria cunoaşte astfel de exemple din cele mai vechi vremuri.

Prin urmare omul este liber să opteze în spre ce vrea în această lume: spre virtuţi sau spre patimi.[54] Este cu adevărat un lucru diabolic să ajungi să găsești plăcere în nedreptate. Ei bine sunt mulţi care sunt astfel de oameni. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că sadismul este unul care te face să te bucuri când semenul tău este nedreptăţit. A face nedreptatea este adevărat că aduce ca un fel de

- gol,
- vid
- şi lipsă

în sufletul celui care o comite. De cele mai multe ori ei cred că acest gol va trece de la sine. Adevărul este că nu trece fiindcă el se va transforma în mustrări de conştiinţă care pot să devină traumatice. În România interbelică se ştie de un caz de un criminal care a venit la postul de poliţie şi a mărturisit că a ucis în urmă cu 15 ani doi oameni. Întrebat de ce a venit după 15 ani să îşi mărturisească crimele el a spus că pur şi simplu în toţi aceşti 15 ani nu a mai avut linişte şi pace sufletească.

Despre faptul că sunt mulţi care sunt conduşi de o dreptate omenească Sfântul Ignatie Briancianinov spunea: "cel ce se conduce după o dreptate omenească este plin de sine, de aroganţă, de orbire; se predică pe sine, îşi face publicitate, îşi trâmbiţează faptele sale “bune” fără să ţină deloc seama de avertismentul Domnului (Matei 6, 1-18). El răspunde cu ură şi cu răzbunare celor ce cutează să-şi deschidă gura pentru a se opune într-o manieră întemeiată şi bine intenţionată “dreptăţii” sale. El se simte foarte îndreptăţit să primească recompense pământeşti şi cereşti."[55]

Sunt mai mulţi care nu ţin con de normele generice ale bunului simţ care ne spune ce este bine şi ceea ce este rău şi ceea ce este drept şi ceea ce este nedrept şi în acest mod în cele din urmă aceste persoane vor ajunge

---

[53] Drd Daniel Grigore Filimon https://www.crainou.ro/2012/10/04/despre-virtutea-dreptatii-in-doctrina-si-cultul-bisericii-ortodoxe/ (accesat pe 19.03.2023).

[54]A se vedea Ioan C. Teşu, *din iadul patimilor, spre raiul virtuţilor* (Editura Sfântul Mina, 2020).

[55] Sfântul Ignatie Briancianinov, *Fărâmiturile ospăţului,* (Editura Episcopia Ortodoxa Româna, Alba Iulia, 1996), p. 18.

să fie unii care să nu mai vrea decât *propria dreptate*. Sunt multe persoane care se iau pe sine ca fiind criteriul ultim şi total al dreptăţii.

Dreptatea este o mare virtute morală şi cei care lucrează la împlinirea ei în lumea noastră sunt unii care trebuie să ştim că merită

- aprecierea,
- cinstea,
- admiraţia
- şi respectul

nostru.

„Privitor la iconografia ortodoxă, trebuie amintit că, în cultul ortodox, întâlnim reprezentări care sugerează virtutea dreptății. Cea mai cunoscută icoană, în acest sens, este imaginea Dreptului Judecător, icoană găsită în toate bisericile, care Îl înfăţişează pe Mântuitorul Iisus Hristos pe scaunul de judecată, drept și nepărtinitor. Icoana se numeşte Deisis, numele venind de la faptul că în dreapta Mântuitorului este prezentă Maica Domnului care se roagă pentru toţi oamenii. Termenul Deisis înseamnă rugăciune pentru alții. Particularităţile acestei reprezentări sunt concentrate asupra a trei elemente legate de persoana Mântuitorului. Este vorba de privirea Acestuia, de gura și de mâna Lui. Ochii Mântuitorului sunt aceia ai unui Judecător: nu inspiră asprime, dar nici blândeţe, lăsând impresia unui judecător nepărtinitor. Dimpotrivă, al doilea element, gura, exprimă o imensă durere pentru însuși faptul că omenirea e păcătoasă și mulți oameni sunt robi ai păcatului. Nu în ultimul rând, mâna Mântuitorului care binecuvântează indică mila cu care Fiul lui Dumnezeu îi va primi și binecuvânta pe toţi cei care vor fi judecați."[56]

Totuşi pentru cei care lucrează la virtutea dreptăţii trebuie să ştim că ei sunt unii care ajung să

- legalizeze
- sau mai bine spus să aibă o viziune legalistă

a relaţiei lor cu Dumnezeu.

Aceasta fiindcă ei evident că sunt influenţaţi de această virtute a dreptăţii care cel mai bine ajunge să fie pusă în practică în context legal.

Relaţia noastră cu Dumnezeu trebuie să ştim că în nici un fel nu este una legală. Ea este mai mult una paternă fiindcă ştim că Dumnezeu este Tatăl nostru al tuturor. Paternitatea lui Dumnezeu Tatăl trebuie să ştim că este una care este mai presus de legalismul dreptăţii.[57]

Este adevărat că un jurist ajunge

- să simtă,
- să gândească
- şi să acţioneze

totul în termenii a ceea ce este legal şi ceea ce este ilegal. Totuşi în nici un fel nu trebuie să existe acest mod legalist de a ne raporta la Dumnezeu. Raportarea la Dumnezeu în nici un fel nu este una legalistă ci ea trebuie să fie:

- firească,
- naturală
- şi cursivă.

„Alte reprezentări sugestive pentru dreptate sunt: pilda bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr, în care un loc central în ocupă dreptatea divină care răsplăteşte fiecăruia după faptele sale; scena înfricoșătoarei judecăți, unde toți oamenii vor fi judecați cu dreptate; reprezentarea drepților din Vechiul Testament, pilde de dreptate pentru fiecare creștin etc. Am putea adăuga faptul că însăși reprezentarea sfinților în picturile bisericești, în picioare, în poziție verticală, orientați cu fața spre Sfântul Altar, indică faptul că aceștia s-au făcut următori dreptății și au gustat din dreptatea dumnezeiască."[58]

Ceea ce este evident este că nici un sfânt nu a excelat în lucrarea nedreptăţii. În nici un fel fiindcă sfinţii lui Dumnezeu sunt unii care trebuie să ne dăm seama că au ajuns să fie unii care să pună în aplicare dreptatea lui Dumnezeu şi să devină reper pentru semenii lor.

---

[56] Drd Daniel Grigore Filimon https://www.crainou.ro/2012/10/04/despre-virtutea-dreptatii-in-doctrina-si-cultul-bisericii-ortodoxe/ (accesat pe 19.03.2023).

[57] A se vedea Radu Teodorescu, *Teologia paternităţii lui Dumnezeu* (Cugir, 2008).

[58] Drd Daniel Grigore Filimon https://www.crainou.ro/2012/10/04/despre-virtutea-dreptatii-in-doctrina-si-cultul-bisericii-ortodoxe/ (accesat pe 19.03.2023).

Dacă în această lume
- tulbure,
- învrăjbită
- bulversată
- şi contorsionată

nu avem nici un reper şi model de urmat ai bine dreptatea sfinţilor creştin ortodocşi este întotdeauna un lucru de la care putem să pornim. „Concluzionăm amintind că creştinismul schimbă sensul noţiunii dreptăţii şi extensiunea acesteia: dreptatea creştină vrea binele, ea aduce bună înţelegere şi armonie între oameni; de asemenea, ea nu caută să răspundă răului cu rău, ci vrea să învingă răul prin bine (Romani 12,21). Aşadar, în viaţa creştină ea este aşezată în slujirea virtuţii teologice a iubirii pentru că dreptatea are nevoie de un corectiv şi pe acesta îl aduce iubirea creştină. Iubirea se zideşte pe dreptate şi este cu dreptate. Dreptatea fără iubire poate fi aspră; iubirea fără dreptate poate fi slabă. Iubirea uşurează împlinirea dreptăţii, iar la rândul ei îşi realizează cu adevărat intenţiile, respectând dreptatea şi beneficiind de scutul ei. Dreptatea este manifestarea iubirii, iar aceasta este sufletul dreptăţii. Sfântul Apostol Pavel mărturiseşte: „Dacă dragoste nu am, nimic nu sunt” (I Corinteni 13, 2). Iată de ce este important de ştiut că viaţa creştină trebuie să fie animată de iubire şi ţinută pe drumul adevărat de către dreptate.”[59]

Prin urmare este bine să ştim că în creştinismul ortodox dreptatea şi iubire nu sunt noţiuni care se exclus reciproc ci mai bine spus de includ reciproc. Aceasta fiindcă se cuvine să îi iubim pe cei virtuoşi şi să îi tratăm cu dreptate pe cei pătimaşi.

Acest lucru este făcut de la situaţie la situaţie şi este bine să ne dăm seama de acest lucru fiindcă în acest mod vom ajunge să fim unii care să ne dăm seama de calea pe care trebuie să o apucăm în timpuri
- confuze,
- dificile
- şi nevrotice.

Sfântul Ioan Damaschin spunea că: „mai mare decât toate virtuţile este dreapta socoteală, care e împărătească şi virtutea virtuţilor.”[60] Ei bine este de la sine înţeles că *dreapta socoteală* include de la sine un simţ al dreptăţii. Este acest simţ al dreptăţii care ne spune ceea ce este drept şi ceea ce este nedrept. Dar la fel de bine acest simţ ne spune ceea ce se potriveşte pentru noi şi ceea ce nu se potriveşte.

Dreapta socoteală este un lucru care lipseşte din lumea noastră care ştim că de cele mai multe or merge din extremă în extremă. Ei bine dreptatea trebuie să ştim că nu este o virtute a extremelor. În nici un fel nu ajungem să mergem din extremă în extremă dacă ajungem să fim oameni drepţi. Aceasta fiindcă dreptatea ne face să fim
- chibzuiţi,
- cumpătaţi,
- echilibraţi
- şi moderaţi.

Dreptatea prin urmare se poate spune că are mai multe *efecte colaterale*. Iată ce spunea Sfântul Isaac Sirul în acest sens: "adevărat este cuvântul Domnului, pe care l-a spus, că nu poate cineva dobândi dragostea de Dumnezeu odată cu poftirea lumii, nici nu e cu putinţă să dobândească părtăşia de Dumnezeu împreună cu părtăşia de lume, nici să aibă grija lui Dumnezeu împreună cu grija lumii: Căci când părăsim cele ale lui Dumnezeu pentru slava deşartă, sau de multe ori pentru trebuinţa trupului, mulţi dintre noi se apleacă spre celelalte."[61]

Dreptatea este un lucru care ajunge să ne fie un reper pe drumul virtuţii chiar şi atunci când am căzut în unele patimi şi păcate fiindcă ea ne spune că este drept să ne ridicăm din aceste căderi şi să ne ducem în continuare spre Dumnezeu.

După cum am spus toţi ne naştem cu un simţ al dreptăţii. Acest simţ însă trebuie să ştim că poate să se atrofieze dacă nu ajungem
- să îl lucrăm,
- să îl mărim

[59] Idem.
[60] Sfântul Ioan Damaschin apud https://citateortodoxe.ro/sfinti-parinti/citate-despre-dreptatea-lui-Dumnezeu (accesat pe 19.04.2023).
[61] *Filocalia*, vol. 10, Editura Institutul Biblic (IBMBOR), Bucureşti, 1981, Isaac Sirul, Cuvintele despre sfintele nevoinţe.

- şi să îl punem în aplicare.

Dreptatea prin urmare este un lucru care ajunge să se manifeste ca o nevoie existențială de Dumnezeu. Sfântul Nicolae Velimirovici spunea în acest sens: "Dumnezeu nu este Dumnezeul egalității, ci al dragostei. Egalitatea ar înlătura toată dreptatea și toată dragostea, ar înlătura toată moralitatea. Oare soțul își iubește soția din pricina egalității? Mama își iubește oare copilul din pricina egalității? Prietenul își iubește oare prietenul din pricina egalității? Inegalitatea este temelia dreptății și reazemul dragostei. Câtă vreme dăinuiește dragostea, nimeni nu se gândește la egalitate."[62]

Doi judecători de la un tribunal discutau într-o zi.

- Ştii ce simt?
- Ce?
- Că mă învârt într-un cerc.
- De ce?
- Termin un caz de judecat.
- Şi?
- Vine altul.
- Şi ce este cu asta?
- Este ca şi cum reper mereu acelaşi lucru.
- Înțeleg.
- Ce este de făcut?
- Nu cred că înțelegi bine natura umană.
- Adică?
- Omul este mult mai înclinat spre rău decât spre bine.
- Oare?
- Da.
- Cum aşa?
- Tu de concupiscență ai auzit?
- Vag.
- Concupiscența este doctrina creştină care ne spune că după păcatul lui Adam şi Eva omenirea are în sine o înclinare spre rău.
- Asta simt şi eu.
- Este de bun augur.
- De ce?
- Fiindcă ştii cu ce te lupți atunci.
- Cu ce?
- Cu autorul răului.
- Oare?
- Da.
- Şi cine este autorul răului?
- Diavolul.
- Ştiu de el.
- Foarte bine.
- Este un fost înger, un înger căzut.
- Aşa este.
- Şi cum putem să scăpăm de el?
- Sunt mai multe metode.
- Care?
- Îți voi spune.
- Te ascult.
- Tu de Toma de Kempsis ai auzit?
- Nu.
- Toma de Kempsis a fost un mistic creştin medieval.

[62] Sfântul Nicolae Velimirovici apud https://citateortodoxe.ro/sfinti-parinti/citate-despre-dreptatea-lui-Dumnezeu (accesat pe 19.04.2023).

- Înţeleg.
- Ei bine se spune că la un moment dat el era în chilia lui când în chilie şi-a făcut apariţia diavolul.
- Ce vrei? A întrebat Toma de Kempsis
- Pe tine.
- De ce?
- Îmi faci mult rău.
- Ce rău?
- Prin viaţa ta de virtute.
- Dar eu aparţin lui Dumnezeu.
- Lasă-mă cu prostiile astea.
- Ba nu, tu nu ai nici putere asupra mea.
- Cum să nu.
- Ba nu.
- Mă faci să râd.
- Maica Domnului ajută-mă.
- Chiar crezi că te va ajuta acea scorpie de Sfânta Maria?
- Da.
- Prostii.
- Ba nu.
- Îmi aparţii.
- Nu îți aparţin.
- Greşit.
- Eu îi aparţin lui Iisus.
- În acel moment când a auzit cuvântul Iisus diavolul a dispărut.
- De ce?
- Fiindcă nu a putut suporta numele de Iisus.
- Interesant.
- Este.
- Foarte bună întâmplarea.
- Deci poţi vedea că diavolul nu Îl suportă pe Iisus.
- Devin conştient de asta.
- La Iisus trebuie să faci recurs şi tu.
- Oare?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Vezi tu noi judecătorii suntem unii care trebuie să facem dreptate.
- Aşa este.
- Fiindcă dacă nu ar fi dreptate în lume s-ar ajunge la haos.
- Sunt de acord.
- Dreptatea nu este uşor de făcut.
- Asta o simt şi eu.
- Dar cineva trebuie să o facă.
- Mai de vreme sau mai târziu.
- Acum te simți mai bine?
- Da.
- Mă bucur.
- Totuşi nu putem da vine pe diavol pentru nedreptățile oamenilor.
- În nici un caz.
- Aşa credeam şi eu.
- Și eu la fel cred.
- Cel puţin suntem de acord amândoi.
- Este un bun început.
- Aşa este.[63]

[63] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

Lupta cu nedreptatea din lumea noastră de multe ori poate să fie obositoare şi istovitoare. Totuşi trebuie să ştim că în avem pe Dumnezeu în ajutor şi El poate să uşurele lucrurile pentru noi. La fel de bine trebuie să ştim că de multe ori trebuie să ştim că îi iertăm pe cei care ne nedreptăţesc. Aceasta fiindcă într-un fel sau altul de multe ori ei nu o fac conştient. Părintele Constantin Coman spunea în acest sens: „nu poate înţelege şi nici practica iertarea cel stăpânit de îndreptăţirea de sine.

Acela va fi permanent blocat în argumentele care-i justifică atitudinea sa faţă de ceilalţi.

Cine este obsedat de dreptate nu poate ierta, pentru că nici nu poate iubi.

Acela percepe viaţa la schimb, mercantil: aşteaptă mereu să primească atât cât dă.

Omul smerit, despre care am mai vorbit în dialogurile noastre, omul care-şi vede întâi de toate propriile neputinţe şi este preocupat să nu greşească semenilor, acela va fi dispus să ierte la nesfârşit."[64]

Omul drept este evident că este un om moral. Aceasta fiindcă el este unul care face tot ceea ce ţine de bunul simţ şi de legile fireşti ale naturii umane. Ei bine omul nedrept trebuie să ştim că este unul care de mai multe ori cade în imoralitate.

- A oprii plata lucrătorilor,
- a fura,
- a minţii,
- a înşela,
- a fi corupt,
- a încăla legea,
- a tiraniza
- sau a teoriza semenii

sunt cu toate faptele rele dar se poate spune că şi fapte imorale. Aceasta fiindcă nedreptatea are mai multe forme prin care se manifestă imoralitatea.[65]

Nedreptatea este imorală fiindcă ajunge să lezeze drepturile semenilor de lângă noi. Omul nedrept este unul care pune interesul propriu mai presus de orice. De mai multe ori s-a ajuns la declanşarea de războaie fiindcă un popor a ajuns să creadă că este mai presus de restul. Se poate vedea aici că nedreptatea se manifestă de multe ori printr-un *complex de superioritate.* Cel care nedreptăţeşte se vede pe sine

- mai bun,
- mai drept,
- mai cucernic
- şi mai capabil

decât semenii lui pe care poate să îi nedreptăţească după cum vrea. Că Biserica Ortodoxă a simțit din cele mai vechi vremuri nevoia de dreptate ne-o spune părintele Cosmin Santi: „Biserica este o realitate eshatologică și o entitate socială structurată și organizată instituțional, dar caracterul său instituțional este un mijloc de manifestare care îi asigură o receptare într-o lume cu o mentalitate instituțională și juridică. Biserica a trebuit să își creeze un cadru organizatoric juridic, pentru că are un aspect comunitar-văzut și se sprijină pe fundamentele principiilor dreptului, orientată fiind întotdeauna spre misiunea ei harică, de a conduce pe om la mântuire și desăvârșire.

Încă de la debutul existenței sale, Biserica a resimțit nevoia justiției, care se dorea o formă de manifestare a voinței divine, prin mijloacele lui Dumnezeu. În acest sens, Revelația divină supranaturală a arătat oamenilor necesitatea onestității membrilor Bisericii, dar mai ales a clericilor sau a slujitorilor din diferitele trepte ecleziale. Actul de judecată se înfăptuiește nu doar pentru a se face dreptate, ca în conștiința cavalerilor medievali, în sensul de a fi reparată onoarea lezată a cuiva, ci se are în vedere în primul rând, un aspect duhovnicesc și spiritual, prin îndreptarea celui ce a greșit pentru a reveni pe calea normalității și a mântuirii personale."[66]

De mai multe ori trebuie să ştim că Biserica Ortodoxă a intervenit în lumea din jur pentru a face dreptate. Să ne aducem aminte de vremurile Sfântului Ioan Gură de Aur când împărăteasa Eudoxia a Constantinopolului a ajuns la un exacerbat cult al personalităţii prin faptul că a început să îşi pună statui prin mai toată capitale imperiului. A fost Sfântul Ioan Gură de Aur care a luat atitudine şi a crinicat-o pe împărăteasă. Acest lucru a ajuns să îi atragă exeixul de pe urma căruia sfântul a murit.

De mai multe ori în vremuri de

[64] Pr. prof. dr. Constantin Coman, *Dreptatea lui Dumnezeu și dreptatea oamenilor,* (Editura Bizantină, 2010) p. 40.
[65] A se vedea Radu Teodorescu, *Omul duhovnicesc sau antropologia virtuților* (Cugir, 2015).
[66] Preot Cosmin Santi https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/justitia-bisericeasca-intre-iubirea-dumnezeiasca-si-dreptatea-omeneasca-174107.html (accesat pe 19.04.2023).

- tiranie
- şi dictatură

sfinţii Bisericii au ajuns să i-a atitudine şi au intervenit în favoarea dreptăţii.

Părintele Cosmin Santi ne spune că în lumea noastră totul decurge conform unor legi lăsate de Dumnezeu. Aceste legi sunt unele care ajung să guverneze lumea naturală. La fel de bine se poate spune că există legi morala care guvernează comportamentul omului în această lume: „însă, trebuie subliniat faptul că dreptul, ca dar divin oferit omului pentru sine și pentru alții, nu izvorăște din exterior, ci din adâncurile pline de taină ale fiinţei sale. Totul în Univers şi societate se supune unei ordini necesare, totul ascultă de o lege care se îngrijeşte ca în esenţa lor lucrurile să rămână la fel cum cere ordinea naturală, dreptatea și armonia. Inclusiv dreptul omenesc, ca sistem de drept și ca știință juridică, este în dependență de Legea divină și veșnică prin care lumea este guvernată cu ajutorul rațiunii dumnezeiești prezentă în raționalitatea lumii, iar libertatea dăruită omului de Creator conlucrează cu voința divină spre împlinirea scopului și rostului său în lume. Omul, prin rațiune, voință, sentiment, libertate și responsabilitate, daruri ale lui Dumnezeu și chip al Său, oscilează și optează în decursul existenței sale între bine și rău, moment în care trebuie să se înfăptuiască dreptatea și îndreptarea omului prin iubire și ajutorul Providenței divine, spre împlinirea scopului soteriologic și eshatologic al creației.”[67]

Face dreptate în lumea noastră înseamnă să fi în acord cu pronia lui Dumnezeu. Când nu mai lucrăm dreptatea se poate spune că suntem pe cont propriu şi nu mai facem voia lui Dumnezeu.

Oamenii nedreptăţii ştim că sunt foarte periculoşi. Aceasta fiindcă ei gândesc cazuistic şi pun propria or persoană mai presus de orice. Ei ajung să facă nedreptăţi dintr-o prea mare iubire de sine. Când te iubeşte pe tine şi numai pe tine ei bine nu mai ai timp să te gândeşti la ceilalţi. Omul nedrept este unul care nu mai stă să vadă imaginea de ansamblu a societăţii în care trăieşte:

- are nevoie de bani şi fură,
- simte impulsuri sexuale şi violează,
- este mânios şi loveşte violent,
- i se opune rezistenţă şi ucide,
- este chestionat şi minte,
- ajunge lider politic şi declanşează războaie,
- vrea să ajungă în vârful piramidei sociale şi înşeală etc.[68]

Evident că fiindcă trăim într-o lume materială de cele mai multe ori uităm că avem şi un suflet imaterial. Aşa se face că ajungem să fim înclinaţi numai spre cele

- pământeşti
- şi lumeşti.

Când face acest lucru ajungem să credem că dreptatea este o problemă strict lumească ce nu are nimic spiritual în ea. Ei bine dreptatea este un lucru care vine din lumea spirituală fiindcă Dumnezeu este un dumnezeu drept. Tot părintele Cosmin Santi spunea: „Instanța supremă, veșnică și infailibilă care judecă responsabilitatea și imputabilitatea faptelor omenești este judecata divină, căci „Domnul Savaot este mare prin judecata Sa și Dumnezeul cel sfânt este sfânt prin dreptatea Sa” (Isaia 5, 16). Dreptul divin și legătura lui cu dreptul uman presupun spiritualizarea legii, a normelor juridice și a sistemului de drept în general. Legătura profundă dintre dreptul divin și dreptul uman, de natură spirituală, ar trebui să fie precedată metodologic de o explicație a legăturii dintre dreptul uman, religiozitate și spiritualitate.”[69]

Este evident că dreptatea are un aspect transcendent fiindcă ea este după voia lui Dumnezeu. Din cele mai vechi vremuri se poate spune că prezenţa providenţială a lui Dumnezeu a ajuns să inspire nevoia de dreptate în societatea noastră. Această nevoie este

- existenţială,
- urgentă,
- profundă,
- importantă
- şi primordială.

---

[67] Idem.

[68] A se vedea Bogdan Vlăduţ Brânză, *Patimă şi pătimire în teologia Sfântului Maxim Mărturisitorul. Relevanţa lor pentru teologia morală contemporană* (Iaşi, 2021).

[69]Preot Cosmin Santi https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/justitia-bisericeasca-intre-iubirea-dumnezeiasca-si-dreptatea-omeneasca-174107.html (accesat pe 19.04.2023).

Dreptul în zilele noastre este o ştiinţă în floare. Se creează mai multe coduri legale şi mai multe legi care cu toate sunt menite să orânduiască viaţa umană şi modul cum ea trebuie să se desfăşoare. Acest lucru de mai multe ori a adus în chestiune faptul că dreptul tinde să nu mai aibă mai nimic spiritual în el sau mai bine spus să aibă de a face cu lumea religiei. Se poate vorbii în acest sens de o tendinţă antropocentrică a dreptului din zilele noastre. Tot părintele Cosmin Santi spunea în acest sens: „orice societate omenească, cu organizare și dezvoltare corespunzătoare, trebuie să aibă la bază dreptul și dreptatea. Cu cât statul garantează mai sigur împărțirea dreptății, cu atât este mai solid și bine ancorat în ceea ce constituie democrația și statul de drept, fiind asigurată liniștea și mulțumirea cetățenilor săi. În justiția de stat sau profană s-au creat instanțe de toate gradele și pentru toate categoriile de infracțiuni, dându-se o mare dezvoltare științei dreptului. În Biserica Ortodoxă, încă din vechime, judecata clerului o făcea chiriarhul, iar ulterior, cu noua organizare de judecată bisericească, au apărut și instanțele de judecată numite Consistorii bisericești, auxiliare ale autorității canonice în exercitarea puterii judecătorești."[70]

Este evident că şi în Biserică se vorbeşte de dreptate fiindcă ea este o instituţie umană ce are nevoie de mai multe

- rânduieli,
- legi,
- organizare
- şi reguli

care să facă viaţa este frumoasă şi uşoară.

Dreptatea este un lucru care ne scoate de sub sfera de influenţă a imoralului. Sunt foarte mulţi care sunt imorali şi ajung să facă tot felul de fapte rele pe care ei le scuză prin diferite

- pretexte,
- mijloace
- şi scuze.

Ei bine dacă voim să eradicăm criminalitatea şi imoralitatea din lumea noastră trebuie să recurgem la drept şi la dreptate.

Este adevărat că Biserica luptă cu imoralitatea şi nedreptatea din jur şi pentru aceasta se poate spune că ea trebuie să aibă un aparat legal foarte bine pus la punct. Părintele Cosmin Santi spunea în acest sens: „Pentru îndreptarea greșelilor și neascultării ierarhilor, preoților, diaconilor, monahilor, clericilor pensionari, cântăreților și mirenilor în probleme doctrinare, morale, canonice și disciplinare, în Biserică au funcționat și funcționează instanțele disciplinare și de judecată eclezială. Aceste instanțe judecătorești sunt autonome față de sistemul juridic de stat, conform principiului de drept al autonomiei externe a Bisericii, care reprezintă independența acesteia în raport cu orice altă instituţie sau organizaţie din afara ei, precum și principiului constituțional al autonomiei cultelor religioase (art. 29, art. 3 și 5 din Constituția României), statul recunoscând, asigurând și respectând dreptul cultelor de a se organiza conform statutelor și regulamentelor proprii, fără a interveni sau a imixtiona în viața internă a acestora."[71]

Dreptatea prin urmare este una dintre cele mai vechi probleme ale lumii noastre. Aceasta fiindcă omul din cele mai vechi vremuri a voit să i se facă dreptate atunci când a fost nedreptăţit. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că dreptatea este ceva de care avem nevoie nu numai ocazional ci de multe ori permanent.[72]

Este adevărat că imoralitatea poate ajunge să dobândească multe forme hidoase

- sadism,
- masochism,
- perversiune,
- abuz,
- crimă,
- bestialitate,
- cruzime,
- război
- sau violenţă

---

[70] Ibidem.

[71] Preot Cosmin Santi https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/justitia-bisericeasca-intre-iubirea-dumnezeiasca-si-dreptatea-omeneasca-174107.html (accesat pe 19.04.2023).

[72] A se vedea Joseph Lucas, *Rugăciunea vameşului. Părinţii deşertului despre îndreptarea omului* (Iaşi, 2016).

sunt cu toate forme în care nedreptatea se manifestă. Ei bine trebuie să ştim că în timp de Dumnezeu este drept ei bine diavolul este manifestarea nedreptăţii totale. Aceasta fiindcă diavolul nu este drept şi nu va fi niciodată. El de mai multe ori imită dreptatea lui Dumnezeu dar aceasta este doar o imitaţie externă ce nu are nimic moral în ea. La fel de bine se poate spune că urând diavolului sunt mai mulţi care în lumea noastră *imită* dreptatea fără să fie nimic adevărat în ea.

Urmând dreptăţii lui Dumnezeu Tatăl se poate spune că şi Biserica are menirea de lucra pentru dreptate şi acest lucru este făcut pe mai multe principii: „la baza sistemului judiciar bisericesc stau următoarele principii fundamentale: apărarea învăţăturii de credinţă şi a unităţii Bisericii, autoritatea ierarhică şi coresponsabilitatea sinodală, autonomia eparhială şi păstrarea comuniunii ecleziale, acrivia şi iconomia, libertatea şi responsabilitatea în Biserică, libertatea religioasă şi autonomia Bisericii faţă de Stat, respectarea prevederilor canonice, statutare şi regulamentare, a hotărârilor autorităţilor canonice bisericeşti competente și îndreptarea persoanelor şi recuperarea prejudiciilor cauzate, acestea fiind în concordanță cu învățătura dogmatică și morală a Bisericii, cu sfintele canoane și cu tradiția, conștiința și practica bisericească bimilenară."[73]

Doi istorici discutau într-o zi.

- Ştii ce mi-am dat seama?
- Ce?
- În istoria nu prea există dreptate.
- De ce?
- Sunt atât de mulţi tirani şi dictatori care au asuprit.
- Și ce este cu asta?
- Unde este dreptatea lui Dumnezeu?
- Acolo unde trebuie să fie.
- Adică?
- Dumnezeu l-a creat pe om liber nu?
- Da.
- Omul poate să facă dreptatea sau nu.
- Oare?
- Da.
- Dar de ce nu intervine Dumnezeu când apare nedreptatea în lume?
- Intervine.
- Păi cum?
- Dacă este lăsat.
- Şi nu este lăsat?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă tiranii nu au frică de Dumnezeu.
- Asta aşa este.
- Mă bucur că eşti de acord.
- Ştii cum este?
- Cum?
- Nedreptatea apare acolo unde începe megalomania.
- Adică?
- Sunt mai mulţi mari megalomani în istorie.
- Ştiu asta.
- Ei sunt unii care să văd pe sine mai buni decât toţi.
- Nu înțeleg.
- De ce?
- În ce sens se văd pe sine mai buni decât toţi.
- Te voi face să înțelegi.
- Chiar te rog.
- Îţi voi spune o întâmplare din istorie.
- Care?

[73] Preot Cosmin Santi https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/justitia-bisericeasca-intre-iubirea-dumnezeiasca-si-dreptatea-omeneasca-174107.html (accesat pe 19.04.2023).

- Despre regele Carol al IV-lea al Spaniei.
- Am auzit de el.
- Ei bine acest rege avea o împărăţie aşa de mare că soarele nu apunea în ea.
- Interesant.
- Ei bine într-o zi regele Carol IV al Spaniei a trebuit să îi scrie regelui Francisc I al Franţei.
- Şi?
- Ei bine regele Carol IV a scris scrisoarea şi mai apoi s-a semnat şi şi-a scris toate titulaturile.
- Înţeleg.
- Atât de multe titulaturi avea că a umplut o pagină cu ele.
- Hahaha.
- De ce râzi?
- Este amuzant.
- Regele Francisc I a Franţei a primit scrisoarea şi şi-a dat seama de cât de plin de sine şi mândru era regele Carol IV.
- Păi da.
- Aşa că s-a decis să îi dea o lecţie.
- Ce lecţie?
- A scris scrisoarea şi mai apoi s-a semnat simplu: regele Francisc I al Franţei.
- Şi?
- Doar că a scris acest lucru, regele Francisc I al Franţei de mai multe ori până a umplut toată pagina.
- Interesant.
- Şi ce i-a demonstrat regele Franţei lui Carol IV al Spaniei?
- Ce?
- Că îi este superior.
- De ce?
- Fiindcă titlul lui de rege al Franţei face mai mult decât toate atributele sale de rege ale Spaniei.
- Aşa este.
- Deci vezi?
- Ce?
- Nedreptatea se naşte de cele mai multe ori dintr-un complex al megalomaniei.
- Te vezi cel mai bun?
- Şi unicul bun.
- Aşa cum se vedea regele Carol IV al Spaniei?
- Da.
- Sunt de acord.
- Deci vezi Dumnezeu ne dă libertate dar ține de noi cum ajungem să o folosim.
- Aşa este.
- Prin urmare este bine să căutăm sursa nedreptăţii la noi şi nu la Dumnezeu.
- De acest lucru să ştii că nu am fost conştient.
- Păi să fii.
- Voi încerca.
- Dacă oamenii ar asculta de Dumnezeu nu ar exista nedreptate în lumea noastră.
- Aşa este.
- Totul ține de noi oamenii ce lume ajungem să ne facem.
- Nu am privit lucrurile aşa.
- Îmi dau seama.
- A fost bună conversația cu tine.
- Mă bucur.
- Și eu.
- Îți doresc o zi frumos.
- Și eu ție.
- La revedere
- La revedere[74]

[74] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Întâmplarea de mai sus cu regele Carol IV al Spaniei şi regele Francisc I al Franţei este una care ne spune că întotdeauna începutul nedreptăţii este unul care pleacă de la o prea mare încredere în sine şi în propria persoană. Ne vedem

- mai buni,
- mai capabili,
- mai frumoşi
- şi mai meritoşi decât semenii noştri

şi pentru aceasta ajungem să îi nedreptăţim. „Așadar, înfăptuirea justiției în societatea contemporană reprezintă un subiect de mare actualitate, dezbătut la toate nivelurile naționale și internaționale, și care suscită discuții, controverse și soluții diverse, cu implicare și aplicare directă și imediată în viața tuturor oamenilor, membri ai societății religioase și civile. Atât principiile generale ale dreptului statal, cât și cele ale dreptului bisericesc reprezintă baza solidă a sistemului general de drept, structură pe care se construiește întregul edificiu arhitectural juridic, menit să asigure o legislație corectă și coerentă, dar și o justiție echilibrată și transparentă, printr-o practică judiciară sau jurisprudență unitară și consecventă."[75]

CAPITOLUL 4

SPECULAŢIILE RELIGIOASE CU PRIVIRE LA DREPTATE SUNT PERICULOASE

Ştim că în lumea noastră există mai multe religii:

- hinduism,
- budism,
- iudaism,
- islam,
- taoism
- zoroastrianism etc.

Ei bine mai toate aceste religii ajung să aibă o concepţie proprie a dreptăţii. În acest sens ştie de exemplu că în islam poligamia este un lucru perfect legal. În taoismul chinez violenţa artelor marţiale este la fel de bine un lucru perfect legal. În şintoismul japonez sinuciderea este un lucru legal şi mai mult chiar o problemă de onoare. Evident că enumerarea ar putea continua.

Este evident că de multe ori ceea ce consideră dreptate o religie, o altă religie ajunge să conteste şi să nege. Se poate vorbii aici de un relativism al dreptăţii în mai multe religii care ajunge să deschidă mai multe drumuri la speculaţie.[76]

Ei bine este evident că relativismul moral se manifestă şi în sens juridic al dreptăţii. Acolo unde moralitatea este relativă trebuie să ştim că şi dreptatea devine relativă. Aceasta fiindcă nu se poate vorbii de moralitate fără de dreptate şi invers. Aceste două noţiuni se presupun una pe alta şi sunt cât se poate de înrudite. Acest lucru Biserica a încercat că îl combată din primele ei zile de existenţă: „problemele de disciplină internă eclezială se cercetează şi se judecă în faţa instanţelor bisericeşti de judecată, fie în mod direct prin exercitarea puterii judecătoreşti a autorităţii canonice, adică a chiriarhului locului sau a sinodului episcopilor. Astfel, autoritatea bisericească nu este o autoritate pur omenească constituită doar prin voinţa omului, după modul în care se constituie autoritatea civilă, ci este, în mod esenţial, o autoritate de natură divină, în sensul că punctul ei central, adică factorul putere pe care se fundamentează şi din care se dezvoltă, nu este derivat din voinţa oamenilor sau constituit de aceştia, ci este un element cu care Însuşi Mântuitorul Iisus Hristos a înzestrat Biserica Sa."[77]

Prin urmare este bine să ştim că deşi sunt mai multe înţelegeri ale dreptăţii în lumea noastră în funcţie de religie ei bine realitatea este că noi oamenii avem conştiinţă morală care fiindcă vine de la Dumnezeu ne spune:

- ce este drept,
- ce este bine
- şi ce este echitabil.

---

[75] Preot Cosmin Santi https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/justitia-bisericeasca-intre-iubirea-dumnezeiasca-si-dreptatea-omeneasca-174107.html (accesat pe 19.04.2023).

[76] A se vedea Tereza Brânduşa Palade, *Profeţii relativismului moral. O istorie a transformării conştiinţelor* (Editura Galaxia Gutenberg, 2009).

[77] Preot Cosmin Santi https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/justitia-bisericeasca-intre-iubirea-dumnezeiasca-si-dreptatea-omeneasca-174107.html (accesat pe 19.04.2023).

Iată de ce sunt mai mulete religii care fiindcă sunt false ajung să lupte împotriva propriului sine fiindcă conştiinţa este un lucru care intră în componenţa sinelui. A relativiza dreptatea prin urmare aduce cu sine relativizarea propriei noastre persoane. Aceasta fiindcă nu se poate să scoatem virtutea dreptăţii afară din noi înşine fiindcă cu toţii voim să ni se facă dreptate. Deşi ştie că omul este o fiinţă înclinată spre rău ortodoxia crede în capacitatea de îndreptate a omului: „hotărârile instanțelor ecleziale au în primul rând un caracter taumaturgic-duhovnicesc și vizează persoana penitentului și mântuirea sufletului său mai mult decât prejudiciul cauzat comunității prin încălcarea sau ofensarea legii și a legiuitorului, edificator în acest sens fiind îndemnul Sfântului Vasile cel Mare (canonul al II-lea): „Vindecarea să se hotărască nu după timp, ci după chipul pocăinței", de unde reiese unitatea și legătura intrinsecă dintre drept și teologie. De aceea, Biserica și dreptul său se fundamentează pe legea iubirii și iertării și nu poate face rabat de la această binecuvântare dumnezeiască; nimeni nu poate abroga, modifica sau schimba această Lege divină, ci trebuie ca totul să se construiască în această lume, pe baza preceptelor evanghelice ale iubirii, împăcării, iertării și dreptății divine. Iertarea este apanajul iubirii infinite a lui Dumnezeu, având în dreptul bisericesc un aspect duhovnicesc și canonic, iar în dreptul penal, un aspect de clemență și bună-voință, sub forma instituției juridice a amnistiei și grațierii."[78]

Un alt lucru care duce la un fel de speculaţie în ceea ce priveşte dreptatea şi justiţia este faptul că sunt mai multe ţări şi fiecare ţară ajunge să aibă setul ei de legi. De multe ori ceea ce se aplică într-o ţară nu se aplică în alta. Cel mai bun caz este în acest sens pedeapsa cu moartea. Sunt mai multe ţări în care pedeapsa cu moartea a fost abolită în timp ce în altele ea este încă în vigoare.

Acest relativism legal al dreptăţii se poate vedea că a dus la mai multe speculaţii juridice. Aşa se face că bazându-se pe aceste speculaţii juridice unii în istoria au ajuns să apere chiar şi genocidul. Se ştie în acest sens în Germania primei părţi a secolului XX au existat mai multe crize economice. Inflaţia a crescut şi preţurile au explodat. Aşa se face că partidul nazist condus de infamul Adolf Hitler a venit cu soluţia la problemă: populaţia evreilor din Germania şi din Europa era de vină fiindcă era una migratoare. Aşa că s-au născut lagărele de concentrare în care mai bine de 6 milioane de evrei au fost exterminaţi prin gazare sau prin epuizarea prin muncă.[79]

Speculaţia juridică trebuie să ştim că este foarte periculoasă fiindcă sunt mai mulţi care ştiu

- să sucească,
- să distorsioneze
- şi să modifice

realitate din jur după bunul lor plac.

Dar în acelaşi timp trebuie să ştim că din cele mai vechi timpuri creştinismul ortodox a susţinut că a trăii în duhul legii este mai mult decât a trăii în litera legii. Aceasta fiindcă ştim că pe Muntele Sinai Moise a primit tablele legii de la Dumnezeu. Simplele litere ale legii nu au adus nimic bun însă a trăii în duhul legii lui Moise cu adevărat este modul creştin ortodox de a ne trăii existenţa.

„Dreptatea creştină este virtutea prin care creştinul îşi împlineşte, cu conştiinţă şi voie hotărâtă, toate îndatoririle faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni, fiind ajutat de harul dumnezeiesc.

În Sfânta Scriptură găsim cuvântul dreptate în înţelesul de sfinţenie, adică de trăire după poruncile lui Dumnezeu. În acest înţeles, bătrânul Simeon este numit *„drept şi temător de Dumnezeu"*(Luca 2,25), deoarece el se silea să trăiască întru totul după poruncile lui Dumnezeu. La fel se spune şi despre Iosif logodnicul Sfintei Fecioare că era drept (Matei 1,19).

A trăi după poruncile lui Dumnezeu înseamnă însă împlinirea datoriilor nu numai faţă de Dumnezeu ci şi faţă de semeni. Pentru aceea dreptatea creştină cere să respecte drepturile fiecăruia, să dăm fiecăruia ce este al său, fără privire la folosul nostru şi să nu cerem, nimic pentru noi din aceea ce nu ni se cuvine. Astfel, în viaţa de obşte şi în legăturile dintre oameni, dreptatea este păzitoarea drepturilor fiecăruia. Prin aceasta ea este temelia bunei rânduieli dintre oameni, aducându-le propăşire în toate.

Iată cum din virtutea creştină a dreptăţii răsare, pentru credincioşi şi ideea de dreptate socială. Aceasta călăuzeşte legăturile dintre oameni, după cele ce se cuvin fiecăruia (Matei 22,21;Romani 13,7). Fără dreptate socială nu este cu putinţă o aşezare temeinică a vieţuirii omeneşti."[80]

Când relativism dreptatea trebuie să ştim că nu facem decât să ajungem să schimbăm ceea ce se poate denumii ca duhul decalogului lui Moise. Aceasta fiindcă acest decalog are un anumit duh pe care trebuie să ni-l împropiem.

---

[78] Ibidem.

[79] A se vedea Zachary Braiterman, *(God) after Auschitz*, (Princeton, 1999).

[80] *Învățătura de credință creștină ortodoxă* apud https://jurnalspiritual.eu/ce-este-dreptatea-crestina/ (accesat pe 19.04.2023).

Sunt foarte mulți cei care cred în puterea negocierii. Aceasta fiindcă ei cred că totul este în cele din urmă supus interpretării şi răstălmăcirii. Ei cred că şi dreptatea este un lucru ce poate să fie negociat şi aceasta fiindcă totul are un preţ. Se cunosc mai multe cazuri de judecători corupți sau de jurişti mincinoşti care în schimbul unor sume generoase de bani au ajuns să schimbe tot cursul legal. Ei bine trebuie să ştim că banul nu este nici el mai presus de lege fiindcă este legea cea care rânduieşte şi rectifică modul în care sunt administraţi banii în lumea noastră.

Când banul seduce evident că dreptatea nu mai prea contează. Cu privire la cum este văzută dreptatea în creştinismul ortodox teologul Sorin Lungu spune: „în Vechiul Testament, legea talionului era socotită o expresie a dreptăţii, în timp ce în Noul Testament această lege a fost înlocuită cu iubirea creştină, cea care desăvârşeşte dreptatea.

În Sfânta Scriptură, dreptatea are adesea înțelesul de sfinţenie: „De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi a fariseilor, nu veţi intra în Împărăția cerurilor" (Mt. 5, 20).

Dreptatea lui Dumnezeu este dragoste, îndelungă răbdare şi îngăduinţă, în timp ce dreptatea şi judecata omenească sunt nedrepte."[81]

Ceea ce ne spune creştinismul ortodox este că a trăii după litera legii poate să devină:

- o rutină,
- obositor,
- greoi
- şi dificil.

Pentru a evita acest lucru trebuie să trăim în duhul legii şi acest duh ale legii ajunge să fie dobândit prin iubirea creştin ortodoxă.[82] Sunt mai multe concepţii legaliste asupra vieţii religioase dintre care se poate spune că cel mai mult excelează cea catolică. Sunt catolicii care au dezvoltat un legalism religios care Îl reduce pe Hristos la o simplă figură juridică. Ei bine este nevoie să ştim că legalismul în viaţa religioasă nu aduce nimic bun. Aceasta fiindcă acolo unde există legalism nu poate exista:

- iubire,
- compasiune,
- încredere
- şi autenticitate.

A crede că relaţia noastră cu Dumnezeu este una strict „juridică" – adică bazată pe legi – este o mare eroare fiindcă este bine să ştim că acest lucru nu are cum să fie sănătos. Avem nevoie de

- autenticitate,
- naturaleţe
- şi firesc

în relaţia noastră cu Dumnezeu Tatăl.

Cu privire la diferenţa dintre dreptatea dumnezeiască şi dreptatea omenească Sfântul Paisie Aghioritul spunea: „dreptatea dumnezeiască este să faci ceea ce îl odihneşte pe aproapele tău. Dacă, de pildă, ai de împărţit ceva cu cineva, dă-i nu numai jumătate din ceea ce ai, ci cât vrea acela. (...) Dreptatea omenească este atunci când, de pildă, trebuind să împarţi ceva cu cineva, dai jumătate şi tu ţii cealaltă jumătate. (...) Dreptatea omenească nu este pentru oamenii duhovniceşti; ea este doar frână pentru oamenii lumeşti. Omul duhovnicesc este lipsit de minte dacă o foloseşte numai pe ea, pentru că înaintea dreptăţii dumnezeieşti, dreptatea omenească este zero. Dar şi omul lumesc, dacă reuşeşte ceva în viaţa aceasta punând în lucrare numai dreptatea omenească, nu va ajunge la adevărata bucurie şi odihnă"[83]

Prin urmare se poate spune că există două extreme:

1. să credem că dreptatea este o problemă strict dumnezeiască, adică poate să fie făcută numai de Dumnezeu
2. sau să credem că dreptatea este o chestiune strict omenească ce ţine numai de om.

Evident că aceste două lucruri – dumnezeiescul şi omenescul – ajung să se întrepătrundă reciproc şi trebuie să fim deplin conştienţi de aceasta.

Cei care speculează dreptatea de cele mai multe ori sunt vicleni. Ei ajung să facă orice pentru a ieşii cu basma curată. Aceasta fiindcă ştiu că sunt vinovaţi dar nu vor să recunoască. Prin urmare nu este bine să ne

[81] Sorin Lungu https://www.crestinortodox.ro/religie/dreptatea-dumnezeu-dreptatea-omeneasca-156922.html (accesat pe 19.04.2023).
[82] A se vedea Ilarion Felea, *Religia iubirii* (Alba Iulia, 2014).
[83] Paisie Aghioritul, *„Nevoință duhovnicească",* (Edit. Evanghelismos, Bucureşti, 2002), pp. 102-103.

lăsăm pradă speculațiilor în materie de dreptate. Aceasta fiindcă acest lucru nu ne va face bine şi nici nu ne va ajuta.

„Sfântul Paisie Aghioritul a vorbit în repetate rânduri despre nedreptate, pe care o considera un mare păcat. Toate păcatele au circumstanțe atenuante, nedreptatea însă nu are, iar pe deasupra ea atrage şi urgia lui Dumnezeu. De aceea, cele mai multe rele care se întâmplă sunt din cauza nedreptăţilor omeneşti.

Nedreptatea este de două feluri: materială şi morală. Nedreptate materială este cea prin care cineva îl nedreptăţeşte pe altul în lucruri materiale, în timp ce nedreptatea morală se referă la înşelarea care aduce prejudicii sufleteşti, de pildă, când cineva amăgeşte un copil.

Fiecare om se raportează la nedreptate potrivit cu starea lui duhovnicească."[84]

Doi procurori discutau într-o zi pe holul unui tribunal.

- Ştii ce mă preocupă la ora actuală?
- Ce?
- Cine este cel care poate plinii toată dreptatea?
- De ce?
- Sunt mulţi care încalcă legea.
- Aşa este.
- Dar sunt şi mulţi care nu încalcă legea.
- Şi?
- Este o mare diferenţă.
- Aşa este.
- Deci dacă ai plinit toată dreptatea ce eşti de fapt?
- Un om moral.
- Doar atât?
- Da.
- Nu un sfânt?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă un sfânt nu păcătuieşte.
- Adică?
- Sunt păcate care nu sunt pedepsite de lege.
- Cum ar fi?
- Dacă stai acasă şi te îmbeţi este ilegal?
- Nu.
- Dar este un păcat?
- Da.
- Deci vezi?
- Da înţeleg.
- Evident că nu se poate concepe ca un sfânt să aibă probleme cu legea.
- Păi asta voia să ştiu şi eu.
- Sfinţii totuşi sunt mai presus de lege.
- De ce?
- Fiindcă ei trăiesc în duhul legii şi nu în litera ei.
- Înţeleg.
- Mă bucur.
- Şi cum poţi să îţi dai seama că cineva este un sfânt?
- Timpul va spune acest lucru.
- Cum?
- O să îţi spun o istorie pe care am auzit-o şi eu.
- Despre sfinţi?
- Da.
- Sunt chiar interesat.
- Bine.

[84] Sorin Lungu https://www.crestinortodox.ro/religie/dreptatea-dumnezeu-dreptatea-omeneasca-156922.html (accesat pe 19.04.2023).

- Spune.
- Se spune că în pustie undeva pe malul mării trăia un sfânt părinte.
- Frumos.
- La un moment dat la el a venit un creştin.
- Părinte veniţi, veniţi!
- Unde?
- La malul mării.
- De ce?
- Fiindcă este pe cale să se petreacă o mare nenorocire.
- Ce nenorocire?
- O corabie este pe punctul de a se scufunda.
- De ce?
- Au crescut valurile şi corabia este foarte încărcată.
- Bine am să vin.
- Sfântul părinte a mers şi a văzut ce i-a spus creştinul.
- Iisuse, Iisuse! A spus el după care a făcut către corabie trei cruci.
- Şi?
- Imediat valurile s-au potolit.
- Minunat.
- Corabia a putut să ajungă la mal în siguranţă.
- Acest părinte chiar a fost un sfânt.
- Pe bună dreptate.
- Nu ştiam de această istorie.
- Ea ne spune un lucru.
- Ce?
- Că una este să fi un om moral.
- Şi alta este să fi sfânt?
- Da.
- Omul moral este unul care pur şi simplu respectă legile.
- Şi sfântul ajunge să ne depăşească.
- Bine spus.
- Mă bucur că eşti de acord.
- Nu am cum să nu fiu de acord.
- De ce?
- Fiindcă ai venit cu cele mai solide argumente.
- Sper.
- Nu am fost conştient această diferenţă dintre omul moral şi sfânt.
- Este o mare diferenţă.
- Noi credem că a respecta simplu legile te face sfânt.
- Nu în nici un caz.
- Aşa este.
- Pentru a fi sfânt mai este neapărată nevoie de ceva.
- Ce?
- Harul lui Dumnezeu.
- Ce este harul?
- Este o energie necreată a lui Dumnezeu ce este dată în dar omului.
- Şi eu aş vrea să simt harul.
- Dacă perseverezi în viaţa creştin ortodoxă îl vei găsii.
- Crezi?
- Da.
- Îmi dai o veste bună.
- Plăcerea este de partea mea.
- Da nu ai cum să fi sfânt dacă nu este harul cu tine.[85]

[85] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Întâmplarea de mai sus cu sfântul părinte care a oprit valurile mării şi a salvat o corabie ne spune că sfinţii nu sunt mei presus de legile acestei lumi dar ei totuşi pot să le transcendă sau mai bine spus să le depăşească. Sfinţii sunt oameni care nu sunt legalişti deşi ţin la dreptate. Aceasta fiindcă ei ştiu că a ierta este cu adevărat un lucru profund creştinesc. Să ştii să ierţi este a fi asemenea lui Iisus care aflat în agonia crucii s-a rugat pentru cei care L-au răstignit cu cunoscutele cuvinte: Părinte iartă-le lor că nu ştiu ce fac. Teologul Sorin Lungu spunea: „Dumnezeu nu ne va nedreptăţi niciodată, pentru că El ne iubeşte. Întrucât există dreptatea şi răsplătirea dumnezeiască, tot binele pe care omul îl face nu se pierde. Din acest motiv, cel care cere să fie îndreptăţit de oameni este lipsit de minte."[86]

Este foarte adevărat că dreptul şi dreptatea sunt bazate pe principiul aristotelic de cauză şi efect. Aceasta fiindcă în funcție de faptele pe care le face cineva va ajunge să fie răsplătit sau pedepsit. Totuşi sunt mulţi care contestă că acest lucru este

- valabil,
- bun
- şi folositor.

Dreptatea ni se spune de mai mulţi este o problemă subiectivă fiindcă în cele din urmă ceea ce consideră ca fiind drept cineva ei bine altcineva nu vede la fel. Acest lucru trebuie să ne dăm seama că nu este adevărat. Dreptatea este în cele din urmă o problemă universală fiindcă cu toţi dintre noi nu vrem să fim nedreptăţiţi. Când suntem nedreptăţiţi

- ne doare,
- suferim
- şi devenim deprimaţi.

Cu privire la dreptate Sfântul Paisie Aghioritul spunea: „numai Dumnezeu judecă drept, fiindcă numai El cunoaşte inimile oamenilor. Noi, deoarece nu cunoaştem judecata dreaptă a lui Dumnezeu, judecăm după înfăţişare, din afară, şi de aceea greşim în judecata noastră şi-l nedreptăţim pe celălalt."[87]

Prin urmare un jurist trebuie să fie un om cu frică de Dumnezeu. Aceasta fiindcă dacă are frică de Dumnezeu va ajunge să fie inspirat de Dumnezeu să facă dreptate după

- voia,
- placul
- şi sensul

lui Dumnezeu.

Dreptatea prin urmare poate să fie făcută în lumea noastră dacă voim neapărat acest lucru. Adevărul este că sunt mai mulţi care se complac în nedreptate şi acest lucru este trist. Complacerea în nedreptate trebuie să ştim că ajunge să facă o lume

- bolnavă,
- infectă,
- rea
- şi stricată.

Sunt mulţi care ar putea să facă dreptate în jurul lor dar sunt foarte comozi şi nu vor să se implice deloc în facerea ei. De cele mai multe ori ei aşteaptă ca alţii să facă dreptate fiindcă ei nu vor să se ridice din starea lor de lâncezeală.

Dreptatea este la un anumit nivel o problemă care priveşte pe toţi oamenii din societate. Aceasta fiindcă viaţa de societate este una care se bazează pe legi şi reguli. Totuşi numai viaţa creştin ortodoxă ne face să are o viziune detaşată asupra dreptăţii. „Sfântul Paisie afirma că există patru stadii în înfruntarea nedreptăţii. De pildă, când cineva te loveşte pe nedrept: prima treaptă - îi răspunzi cu aceeaşi măsură; a doua treaptă - simţi înăuntrul tău o mare tulburare, dar te abţii şi nu-i întorci cuvântul, nici nu reacţionezi; a treia treaptă - nu te tulburi, rămâi neatins; a patra treaptă - simţi multă bucurie şi fericire pentru nedreptatea care ţi s-a întâmplat."[88]

Sfinţii sunt unii care trebuie să ne dăm seama că nu mai sunt deloc influenţaţi de dreptatea şi nedreptatea umană fiindcă ei au ajuns să se ridice deasupra ei. Ei bine la un stadiu de acest fel trebuie să ne ridicăm şi noi. Sunt foarte puţini creştini care atunci când sunt nedreptăţiţi ajung să îşi ridice mai multe probleme duhovniceşti. Aşa se face că ei suferă foarte mult de pe urma nedreptăţii. Nedreptatea este în acest sens o mare anomalie în societatea noastră dar care poate să fie extirpată.

---

[86] Sorin Lungu https://www.crestinortodox.ro/religie/dreptatea-dumnezeu-dreptatea-omeneasca-156922.html (accesat pe 19.04.2023).

[87] Sfântul Paisie Aghioritul, *„Patimi şi virtuţi"*, (Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2007), p. 96.

[88] Sfântul Paisie Aghioritul, *„Mica Filocalie"*, (Edit. Egumeniţa, Galaţi, 2009), p. 76.

Realitatea este că trăim într-o lume în care mai toate valorile morale şi religioase sunt
- relativizate
- şi bulversate.[89]

Că Dumnezeu este dreptate dar şi milostivire ne-o spunea tot Sfântul Paisie Aghioritul: „Dumnezeu este foarte drept, dar şi mult milostiv, şi milostivirea Lui biruieşte dreptatea Sa. Îți voi da un exemplu, ca să înțelegi. Dacă un oarecare om nu a avut niciodată ocazia să audă despre Dumnezeu, unul ca acesta nu se va judeca potrivit cu starea în care se află, ci potrivit cu starea în care s-ar fi aflat dacă l-ar fi cunoscut pe Dumnezeu. Pentru că altfel Dumnezeu nu ar fi fost drept. Dreptatea dumnezeiască are propriile ei relaţii matematice. Unul şi cu unul uneori fac doi, iar alteori două milioane."[90]

Problema dreptăţii şi chiar obsesia dreptăţii a ajuns şi în centrul la mai mulţi autori literari. Unul dintre ei a fost Shakespeare în Negustorul din Veneţia. În Veneţia Evului Mediu era un evreu cămătar care ajunge să împrumute o mare sumă de bani unui mic aristocrat. Condiţia a fost că dacă aristocratul nu îi va înapoia banii la timp, aristocratului să îi fie tăiat un kilogram de carne de pe trup. Ei bine aristocratul nu plăteşte la timp şi evreul este pus să aplice pedeapsa. Între timp aristocratul face rost de suma de bani şi chiar mai mult decât atât. Evreul cămătar însă nu mai acceptă şi vrea să îi taie un kilogram de carne de pe trupul aristocratului. Salvarea vine de la un judecător înţelept care îi spune evreului că este adevărat că a cerut un kilogram de carne dar nu a menţionat nimic despre sânge şi atunci dacă un picure de sânge va ajunge să se verse din aristocrat ei bine evreul va încălca înţelegerea şi legea în cele din urmă. Evreul în cele din urmă este pedepsit pentru cruzimea lui.[91]

Pentru a evita speculaţiile în materie de dreptate este nevoie mai mult decât orice de multă înţelepciune. Acest lucru ne spune că un jurist nu trebuie să fie numai tobă de carte când vine vorba de legi ci la fel de bine el mai trebuie să fie unul care să fie înţelept. Aceasta fiindcă dreptatea şi nevoia de dreptate pot să creeze mai multe situaţii:
- inedite,
- neprevăzute,
- ciudate
- şi stranii.

Cazul negustorului din Veneţia prezentat mai sus este numai un astfel de exemplu.

Este adevărat că atunci când se pune problema de pedeapsă trebuie să ştim că cei vinovaţi recurg la orice subterfugiu pentru a scăpa cu basma curată.
- Relativismul,
- speculaţia,
- clişeele juridice
- sau înşelăciunea

sunt numai câteva dintre metodele prin care vinovaţii caută să scape de pedeapsă.

A crede că putem face dreptate fără de Dumnezeu este un lucru eronat şi greşit. Iată ce spunea în acest sens teologul Sorin Lungu: „străduinţele omeneşti, ce poartă măsurile înguste și egoiste ale minții și ale voii proprii, sunt cele care nu lasă pe Dumnezeu să lucreze. Când nu vieţuim duhovniceşte ne nedreptăţim de fapt pe noi înşine, de aceea toate cele neîndreptate se îndreaptă cu smerenie şi rugăciune.

Când cineva dobândeşte dreptatea lui Dumnezeu, atunci vine și curățirea lăuntrică şi iluminarea dumnezeiască."[92]

Prin urmare după Sfântul Paisie Aghioritul există o dreptate a lui Dumnezeu ce poate să fie dobândită. Această dreptate este fără doar şi poate
- o harismă,
- un dar duhovnicesc,
- un har special,
- o mare binecuvântare,
- şi o virtute.

---

[89] A se vedea Dan Tapalagă, *Bulversarea valorilor. Scrieri dintr-un timp buimac* (Humanitas, 2011).
[90] Sfântul Paisie Aghioritul, *Nevoință duhovnicească*, (Bucureşti, 2003) p. 104.
[91] A se vedea William Shakespeare, *Negustorul din Veneția* (Bucureşti, 1923).
[92] Sorin Lungu https://www.crestinortodox.ro/religie/dreptatea-dumnezeu-dreptatea-omeneasca-156922.html (accesat pe 19.04.2023).

După cum vedem se poate vorbii de o dreptate a oamenilor şi o dreptate a lui Dumnezeu. Această dreptate a oamenilor este limitată şi redusă în timp ce dreptatea lui Dumnezeu de mai multe ori nu poate să fie recunoscută din prima.

În lumea creştin ortodoxă şi la fel de bine în Biblie circulă mai multe povestiri despre faptul cum mai mulţi mari nelegiuiţi şi criminali au ajuns să fie pedepsiţi de Dumnezeu sub o formă sau alta. Totuşi nu trebuie să fim unii care să credem că Dumnezeu va ajunge să ne facă dreptate şi noi numai să stăm cu mâinile în sân. Dumnezeu este de partea celor care fac dreptate în lumea noastră chiar dacă uneori acest lucru este mai greu de făcut. Arhimandritul Epifanie Theodoropoulos spunea în acest sens: „nu putem interpreta anumite întâmplări concrete într-un mod simplist, pentru că devansăm în acest fel judecata lui Dumnezeu. **În general, însă, putem spune că dreptatea dumnezeiască lucrează adesea încă de aici, Dumnezeu pedepsindu-l pe necredincios atunci când acesta își arată lipsa de credință**. **Există, însă, și situații când Dumnezeu îngăduie să se întâmple ceva**. După Sfântul Grigorie din Nazianz, *„ale noastre, în mâna lui Dumnezeu sunt"* și *„nimic nu se întâmplă fără Dumnezeu"*. Însă, **pe unele Dumnezeu le dorește și le binecuvântează, iar pe altele nu, dar le îngăduie și le lasă să se petreacă**.

Acum, de unde să ştim când Dumnezeu face într-un fel sau altul? Noi, oamenii, cu mintea noastră neputincioasă, nu putem să discernem fiecare caz în parte. Dreptatea dumnezeiască vine deseori fulgerător și-l loveşte pe necredincios. Nu se poate tăgădui aceasta, oricât ar vrea unii oameni contemporani să excludă realitatea dreptății lui Dumnezeu și să-L înfățișeze doar ca dragoste care le îngăduie pe toate, așa că, prin urmare, nu este nevoie să avem frica Sa. *„Fă ce vrei"*, zic ei, *„ajunge să spui: «Îl iubesc pe Dumnezeu»"*. Biserica nu este de acord cu această gândire. La fel, nici Scriptura sau Sfinții Părinți. Ce se spune în Scriptură despre Irod? Poporul striga, lingușindu-l: *„Glas dumnezeiesc și nu omenesc!"* (Fapte 12, 22) *„Și îndată a lovit pre el îngerul Domnului, pentru că nu lui Dumnezeu a dat slava, și făcându-se mâncat de viermi, a murit"* (Fapte 12, 23)."[93]

Dreptatea este un lucru care după cum am spus iasă de la Dumnezeu care ştie să răsplătească sau să pedepsească pe fiecare în parte. Totuşi acest lucru nu trebuie să ne facă pe noi oamenii să fim cum se poate spune un fel de *observatori pasivi* ai dreptății lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă prin natură noi ştim că sunt mai multe lucruri rele:

- crima,
- războiul,
- furtul,
- violul,
- violenţa,
- şantajul
- sau înşelăciunea.[94]

Dreptatea prin urmare a fost înscrisă de Dumnezeu în fiinţa noastră şi nu putem să scăpăm de acest dat numai dacă ajungem ca efectiv să ne amputăm sufletul.

Despre dreptate teologul Ilie Mălniciuc Puică spunea: „fericiţi cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate, că aceia se vor sătura (Matei 5, 6).

„Mântuitorul Hristos foloseşte o imagine comună fiecărui om, aceea de a mânca şi de a bea, de a fi flămând sau de a fi însetat. În Psalmul 41,1 se aminteşte de cerbul care caută izvorul, idee prin care se subliniază însetarea noastră, ca nevoie spirituală şi materială. Dreptatea în Vechiul Testament era considerată starea de armonie pe care trebuie să o aibă credinciosul în relaţie cu Dumnezeu. *A înseta* şi *a flămânzi* sunt două verbe care arată necesitatea fizică a omului, dar în acelaşi timp exprimă nevoia spirituală de a fi alături de Dumnezeu. De aceea, Fericirea aceasta o putem înţelege ca referire la cei care flămânzesc şi însetează după voinţa lui Dumnezeu. Cei care flămânzesc şi însetează după dreptate înseamnă că au un ideal. Aşa cum foamea şi setea sunt organice, sunt fiinţiale pentru noi, de când ne naştem până trecem dincolo, la fel a căuta şi împlini voia lui Dumnezeu este o lucrare sufletească la care suntem chemaţi prin această Fericire."[95]

A face voia lui Dumnezeu înseamnă la un anumit nivel să face dreptate în jurul nostru. Nu avem cum să spunem că noi facem voia lui Dumnezeu dacă în jurul nostru lucrăm numai dreptate şi crimă. Ei bine sunt mulţi

---

[93] Arhimandritul Epifanie Theodoropulos, *Toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm*, (Editura Predania, Bucureşti, 2010), pp. 97-98.

[94] A se vedea Ion Lazăr, *Pedeapsa neascultării sau păcatul strămoșesc oglindit în stihia plăcerii sexuale* (Editura Oastei Domnului, 2009).

[95] Ilie Mălniciuc Puică https://doxologia.ro/viata-bisericii/interviu/sa-facem-voia-lui-dumnezeu-atunci-gasim-dreptatea (accesat pe 19.04.2023).

care se amăgesc pe sine şi cred că de fapt ei pot să facă şi fărădelegi şi la fel de bine şi dreptatea lui Dumnezeu. Teologic şi religios în sens creştin ortodox trebuie să ştim că acest lucru nu este posibil. Voia lui Dumnezeu este una care caută să respecte şi să plinească dreptatea. „Când atingem, printr-o virtute, idealul pe care-l dorim, idealul de a fi cu Dumnezeu, deodată simţim că nu mai trăim pentru noi. Concret, un om care împlineşte voinţa lui Dumnezeu şi nu pe a sa, se simte eliberat. Eliberarea duce la bucurie imensă, iar bucuria este amplificată în momentul în care vine şi răspunsul lui Dumnezeu, care ne confirmă că suntem în voinţa Lui, în lucrarea Lui, şi nu în voinţa noastră mărginită.

Pentru creştini, dreptatea înseamnă împăcarea cu Dumnezeu, urmarea voii Lui cu bucurie, pentru a dărui dreptate şi celor din jur."[96]

Doi jurişti creştin ortodocşi de la o firmă discutau într-o zi.

- Ştii ce mi-am dat seama zilele astea?
- Ce?
- Că este destul de greu să faci dreptate.
- De ce?
- Fiindcă asta înseamnă să le declari război infractorilor.
- Evident.
- De ce este dreptul aşa de greu?
- Nu este greu.
- Cum să nu?
- Dreptul ca teorie este uşor.
- Dar ca practică?
- Da este greu.
- Păi vezi?
- Cred că ai evitat esențialul.
- Ce esențial?
- Dreptul este pe placul lui Dumnezeu?
- Da.
- Și atunci?
- Ce atunci?
- Ştim că facem ceva după voia lui Dumnezeu.
- Asta aşa este.
- Păi vezi?
- Dar de ce este aşa de greu să faci dreptate?
- Este din vina oamenilor.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă sunt şi oameni răi.
- Oameni care au abdicat de la Dumnezeu?
- Da.
- Aşa este.
- Totuşi trebuie să ştii că pentru cine vrea să facă dreptate mai de vreme sau mai târziu va reuşii.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă binele va triumfa întotdeauna asupra răului.
- Nu ştiu ce să spun.
- Să crezi în triumful binelui asupra răului.
- Dar este greu.
- Uite ca să te încredinţez de acest lucru îți voi spune o întâmplare din trecut.
- Despre ce?
- Despre faptul că trebuie să fie determinat de partea dreptății.
- Te ascult.

[96] Idem.

- Este o poveste din Cartagina.
- Nordul Africii?
- Da.
- Continuă.
- În Cartagina s-a răspândit erezia arianistă.
- Am auzit de arieni.
- Arienii susțineau că Iisus nu este Fiul lui Dumnezeu ci numai o creatură a Tatălui.
- Înțeleg.
- Ei bine cei care susțineau dumnezeirea lui Iisus au fost persecutaţi.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Şi?
- În cele din urmă au fost alungaţi din oraş.
- Trist.
- Au mai rămas numai 12 copii care au fost iertaţi şi ţinuţi pentru slujbele religioase ale arienilor.
- Şi?
- Un preot arian le-a spus.
- Ce?
- Copii, voi să nu mai credeţi că Iisus a fost Fiul lui Dumnezeu.
- Dar nu putem.
- De ce?
- Fiindcă Iisus Domnul nostru este Fiul lui Dumnezeu.
- Este o minciună; Iisus nu a fost Fiul lui Dumnezeu.
- Ba nu.
- Uite dacă credeţi în toate prostiile ortodocşilor veţi fi pedepsiţi.
- Nu se pasă.
- Bine, voi aţi cerut-o.
- Ce a urmat?
- Cei 12 copii au fost aruncaţi în locuri subterane.
- Mai zice-ţi că Iisus a fost Fiul lui Dumnezeu? Au fost întrebaţi cei 12 copii după mai multă vreme când nu au mai văzut lumina soarelui.
- Da.
- Bine voi aţi vrut-o.
- De data aceasta copii au fost cumplit bătuţi.
- Nici acum nu vă lepădaţi de Iisus?
- Nu.
- După aceasta copii au fost înfometaţi.
- Şi ce a urmat?
- Fiindcă nu au putut să îi clintească deloc din credinţa lor ortodoxă în cele din urmă cei 12 copii au fost eliberaţi.
- Frumos.
- Aşa este.
- Și erau doar copii.
- Cei 12 copii au decis după eliberare să nu se mai despartă.
- Adică?
- Locuiau şi se rugau împreună.
- Frumos.
- Au câştigat simpatia întregii cetăţi Cartagina.
- Îmi dau seama.
- Erau un model de viaţă creştină.
- Evident.
- Aşa că lumea îi numea: cei 12 apostoli din Cartagina.
- Frumos.[97]

[97] Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

Avem mai sus o întâmplare din istoria creştină care ne spune că de mai multe ori în lumea vom ajunge să fie persecutaţi pentru adevăr. Ceea ce trebuie să facem în aceste situaţii este să rezistăm şi să ne dăm seama că în cele din urmă dreptatea va ajunge să triumfe. Teologul Ilie Mălniciuc Puică spunea: „dorinţa de a căuta nedreptatea, tocmai pentru a sublinia voinţa lui Dumnezeu, a apărut la acei „nebuni pentru Hristos" care - vedem din tradiţia bisericească - ajungeau să facă lucruri şocante, greu de înţeles în ordinea firească a raţiunii.

Nu toţi din lumea aceasta avem chemarea de a fi „nebuni pentru Hristos", dar avem libertatea de a fi diferiţi de ceilalţi. La dreptatea lui Dumnezeu nu se ajunge doar pe o cale; trebuie să fim în Biserică, dar fiecare urmează calea lui, după sfatul duhovnicului şi după mişcarea inimii."[98]

CAPITOLUL 5

DREPTATEA LUI DUMNEZEU ESTE ABSOLUTĂ ŞI DREPTATEA OAMENILOR ESTE RELATIVĂ SAU DE CE NU PUTEM RELATIVIZA ŞI REDUCE DREPTATEA ÎN SENS MORAL?

După cum am putut vedea mai sus dreptatea este o noţiune care în istorie a ajuns să penduleze între Dumnezeu şi om. Au fost unii care au susţinut că dreptate poate să facă numai Dumnezeu. În acest sens orice efort al omului pentru a face dreptate a fost considerat

- inutil,
- deşert,
- fără se sens,
- nefolositor
- şi fără se noimă.

Pe de altă parte sunt cei care susţin că dreptatea este un lucru strict omenesc care nu are de a face cu Dumnezeu nimic. Aceasta fiindcă Dumnezeu fiind

- nevăzut
- şi locuind în cer

ei bine El nu are nici o

- implicaţie
- şi relaţie

cu dreptatea omului.[99]

Este adevărat că sunt mai mulţi oameni care nu caută să li se facă dreptate ci ceea ce caută este răzbunarea. Sunt mulţi care vor să se răzbune pentru cei care au ajuns să îi nedreptăţească şi să le facă rău.

Justiţia trebuie să ştim că nu este una care merge pe răzbunare fiindcă a te răzbuna nu înseamnă a face dreptate. Cei care se răzbună de cele mai multe ori nu ţin cont de

- normele,
- preceptele
- şi regulile

justiţiei ci ajung să meargă pe cont propriu sau mai bine spus să îşi facă singuri dreptate. Este clar că răzbunarea nu este o metodă de a face dreptate fiindcă ştim că Iisus a spus că este mai bine să suferim nedreptatea decât să ajungem să ne răzbunăm. Teologul Ilie Mălniciuc Puică spunea: „în Fericirea a patra de la Sfântul Matei se aminteşte dorinţa noastră de a urma dreptatea lui Dumnezeu sau de a fi în relaţie cu Dumnezeu. Fericirea a patra conţine enunţul despre ceea ce este dreptatea lui Dumnezeu, adică voinţa Lui, iar în Fericirea a opta, cumulată cu Fericirea a noua de la Sfântul Matei, se aminteşte de lucrarea reală în viaţa noastră de zi cu zi: a lupta, a accepta să fim prigoniţi pentru dreptate - în Hristos Iisus - şi în felul acesta să ne apropiem şi mai mult de împărăţia cerurilor.

Textele din Vechiul Testament sunt reinterpretate de Domnul Hristos. Și cei din Vechiul Testament căutau dreptatea, dar dreptatea pentru ei însemna să se raporteze strict la ceea ce era scris în Lege. Aşa a apărut în timp o diferenţiere între dreptate ca virtute, ca aplicare a voii lui Dumnezeu, şi dreptatea ca aplicare a voii umane sau a legii; aşa a apărut distincţia între dreptatea morală şi dreptatea legală. Noi trebuie să armonizăm

[98] Ilie Mălniciuc Puică https://doxologia.ro/viata-bisericii/interviu/sa-facem-voia-lui-dumnezeu-atunci-gasim-dreptatea (accesat pe 19.04.2023).

[99] A se vedea Salman Akhtar, *Sursele suferinţei: frica, lăcomia, vinovăţia, înşelarea, trădarea, răzbunarea* (Editura Trei, 2018).

dreptatea legală cu dreptatea morală. De aceea, dacă vedem că este nedreptate în lumea aceasta înseamnă că se aplică măsura umană, şi nu măsura apropierii de Dumnezeu."[100]

Evident că sunt mai mulţi necredincioşi care denumesc tăcerea lui Dumnezeu cu privire la nedreptăţile lumii din jur ca fiind incapacitatea lui Dumnezeu de a se implica în actul de justiţie. Totuşi acest lucru este cumva contrazis de faptul că de mai multe ori creştinismul ortodox Îl prezintă pe Dumnezeu ca un Drept Judecător. Se ştie în acest sens de judecata particulară a fiecărui om după ce moare. Creştinismul ortodox susţine că imediat ce am murit Dumnezeu ajunge să ne judece pentru ce fel de viaţă am dus aici pe pământ.

Faptul că Dumnezeu de multe ori nu intervine în nedreptăţile lumii din jur nu înseamnă

- incapacitatea
- şi dezinteresul

Lui faţă de dreptate ci mai mult că El vede diferit de noi lucrurile.[101]

Faptul că Dumnezeu vede diferit de noi lucrurile a fost relatat de Sfântul apostol Pavel corintenilor: „căci cuvântul Crucii, pentru cei ce pier, este nebunie; iar pentru noi, cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu. Căci scris este: "pierde-voi înţelepciunea înţelepţilor şi ştiinţa celor învăţaţi voi nimici-o". Unde este înţeleptul? Unde e cărturarul? Unde e cercetătorul acestui veac? Au n-a dovedit Dumnezeu nebună înţelepciunea lumii acesteia? Căci de vreme ce întru înţelepciunea lui Dumnezeu lumea n-a cunoscut prin înţelepciune pe Dumnezeu, a binevoit Dumnezeu să mântuiască pe cei ce cred prin nebunia propovăduirii. Fiindcă şi iudeii cer semne, iar elinii caută înţelepciune, însă noi propovăduim pe Hristos cel răstignit: pentru iudei, sminteală; pentru neamuri, nebunie. Dar pentru cei chemaţi, şi iudei şi elini: pe Hristos, puterea lui Dumnezeu şi înţelepciunea lui Dumnezeu. Pentru că fapta lui Dumnezeu, socotită de către oameni nebunie, este mai înţeleaptă decât înţelepciunea lor şi ceea ce se pare ca slăbiciune a lui Dumnezeu, mai puternică decât tăria oamenilor" (1 Corinteni 1, 18-25).

Se poate vedea din afirmaţia de mai sus că una este logica dreptăţii oamenilor şi alta este logica dreptăţii văzută de Dumnezeu. Evident că acest lucru nu înseamnă că dreptatea este un lucru relativ în lumea noastră. Ceea ce înseamnă acest lucru este că Dumnezeu are o

- logică
- şi o perspectivă

superioară asupra dreptăţii.

Dreptatea lui Dumnezeu este absolută şi ea ajunge să se facă pe căi pe care noi nu le bănuim. Tot Sfântul apostol Pavel spunea în acest sens: „o, adâncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al ştiinţei lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecăţile Lui şi cât sunt de nepătrunse căile Lui! Căci cine a cunoscut gândul Domnului sau cine a fost sfetnicul Lui? Sau cine mai înainte I-a dat Lui şi va lua înapoi de la El? Pentru că de la El şi prin El şi întru El sunt toate. A Lui să fie mărirea în veci. Amin!" (Romani 11, 33-36).

Cu privire la absolutul judecăţii lui Dumnezeu teologii creştin ortodocşi au ajuns să considere că de multe ori Dumnezeu se abţine să pedepsească pe cineva fiindcă va face acest lucru la sfârşitul vieţii aceluia. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că dreptatea omului este făcută în timp în timp ce dreptatea lui Dumnezeu este făcută în veşnicie. Se poate vedea aici foarte bine o diferenţă de planuri. Una este dreptatea temporară a omului şi alta este dreptatea veşnică a lui Dumnezeu.

Cu privire la fericirea în care Iisus îi fericeşte pe cei nedreptăţiţi teologul Ilie Măniciuc Puică spunea: „Săturarea şi dreptatea nu se împlinesc aici. Împlinirea dreptăţii lui Dumnezeu implică o judecată, care va avea loc la sfârşitul veacurilor. Noi, deocamdată, căutăm o realitate spirituală, care va fi descoperită complet în împărăţia cerurilor. Tensiunea aceasta a căutării se reflectă şi în psalmi: *Dreptatea şi pacea s-au sărutat* (Ps. 84,11).Greu se găseşte dreptate la oameni, dar când împlinim voinţa lui Dumnezeu depăşim condiţia noastră umană prin dreptate şi ne apropiem de sfinţenie. Foamea şi setea de care vorbeşte Hristos în această Fericire se potolesc în viaţa de zi cu zi, desăvârşindu-se sau împlinindu-se în împărăţia cerurilor."[102]

În sens creştin ortodox trebuie să ştim că mulţimea de nedreptăţi din lumea noastră care caută o soluţionare va duce în spre două evenimente eshatologice:

- judecata particulară prin care vom trece toţi imediat după moarte
- şi judecata de apoi de la sfârşitul istoriei.

---

[100] Ilie Mălniciuc Puică https://doxologia.ro/viata-bisericii/interviu/sa-facem-voia-lui-dumnezeu-atunci-gasim-dreptatea (accesat pe 19.04.2023).

[101] A se vedea Gabriel Liiceanu, *Ce gândeşte Dumnezeu? Puţină teologie* (Bucureşti, 2022).

[102] Ilie Mălniciuc Puică https://doxologia.ro/viata-bisericii/interviu/sa-facem-voia-lui-dumnezeu-atunci-gasim-dreptatea (accesat pe 19.04.2023).

Este evident şi de la sine înţeles că cu privire la dreptatea din lume Dumnezeu va avea ultimul cuvânt de spus. Aceasta fiindcă dreptatea își caută o soluție transcendentă sau mai bine spus una care să vină de la Dumnezeu şi nu numai de la oameni. După cum am spus, această discrepanţă dintre dreptatea absolută a lui Dumnezeu şi dreptatea relativă a oamenilor a dat loc la mai multe speculaţii mai ales în materie de drept bisericesc. Nu trebuie să credem că dreptatea absolută a lui Dumnezeu este în contradicţie cu dreptatea relativă a oamenilor. Aceasta fiindcă un om nu are cum să judece ca Dumnezeu. Teologul Stelian Gomboş spunea: „în lumea noastră, contemporană, a fi cinstit, onest și drept este o mare şi adevărată provocare!…

Într-o lume a minciunii, ipocriziei, speculaţiei, înșelătoriei și manipulării, de tot felul, a te păstra demn, principialist și imparțial sau obiectiv constituie un adevărat act de curaj, pot spune de, curată nebunie!…
Si, totuşi, este posibil, greu dar, subliniez, nu imposibil!…

Toată cinstea, respectul, preţuirea, aprecierea și admirația pentru oamenii cinstiți, corecți, onești și drepți!…

Chiar dacă, poate sunt luaţi de naivi ori de fraieri, chiar dacă, pe moment, probabil, pierd, în timp, însă, vor câștiga, vor avea numai de câștigat!…

Și, mai mult decât atât, să înțelegem ca, muritori, perisabili și vulnerabili ce suntem, că, este bine să căutam dreptatea lui Dumnezeu, cea cerească și veșnică iar nu dreptatea noastră, cea lumească, vremelnică și trecătoare, să împlinim, adică, voia lui Dumnezeu nu voia noastră proprie, căci, iată, unde am ajuns ori ajungem atunci când ne facem, singuri, dreptate și ne cultivăm voia noastră proprie!…”[103]

Prin urmare nu greşim dacă spunem că dreptatea relativă a omului nu este nimic mai mult decât o palǎ reflexie a dreptăţii absolute a lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă evident că sunt mai mulţi care vor să caute şi să găsească un absolut al dreptăţii. Acesta a fost cazul cu neguţătorul din Veneţia al lui Shakespeare pe care l-am menţionat mai sus.

Sunt mulţi care sunt fascinaţi de dreptate şi de

- facerea
- şi aplicarea

ei în lumea noastră. Se cunosc mai multe filme şi documentare care au ca temă lumea justiţiei şi a dreptului. Este evident că Dumnezeu nu va ajunge să facă treaba omului în materie de justiție. Omul are libertatea dar şi responsabilitatea de a face legi care să ducă la buna guvernare a lumii sale. Mai nou a apărut o nouă ramură în justiţie: dreptul internaţional. Dacă în antichitate şi în evul mediu cele mai multe dispute dintre popoare erau soluţionate prin război în zilele noastre se speră ca aceste neînţelegeri să fie soluţionate în tribunale internaţionale.[104]

Dreptul este o disciplină care se poate spune că a apărut mai înainte de canoanele creştin ortodoxe. Aceasta fiindcă în antichitate se ştie că romanii au ajuns să elaboreze mai multe forme de drept. Aspiraţia romanilor a fost să creeze un drept care să fie valabil în toată lumea locuită.

Totuşi se poate vedea că legea variază. Acesta fiindcă de exemplu legile din Imperiul Roman sau din Imperiul Bizantin nu mai sus valabile în zilele noastre. Totuşi nevoia de lege este una imperioasă în lumea noastră. Aceasta fiindcă din cele mai vechi vremuri oamenii au simţit nevoia de legi. Acest lucru a ajuns să aibă profunde implicaţii filosofice fiindcă chiar un filosof de talia lui Platon a ajuns să scrie o carte cu numele de Legile.[105]

Este evident că dreptatea de mai multe ori ajunge să fie făcută în situaţii extreme. Se cunoaşte exemplul unui din „timpul războiului mondial, un soldat austriac, la front fiind, vede un mort lângă piedecile de sârmă. La prima vedere crezu că este unul din fraţii săi, care încă erau pe front. Se apropie de mort ca să-l ia şi să-l îngroape. Atunci vede că e un camarad şi nu fratele său. Şi soldatul zice:

- „M-au înşelat ochii, dar inima nu!”[106]

Prin urmare de multe ori deşi nu avem

- motive
- şi o motivaţie puternică

totuşi trebuie să facem ceea ce este corect şi drept în lumea din jurul nostru.

Lumea noastră trebuie să ştim că este una care are nevoie de dreptate fiindcă ea este una care ne face să ducem o viaţă

---

[103] Stelian Gomboş https://doarortodox.ro/2021/02/11/dreptatea/ (accesat pe 19.04.2023).
[104] https://ro.wikipedia.org/wiki/Drept_interna%C8%9Bional (accesat pe 05.05.2023).
[105] A se vedea Platon, *Legile* (Bucureşti, 2010).
[106] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

- mai frumoasă,
- mai morală
- Și mai echitabilă.

Cu privire la dreptatea din lumea noastră teologul Paul Siladi spunea: „una dintre apoftegmele avvei Pimen pare a se așeza în mod natural în continuarea Predicii de pe munte a Domnului. Avvei Isaac, bătrânul Pimen i-a zis: „Dă jos o parte din dreptatea ta și vei avea pace în toate puținele zile ale vieții”. Privirea lucidă a călugărului înțelege că multe dintre conflictele care afectează relațiile dintre oameni au în vedere tocmai concertarea tuturor pe dreptatea proprie. Obsesiv, fiecare este închis în propria perspectivă asupra lucrurilor, în propria sa viziune despre dreptate.

Este oare rău să cauți dreptatea? Nu mai departe, în Psalmi, dreptatea este o temă recurentă. Dumnezeu este drept, omul se află într-o permanentă căutare a dreptății pentru sine și pentru ceilalți. Lumea suferă de pe urma nedreptăților, în zonele de conflict se caută „pacea cu dreptate”. Există, așadar, peste tot o sete după dreptate și în același timp pentru pace. Cele două sunt corelative, iar legătura dintre ele a surprins-o avva Pimen în modul său propriu.”[107]

Doi studenți la drept discutau într-o zi.
- Și îți vine să crezi?
- Ce anume?
- Că de noi va depinde dreptatea în lumea noastră.
- Așa este.
- Ce poți spune la o provocare ca asta?
- Că nu suntem singuri.
- Adică?
- Nu ți-ai dat seama?
- Nu.
- Dumnezeu este de partea noastră.
- Oare?
- Da.
- De unde știm?
- Din viața lui Iisus.
- Adică?
- A fost Iisus răstignit pe nedrept?
- Da.
- Și nu a înviat?
- Da.
- Ei bine așa să crezi și tu.
- Ce?
- Că deși este greu totuși dreptatea va învia în lumea noastră.
- Frumoase cuvinte.
- Nu sunt numai cuvinte.
- Nu?
- Nu.
- Dar mai ce?
- Sunt idealuri.
- În ce sens?
- Dreptatea este un ideal sublim.
- Nu toți cred așa lucru.
- Rău din partea lor.
- Cum poți să faci dreptate când fiecare vede dreptatea numai din punctul lui de vedere?
- Știu eu cum.
- Cum?
- Îți voi spune o întâmplare care a avut loc la prestigioasa Universitatea din Oxford?
- Anglia?

[107] Paul Siladi https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/dreptatea-si-pacea-155749.html (accesat pe 19.04.2023).

- Da.
- Te ascult.
- Se spune că la Oxford un student avea de dat un examen de 6 ore.
- Aşa de mult?
- Da. La Oxford sunt şi astfel de examene.
- Şi?
- A venit la examen şi s-a apucat de scris.
- Înţeleg.
- După 3 ore de scris l-a chemat pe profesorul supraveghetor.
- Domnule profesor vreau friptura şi berea care mi se cuvin.
- Ce spui?
- Vreau berea şi friptura care mi se cuvine.
- Nu înţeleg.
- Studentul a scos o cate groasă din bancă cu legile Universităţii şi i-a arătat că în 1513 la Oxford a fost dată o lege care spunea că dacă un student are un examen mai lung de 4 ore i se cuvine o friptură şi o bere.
- Înţeleg, a spus profesorul intrigat.
- Deci îmi vreau berea şi friptura, a insistat studentul.
- Profesorul s-a consultat cu superiorul lui şi în cele din urmă studentului i-au fost aduse o pizza şi o coca cola.
- Nu este ce am cerut.
- Altceva nu avem.
- Bine accept de această dată dar să nu se mai repete.
- Studentul a terminat examenul şi s-a dus la camera lui.
- Şi ce a urmat?
- După câteva zile a primit o invitaţie de la rectorul universităţii prin care era înştiinţat că trebuie să se prezinte în faţa judecăţii senatului universitar.
- De ce?
- Asta a voit să afle și studentul.
- Şi?
- A ajuns în faţa judecăţii senatului universitar care i-a spus:
- Domnule student sunteți chemat aici pentru că s-a decis să fiţi exmatriculat.
- Exmatriculat?
- Da.
- De ce?
- Aţi încălcat o lege a Universităţii Oxford din 1415 care spune că „prezentarea la examen fără sabie se sancţionează cu exmatricularea"...!
- Hahaha!
- Este nostim nu?
- Da.
- Dar adevărat.
- Da.
- Cu ce măsură măsori cu aceiași măsură ți se va măsura.
- Aşa este.
- A fost foarte folositor acest dialog pe care l-am avut.
- Mă bucur.
- Nu ştiam de această istorie de la Oxford.
- Şi eu am aflat-o recent.
- Cred că vrea să spună că formalismul juridic nu este bun.
- Aşa este.
- Deci trebuie să fim încrezători în facerea dreptății?
- Fără doar și poate.
- Aşa este.[108]

[108] https://life.hotnews.ro/stiri-fun-23203384-bancul-zilei-oxford-unde-lege-nu-tocmeala.htm (accesat pe 05.05.2023).

Este prin urmare bine să ştim că Dumnezeu nu face nedreptatea în lumea noastră şi ea este făcută de cele mai multe ori din răutatea oamenilor. Teologul Stelian Gomboş spunea în acest sens: „vedem câtă inechitate socială și discriminare comunitară este în lume, câtă mizerie, boală, slăbiciune și neputință se instalează peste tot!…

Cu alte cuvinte, fără a fi patetic, sceptic, pesimist sau prăpăstios, este bine dacă noi (ne) căutam dreptatea la Dumnezeul dreptății și al adevărului, la Dumnezeul judecăţii celei curate, obiective și imparțiale, la Dumnezeul care are puterea, calitatea şi capacitatea reaşezării şi restabilirii tuturor lucrurilor în făgaşul lor firesc şi în matca lor naturala, reala şi adevărată!…

În altă ordine de idei, (re)simțim, deseori, un sentiment de consternare, indignare și revolta atunci când vedem atâta nedreptate pe acest pământ și, bine înțeles, este indicat și recomandat, să nu ne resemnam doar și să stăm cu mâinile în sân, altfel spus, să asistăm ca niște neputincioși ci, să (ne) împlinim toată datoria, față de Dumnezeu și fata de aproapele, fratele ori semenul nostru dar, cu multa chibzuință, luciditate, echilibru și discernământ ori (cu) dreapta socoteală!…"[109]

Avocaţii sunt unii care de mai multe ori ajung să speculeze legea pentru a îi scoate cu basma curată pe cei vinovaţi. Evident că cei acuzaţi au nevoie de apărare dar realitatea este că în schimbul unor sume generoase de bani avocaţii au ajuns să elibereze mai mult persoane vinovate.

Absolutul lui Dumnezeu este unul care ne duce la idea că dreptatea finală în lumea noastră poate face numai Dumnezeu. Totuşi Dumnezeu binecuvântează de mai multe ori dreptatea oamenilor ca o încercare de a imita dreptatea dumnezeiască. Aceasta fiindcă trebuie să ne dăm seama că în materie de dreptate Dumnezeu lasă libertate omului de a aproxima dreptatea dumnezeiască. Sunt mai mulţi care evident că în faţa dreptăţii lui Dumnezeu ajung să se achite sub o formă sau alta. Teologul Stelian Gomboş spunea în acest sens: „altfel spus, sa ne achitam, elegant și onorabil, de orice sarcină, obligație sau datorie a noastră, în duhul, cel veritabil și autentic, al dreptății, cinstei, onestității și corectitudinii, altminteri, cu durere dar, și cu dragoste, înțelegere și mila fata de omul contemporan, cel, atât de, năpăstuit, din toate părțile!…

Prin urmare, să ne rugăm lui Dumnezeu să ne păzească, să ne apere și să ne izbăvească de toata răutatea, nedreptatea, perfidia și meschinăria acestui veac, căutând, mai întâi, Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, bine știind ca, "toate celelalte (ni) se vor adăuga nouă!"…

Aşadar, da, știm, recunoaştem și ajungem la observația și concluzia ca "înaintea Ta, Doamne, drepții, ca soarele vor lumina și, mai ales, vor străluci!"…"[110]

O lume mai dreaptă este prin urmare visul fiecărui jurist care luptă pentru dreptate în lumea noastră. Aceasta fiindcă este cu adevărat un lucru

- nobil,
- superior,
- sublim
- şi frumos

să ajungem să contribuim la actul justiţiei în lumea noastră.

Evident că în lumea noastră sunt mai mulţi adepţi ai

- răului,
- absurdului
- şi efemerului

care visează la o lume a haosului şi a anarhiei.[111]

Aceştia sunt unii care cu bună ştiinţă ajung să facă din nedreptate un scop în sine. Sunt unii care sunt certaţi principial cu legea sunt toate formele ei. Acest lucru este cu adevărat drăcesc dar sunt şi astfel de persoane care fac orice numai să nu respecte legea.

De mai multe ori auzim sintagma că *legile sunt făcute pentru a fi încălcate*. Ei bine trebuie să ne dăm seama că dreptatea este un lucru care nu trebuie să fie luat nici în derâdere dar nici nu trebuie să abordată în mod obsesiv.

Creştinii ortodocşi sunt unii care sunt conştienţi de această discrepanţă dintre absolutul dreptăţii lui Dumnezeu şi relativul dreptăţii oamenilor. Totuşi din cele mai vechi vremuri creştinii au fost unii care au respectat legea şi s-au încadrat în prevederile legale ale timpului lor.

---

[109] Stelian Gomboş https://doarortodox.ro/2021/02/11/dreptatea/ (accesat pe 19.04.2023).

[110] Idem.

[111] A se vedea Radu Teodorescu, *Combaterea haosului și a anarhiei* (Cugir, 2021).

Părinţii deşertului au fost şi ei oameni ai dreptăţii chiar dacă unii ar spune că în deşert nu mai ai nevoie de dreptate ci trebuie să fi total şi deplin eliberat de orice dreptate omenească. Părinţii deşertului au fost unii care au tânjit după dreptatea lui Dumnezeu pentru care au renunţat la toate. Teologul Paul Siladi spunea în acest sens: „Când bătrânul zice să dai jos sau să uşurezi „dreptatea ta", devine limpede că nu vorbeşte despre dreptate în general, că nu invită la rău, la nedreptate, ci dimpotrivă. „Dreptatea ta" nu este niciodată dreptatea lui Dumnezeu ori, pur și simplu, Dreptatea însăși. S-ar putea foarte bine ca dreptatea ta să fie piedică împotrivă Dreptății și sursă de tulburare. În condiția umană, căzută, peste ochii tuturor este așezat un văl gros, opacizat și mai tare de mândrie și de centrarea pe sine. În acest context, dreptățile noastre, luate laolaltă, sunt divergente, contradictorii și lupta pentru dreptate se arată a fi doar o luptă pentru afirmare egoistă. Într-un asemenea context vine cuvântul avvei Pimen, care spune că pentru a avea acces la Dreptate e nevoie să dai jos o parte din dreptatea ta. Adică trebuie să dobândești libertate față de propria ta perspectivă, care este inevitabil una incompletă și, din cauza aceasta, te poate bloca și ține departe de adevăr. Abia în clipa în care vei reuși să faci o asemenea mișcare de renunțare la sine, vei putea să dobândești pacea, care este consecința dreptății și a adevărului."[112]

De cele mai multe ori Dumnezeu ne cere să renunţăm la dreptatea noastră proprie pentru a ajunge la dreptatea Lui. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că dreptatea poate să fie

- în dezacord,
- în disonanţă
- şi separată

de dreptatea lui Dumnezeu.

Suntem plini de sine şi este mândria care de cele mai multe ori ne face opaci la voia şi dreptatea lui Dumnezeu. Dreptatea lui Dumnezeu presupune să ne ridicăm la o viziune superioară a dreptăţii care are o logică a ei proprie. Ei bine un om

- mândru,
- plin de sine
- şi orgolios

nu va ajunge niciodată să înțeleagă şi să accepte dreptatea lui Dumnezeu.[113]

După cum am spus

- infractorii
- şi criminalii

vor face tot ceea ce este posibil pentru a scăpa de pedeapsa cuvenită lor. Aceasta fiindcă ei sunt unii care deşi ştiu că au făcut un lucru rău şi o fărădelege nu se consideră vinovaţi şi responsabili. Deşi conştiinţa îi mustră fiindcă ei sunt oameni lumeşti care nu sunt obişnuiţi cu

- responsabilitatea
- şi asumarea faptelor

ei bine ei vor încerca să fenteze legea. Sunt mai multe forme şi subterfugii prin care vinovaţii vor să scape de pedeapsa cuvenită.

Cu privire la o apoftegmă a Avei Pimen care spunea că pentru a ajunge la dreptatea lui Dumnezeu trebuie să renunţăm la propria dreptate teologul Paul Siladi spune: „în același timp, avva Pimen propune în această apoftegmă un troc. Renunță puțin la dreptatea ta (care, totuși, în anumite condiții s-ar putea să fie identică, să se suprapună peste Dreptate) și vei primi în schimb pace. Zilele vieții unui om sunt puține. Privite în perspectivă, înspre viitor, cu toată incertitudinea lor, ele pot părea a fi multe. Retrospectiv se dovedesc, însă, a trece ca un fum, rapid și fără prea multă consistență. Puse în balanță dreptatea și pacea, talerul păcii atârnă mai greu. Merită, deci, să renunți puțin la dreptatea ta pentru a obține pacea care, strălucind, luminează viața ta și a celor din jur."[114]

Omul care nu trăieşte în dreptate şi mai ales în dreptatea lui Dumnezeu trebuie să ştim că nu poate să trăiască în pace. Aceasta fiindcă pacea este un lucru care decurge din dreptate. Nu ai cum să ajungi să nedreptăţeşti semenii tăi şi în acelaşi timp să ajungi să ai pace

- sufletească,
- lăuntrică
- şi psihologică.

---

[112] Paul Siladi https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/dreptatea-si-pacea-155749.html (accesat pe 19.04.2023).
[113] *Cum să biruim mândria. Lecții de vindecare a mândriei din sfaturile sfinților părinți* (Bucureşti, 2011).
[114] Paul Siladi https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/dreptatea-si-pacea-155749.html (accesat pe 19.04.2023).

Pilda vameşului şi a fariseului este una care ne spune că sunt şi unii care ajung să se îndreptăţească în faţa lui Dumnezeu dacă se pocăiesc din inimă. Cu privire la circumstanţele vameşului şi fariseului părintele Alexandru Dădârlat spunea: „pilda vameșului și a fariseului, familiară și îndrăgită de creștinii din întreaga lume, se deschide - înaintea noastră astăzi, cu multele ei înțelesuri duhovnicești. La fel ca toate cuvintele Mântuitorului, și această pildă este, pe cât de simplă, pe atât de profundă și de surprinzătoare.

Avem înainte doi oameni care urcă la templu să se roage: un vameș și un fariseu. Vameșii erau acei evrei care, având mandat de la stăpânirea romană, strângeau impozitul datorat Romei. Doar că pe lângă acest impozit, ei percepeau și un comision, de cele mai multe ori exagerat. Iar acest lucru îi făcea pe vameși bogați, dar și foarte detestați de către conaționalii lor: îmbogățiți pe nedrept și mână în mână cu ocupantul păgân.

De cealaltă parte, fariseii erau „profesioniștii" religiei lui Israel, virtuoși și evlavioși. Riscul cu care se confruntau fariseii era acela de a fi ajuns actori în propria lor religie. Ei credeau că legea lui Dumnezeu e o sumă de prescripții și o partitură pe care ei o pot interpreta desăvârșit, milimetric. Îi vedem pe fariseii din vremea Mântuitorului făcând chiar mai mult decât cerea Legea lui Moise. Ei posteau în mult mai multe zile și dădeau zeciuială din tot ceea ce câștigau, nu doar din grâu, vin și untdelemn. Iar aceste lucruri îi făceau să se ridice pe sine pe piedestal și acolo să își facă propria lor statuie. Vedem aceasta din cuvintele fariseului venit la templu să se roage, cuvinte care numai a rugăciune nu seamănă. El nu îi cere nimic lui Dumnezeu, ci îl anunță pe Dumnezeu cât de drept este el, cât de bun, de cuvios și de evlavios. Avem, deci, înainte, doi „profesioniști": un profesionist al virtuții și un profesionist al fraudei - un fariseu și un vameș."[115]

Pilda vameşului şi a fariseului este una care se leagă profund de tema dreptății fiindcă sunt mai mulți care fiindcă sunt oameni drepți – cum era fariseul – ajung să se vadă pe sine mai buni decât restul. Nu trebuie să ne comparăm cu alții când vine vorba de dreptate ci mai mult să ne vedem pe noi înșine așa cum ne vrea Dumnezeu. Fariseul era un om drept dar avem un complex de superioritate – sau mai bine spus de mândrie – în raport cu semenii lui. Sunt mulți care ajung să cadă în această îndreptățire de sine a fariseului. Tot părintele Alexandru Dădârlat ne spunea în acest sens: „însă, pe când „profesionistul virtuții" ia distanță și, de pe propriul soclu, îi aduce la cunoștință lui Dumnezeu cât de drept este el în raport cu ceilalți, vameșul, conștient de starea sa și bătându-se în piept, se pune înaintea lui Dumnezeu. Acesta din urmă spune un cuvânt al cărui înțeles pare să ne scape nouă, celor de astăzi. Dacă privim în textul grecesc al Evangheliei, aici își face loc un cuvânt care apare rar în Scriptură și care poate avea și un altfel de sens: Dumnezeule, ***ispășire*** fă-Te mie, păcătosului! Cuvântul-cheie este, astfel, ***ispășire*** (nuanță subliniată și de părintele profesor Ioan Ică jr în cuvântul său rostit la această pericopă evanghelică). Iar la evrei Ziua ispășirii era o dată pe an, singura zi când arhiereul putea intra în Sfânta Sfintelor, în acea parte a templului în care era păstrat chivotul cu tablele legii, mana cu care s-a hrănit poporul evreu în pustie și toiagul lui Aaron.

Cei doi, vameşul şi fariseul, s-au urcat la templu să se roage, pesemne la vremea rânduită pentru rugăciunea comună a poporului. Știm că la templu, în fiecare dimineață și seară evreii se adunau în rugăciune și de fiecare dată câte ***un miel*** era sacrificat și adus ardere-de-tot pentru păcatele neștiute ale poporului lui Israel. Acest ***miel***, adus jertfă în fiecare zi pe marele altar al templului din Ierusalim, era semnul ispășirii, al împăcării oamenilor cu Dumnezeu. Iar fumul acestei jertfe, împreună cu fumul de tămâie, care se ridica spre cer, era purtat de către preot în Sfânta, însemnând că rugăciunea și jertfa au fost primite de către Dumnezeu. Acesta era momentul de rugăciune pentru popor și acesta a fost momentul în care s-au regăsit, în pildă, cei doi, vameșul și fariseul."[116]

Fariseul din pilda lui Iisus ne arată că este foarte uşor să cazi în îndreptățire de sine dacă ajungi să te compari cu cei din jur. Aceasta fiindcă este bine să ştim că sunt mulţi care nu se raportează la ceea ce vrea Dumnezeu de la ei ci mai mult la semenii lor. Ei bine este evident că o astfel de îndreptățire este una eronată fiindcă Dumnezeu ne judecă pe noi personal şi nu în grup sau în colectiv.

Paradoxul este că dreptatea este în acelaşi timp absolută şi relativă în funcție de cum o privim. Acest lucru este însă ştiu şi încunoştinţat mai mult numai de cei care au frică de Dumnezeu. Este frica de Dumnezeu cea care ajunge să ne facă să fim echitabili cu privire la dreptatea noastră personală.[117]

---

[115] Preot Alexandru Dădârlat https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-de-duminica/cine-este-drept-inaintea-lui-dumnezeu-169020.html (accesat pe 19.04.2023).
[116] Idem.
[117] A se vedea Grigorie Sandu, *Mântuitoarea frică de Dumnezeu* (Bucureşti, 2008).

Dreptatea prin urmare este un lucru ce trebuie să fie bineînţeleasă şi nu trebuie să fie speculată aşa cum fac mai mulţi avocaţi. Tot părintele Alexandru Dădârlat ne spune că trebuie să ne dăm seama că dreptatea finală există numai la Iisus care din iubire de oameni a ajuns să asume păcatele (nedreptăţile) noastre: „iar firul central al întregii pilde este mai mult decât problema smereniei, mai mult decât problema trufiei și a orgoliului, este problema ***dreptății***. Pentru că fragmentul evanghelic așa se și deschide: și văzând Iisus că unii dintre cei de acolo se credeau drepți în ei înșiși și îi socoteau nimic pe ceilalți, le-a spus această pildă. Iar la sfârşit spune că vameşul s-a coborât de la templu făcut drept mai mult decât cel drept de profesie, care era fariseul. Tema centrală a pildei este, aşadar, cea a ***dreptății***. Cine poate sta drept înaintea lui Dumnezeu? Cuvântul Mântuitorului ne spune clar: nimeni. Nici vameșul, pentru că era departe de a fi un drept. Nici fariseul, care își construiește el însuși propria dreptate și care este cu atât mai mult în afara dreptății lui Dumnezeu. Cine realizează dreptatea lui Dumnezeu? ***Mielul*** o realizează. Cum o realizează? Lăsându-se sacrificat, adus jertfă și ridicându-se, asemeni fumului, la Dumnezeu, împăcând poporul cu Creatorul său. Dreptatea lui Dumnezeu o realizează doar jertfa, doar cine ştie să moară asemeni Mielului lui Dumnezeu, Iisus Hristos, doar cine înţelege astfel ***taina iubirii***. Este limpede, astfel, faptul că nu noi ne facem drepți, ci Dumnezeu ne face drepți, prin sacrificiul Mielului. Suntem făcuţi drepți, înțelegând că nu noi ne facem drepți, ci lipindu-ne de tainicul Miel, de iubirea Sa dusă până la capăt, dincolo de moarte."[118]

Doi psihologi discutau într-o zi.

- Vreau să te întreb ceva.
- Ce?
- De ce unii oameni țin la dreptate și alții nu?
- Adică?
- Sunt unii oameni care au un puternic simț al dreptății.
- Aşa este.
- Alții în schimb sunt aproape nepăsători când vine vorba de dreptate.
- Cred că ține mai mult de temperament.
- De firea omului?
- Da.
- Dar prin fire cu toţii ar trebuii să căutăm dreptatea.
- Aşa este.
- Şi totuşi sunt mulţi care nu o fac.
- Din ignoranță.
- Crezi?
- Da.
- Nu din neputință?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă toți oamenii au sădit în ei instinctul de dreptate.
- A îți face dreptate de mai multe ori poate să fie o formă de răzbunare.
- Dreptatea și răzbunarea nu sunt același lucru.
- Nu?
- Nu.
- Cum?
- Răzbunarea este o formă de manifestare a urii.
- Oare?
- Da.
- Şi ce atitudine trebuie să avem în fața nedreptății?
- Una fermă.
- Adică?
- Îți voi spune.
- Te rog.
- Tu de soldatul creştin Severian ai auzit?

118 Preot Alexandru Dădârlat https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-de-duminica/cine-este-drept-inaintea-lui-dumnezeu-169020.html (accesat pe 19.04.2023).

- Nu.
- A trăit pe vremea persecuţiilor anticreştine.
- Şi?
- Severian era în armata romană.
- Și era creştin?
- Da.
- Cred că intriga a fost gata.
- Aşa este.
- Şi ce a urmat?
- Mai mulţi soldaţi s-au dus la superiorul lor.
- Avem să vă raportăm ceva.
- Ce?
- Este vorba de Severian.
- Ce anume?
- Nu se închină la zei.
- Nu?
- Nu.
- Zice că este creştin.
- Înţeleg.
- Ce să facem?
- Aduceţi-l la mine.
- Bine.
- Severian a fost adus înaintea superiorului lui.
- Am auzit de tine că ai devenit creştin.
- Aşa este.
- Să te lepezi de credinţa ta deşartă.
- Nu.
- Să te închini zeilor.
- În nici un caz.
- Uite cum este, eu superiorul tău îţi ordon să renunţi la Hristos.
- Religia lui Iisus m-a învăţat să nesocotesc chiar şi porunca regelui, dacă aceasta e contrară legii. Prin urmare nu te mira dacă nu mă voi supune poruncii tale. Sunt un simplu soldat, dar înnobilat prin legea lui Iisus, care şi-a vărsat sângele pentru noi. Vorbesc cu tine, nu ca şi cu superiorul meu, ci ca şi cu un sclav al diavolului. Ameninţările tale, nu au nici-o putere asupra mea.
- Foarte frumos.
- Aşa este.
- A fost curajos Severian.
- Aşa trebuie să fie orice creştin.
- Cu curaj de mărturisire hristică?
- Da.
- Sunt de acord.
- Vezi dreptatea de cele mai multe ori ajunge de se instalează în lumea noastră fiindcă facem mai multe compromisuri cu ea.
- Crezi?
- Da.
- Acolo unde există compromis apare şi nedreptatea.
- Nu era conştient de acest lucru.
- Eşti acum.
- Sunt.
- Acum ai înţeleg cum este raportul dintre dreptate şi nedreptate?
- Da.
- Mă bucur.
- Îţi mulţumesc.[119]

[119] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Din exemplul soldatului creştin trebuie să învăţăm că trebuie să fim unii care să mergem cu dreptatea până la capăt. Nu trebuie să preferăm minciuna adevărului fiindcă dacă o facem vom ajunge să transformăm viaţa noastră în nedreptate şi compromis. Evident că trebuie să fim cât se poate de decişi şi determinaţi să slujim dreptatea. Cu privire la dreptate părintele Serafim Rose spunea: *„Uneori, râvna multora pentru Ortodoxie poate fi atât de exagerat, încât duce la situații de dezbinare și nu de pace și dragoste.* Oricât de multă „dreptate" ai avea într-o chestiune sau alta, trebuie să procedezi şi cu diplomaţie, adică cu dreaptă socoteală, cum ne îndeamnă cuviosul Antonie cel Mare.

În Ortodoxie primul și cel mai însemnat lucru nu este nicidecum „dreptatea", ci dragostea creștinească, buna înțelegere și armonia. Majoritatea din cei care s-au ţinut doar de dreptate au ajuns la prăbuşire, pentru că nu au avut temelia dragoste. Lipsit de dragoste creştinească şi de milă, intri uşor într-o fundătură, înstrăinându-i inutil pe cei din jur şi, în final, rămâi singur cu dreptatea şi cu îndreptăţirea de sine.

Unii zic fără bună ştiinţă că principala primejdie pentru Biserică astăzi este lipsa stricteţii şi a dreptăţii. Nu fraţilor, *primejdia principală în care se află astăzi Biserica este că am pierdut gustul să mai savurăm din plin și corect duhul adevărat al dragostei creștine, care este inima Ortodoxiei.*

Fraţilor, scopul meu nu este să vă înspăimânt prin aceste cuvinte, ci vă atrag atenţia la ce se petrece în jurul nostru."[120]

CAPITOLUL 6

DE CE OMUL SIMTE ÎMPLINIRE CÂND I SE FACE DREPTATE?

Adevărul este că tot ceea ce ni se întâmplă în viaţa de zi cu zi ajunge să aibă un efect asupra noastră. De mai multe ori aceste efecte sunt

- subconştiente
- şi subliminale.

Totuşi trebuie să ştim că lumea din exterior este una care ajunge să ne influenţeze oricât am încerca să evităm acest lucru.

Toate aceste

- informaţii,
- impulsuri
- şi date

ale lumii externe ajung să se imprime cumva asupra sufletului nostru.[121]

Ei bine trebuie să ştim că şi dreptatea şi nedreptatea ajung să ne influenţeze sufletele. Suferim când suntem nedreptăţiţi şi ne bucurăm când ni se face dreptate.

Sfântul Vasile cel Mare spunea: „pretutindeni Scriptura uneşte dreptatea cu îndurările lui Dumnezeu, ca să ne învețe că nici mila lui Dumnezeu nu este lipsită de judecată și nici judecata nu este fără de milă. Dar chiar când miluiește, Dumnezeu măsoară celor drepți, cu judecată, îndurările Sale; iar când judecă, ne judecă gândindu-Se la slăbiciunea noastră; și ne răsplătește mai mult cu iubirea Sa de oameni decât cu măsurarea cea deopotrivă.

Și Dumnezeul nostru miluiește. (Psalmi 114, 15)

Se numește milă simțământul acela pe care îl avem față de cei care se găsesc, fără să merite, într-o stare umilitoare; simțământul acesta se naște în noi atunci când aceia ne sunt dragi. Ne este milă de cel care a căzut din cea mai mare bogăție în cea mai cumplită sărăcie, de cel care de la o înaltă bunăstare a trupului – cum era – s-a prăvălit în cea mai adâncă slăbiciune, de cel care se bucura de frumusețea și farmecul trupului, dar și le-a stricat din pricina patimilor rușinoase. Dar pentru că și noi eram odinioară slăviți, datorită viețuirii noastre în rai, am ajuns, prin cădere, neslăviți și umiliți; de aceea Dumnezeu ne miluiește, văzând ceea ce am ajuns față de ceea ce am fost. Pentru aceasta Dumnezeu l-a strigat pe Adam cu glas plin de milă: *Adame, unde ești?* (Facerea 3, 9)

Căci nu căuta să afle (unde era Adam) Cel Care știe toate, ci voia ca Adam să înțeleagă ce a ajuns din ceea ce era. *Unde ești?*, în loc de: *În ce cădere ai ajuns de la o atât de mare înălțime!*"[122]

---

[120] Părintele Serafim Rose https://episcopia-ungheni.md/ro/cuvinte-duhovnicesti/in-ortodoxie-cel-mai-insemnat-lucru-este-dragostea-nu-dreptatea/ (accesat pe 19.04.2023).

[121] A se vedea Radu Teodorescu, *Sufletul între îngeri și demoni* (Cugir, 2023).

[122] Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, Omilia la Psalmul CXIV, III, în Părinți și Scriitori Bisericești (2011), vol. 4, p. 576.

Din cele mai vechi timpuri religia a afirmat dreptatea lui Dumnezeu: „*Milostiv este Domnul și drept.* (Psalmi 114, 15). Ceea ce ne spune sfinţii părinţi este că dacă Dumnezeu ar fi să judece numai cu dreptatea lumea şi pe noi de mai multă vreme cu toţii am fi în chinurile şi flăcările iadului. Totuşi Dumnezeu nu este numai drept ci este şi milostiv.[123]

Mila şi dreptatea sunt lucruri care ajung să coexiste în Dumnezeu după cum la fel de bine ele coexistă şi în noi oamenii simpli. Nu avem cum să fim numai drepţi fiindcă de mai multe ori trebuie să fim unii care să ne demonstrăm şi mila şi compasiunea faţă de semenii noştri.

Dreptatea este o noţiune dinamică fiindcă ea ajunge să eradice într-un anume fel răul din lumea noastră. Patimile şi păcatele sunt unele care sunt nedrepte în raport cu Dumnezeu şi pentru aceasta ele trebuie să fie

- şterse,
- combătute,
- eradicare
- şi lăsate în urmă.[124]

Prin urmare este evident că nu se poate vorbii de separare a noţiunii de dreptate de persoana Domnului Iisus Hristos. În acest sens în secolul al IV-lea Sfântul Ambrozie al Milanului spunea: „unde este dreptate, acolo este Hristos, fiindcă Hristos este dreptate (I Corinteni 1, 30).”[125]

Hristos şi dreptatea sunt două lucruri care sunt legate şi nu pot să fie concepute una fără de alta. Prin urmare se înşeală cei care cred că pot să fie creştini ortodocşi şi în acelaşi timp ajung să nedreptăţească pe semenii lor.

După cum am spus dreptatea este o noţiune:

- dinamică,
- creativă,
- profundă
- şi amplă.

Nu este de mirare că este destul de greu să fi jurist. Este greu să fi jurist dar este şi mai greu să fi un jurist necorupt. Aceasta fiindcă mai multe sisteme juridice din lumea noastră trebuie să ştim că sunt corupte. Corupţia în sistemul juridic se manifestă prin mai multe lucruri:

- mită,
- părtinire,
- trafic de influenţă,
- şantaj,
- minciună
- sau mărturii mincinoase.

Sunt mai mulţi care deşi la tribunal jură să spună adevărul realitatea este că nu o fac. Este prin urmare cât se poate de evident că minciuna poate să dea un alt curs nedorit justiţiei. Se minte mult în justiţie şi pentru acest lucru se ajunge să se dea sentinţe nedrepte. Sunt mai multe cazuri de condamnaţi care după 15 sau chiar 20 de ani petrecuţi în detenţie se ajunge la concluzia să sunt nevinovaţi.

Totuşi este bine să ştim că mai toţi dintre cei care ajung în banca acuzării nu recunosc că sunt vinovaţi. Aceasta fiindcă nici un criminal şi infractor nu vrea să ajungă după gratii.

Faptul că infractorii sunt trimişi după gratii are 2 semnificaţii:

- ne a proteja societatea de prezenţa lor toxică
- şi pentru ca ei să nu poată să repete infracţiunile lor.

Nimeni nu garantează că un infractor după ce a încălcat legea odată nu o va mai face încă odată.

Justiţia este prin urmare dreptatea aplicată. Trebuie să ştim că sunt oameni care se văd pe sine atât de buni că ei sunt mai presus de lege şi sunt unii care consideră că nici o lege nu li se aplică lor.

Se poate vedea cât de mare este

- orgoliul
- şi mândria umană.

Se şi spune că *în puşcărie nimeni nu este vinovat.*

---

123 A se vedea Radu Teodorescu, *Doamne miluieşte sau teologiei milei lui Dumnezeu Tatăl* (Cugir, 2020).

124 A se vedea Andrei Andreicuţ, *Dinamica despătimirii* (Alba Iulia, 2001).

125 Sfântul Ambrozie al Milanului, *Scrisori, scrisoarea a LXIII-a,* 4, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti (1994), vol. 53, p. 248.

Este extrem de uşor să găseşti motive şi scuze pentru a ajunge să fi nedrept şi a face fapte penale. Aceasta fiindcă toţi infractorii au scuze şi motivaţii „solide” pentru a îşi justifica fărădelegile lor.

Sfântul Maxim Mărturisitorul susţinea că dreptatea este una profund legată de bine: „(...) dreptatea, deprinderea care naşte după formă toate raţiunile din existenţe şi distribuie fiecăreia, în mod egal, împărtăşirea vieţii în duh şi constituie fundamentul neclintit al păşirii noastre în bine prin voinţă.”[126]

De mai multe ori se întâmplă să nu mai ştim care este calea binelui fiindcă sunt mai multe

- piedici,
- capcane
- şi curse

pe calea facerii binelui.

Ei bine ceea ce trebuie să ştim este că dreptatea şi logica este una care ne poate arăta calea spre bine când bine ajunge să fie unul care să ne devină confuz. Dreptatea prin urmare este

- folositoare,
- utilă,
- bună
- şi efectivă.

La fel de bine trebuie să ştim că în timp ce dreptatea omului este logică – după faptă şi răsplată – dreptatea lui Dumnezeu este supra-logică. Aceasta fiindcă Dumnezeu fiind o fiinţă supranaturală are o înţelegere net superioară a dreptăţii. Cel mai bun caz în acest sens a fost crucea lui Hristos. Acum 2000 de ani crucea era

- cel mai infam
- şi cel mai ruşinos

instrument de execuţie.

Ei bine Hristos alege ca prin cruce să îl mântuiască pe om sau mai bine spus să deschidă porţile închise ale raiului. Nu este vorba aici de supra-logică? Aceasta fiindcă ceea ce părea omeneşte de ruşine şi infam ajunge să se transforme într-un instrument mântuitor.

Se ştie că la venirea lui Hristos a existat un conflict dintre legea Vechiului Testament şi legea Noului Testament. Evreii şi mai ales fariseii şi saducheii Îl acuzau pe Hristos că nu ţine legea lui Moise. Ei bine ştim că Hristos nu a venit să desfiinţeze legea lui Moise ci a venit să plinească această lege. Sfântul Ioan Gură de Aur spunea în acest sens: „Domnul n-a călcat legea veche în totul, dar nici n-a păzit-o în totul; ci uneori o călca, alteori o împlinea; o călca, pentru a deschide drum filosofiei Sale; o împlinea, pentru a pune frâu gurii neruşinate a iudeilor, făcând pogorământ slăbiciunii lor.”[127]

Totuşi faptul că Hristos a plinit legea Vechiului Testament nu înseamnă că pentru noi creştinii ortodocşi ea nu mai este valabilă. Vechiul Testament este încă o carte canonică în tradiţia creştin ortodoxă şi trebuie să ţinem cont de el.

Este cu adevărat un lucru frumos şi sublim pentru un jurist să apare clasele defavorizate ale lumii noastre:

- văduvele,
- orfanii,
- săracii,
- handicapaţii,
- cei săraci cu duhul
- sau oropsiţii sorţii.

Cineva trebuie să îi reprezinte şi pe ei şi trebuie să li se facă şi lor dreptate.

Faptul că legea Vechiului Testament era

- slabă
- şi fragedă

ne-o spune tot Sfântul Ioan Gură de Aur: „legea urmărea să facă pe om drept; dar nu putea, că era slabă, venind, însă, Hristos şi aducând un nou fel de dreptate, acela prin credinţă, a întărit voinţa legii; şi ce n-a putut legea, prin litera ei, aceea a săvârşit Hristos prin credinţă. De aceea a spus: N-am venit să stric legea.”[128]

Se ştie de faptul că omul este cumva închinat spre răul acest lucru poate să fie văzut din tendinţa omului de a bârfi. Aşa se spune că la un părinte a venit la un moment dat o femeie care îi spunea că ea bârfeşte dar nu o

---

126 Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, partea a doua, 83, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti (1983), vol. 80, p. 217.

127 Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, omilia XXV, II, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, vol. 23, p. 322.

128 Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, omilia XVI, II, în Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, vol. 23, p. 199.

face din răutate ci mai mult pentru a se descreţii. Părintele a trimis-o atunci să adune mai multe seminţe de scaieţi pe care să le arunce în grădină. A făcut aşa. Părintele i-a spus să adune seminţele împrăştiate. Femeia a spus că nu mai poate fiindcă nu mai are cum să găsească atât de multe seminţe. Aşa se face că în cele din urmă grădina s-a umplut de scaieţi. Apoi părintele a spus că aşa este şi cu bârfa – chiar dacă nu este făcută din deplină răutate – ea ajunge producă lucruri rele ce nu mai pot să fie controlate.[129]

Într-un tribunal doi avocaţi discutau într-o zi.

- Ştii la ce mă gândeam zilele astea?
- La ce?
- De ce se spune de unii că avocaţii sunt avocaţii diavolului?
- Din pricina mai multor abuzuri făcute de avocaţi.
- Adică?
- Dacă un avocat îşi dă seama că clientul lui este vinovat dar îl scoate nevinovat pentru bani tu ce părere ai?
- Una rea.
- Aşa este.
- Deci tu crezi că noi suntem avocaţii diavolului?
- Putem fi.
- Adică?
- Depinde de situaţie.
- În ce sens?
- Parcă tu nu ştii.
- Ce să ştiu?
- Sunt şi cazuri de oameni care sunt acuzaţi pe nedrept.
- Păi da.
- Cineva trebuie să îi apere nu?
- Dar pe bani?
- Aici ai dreptate.
- Vezi?
- Sistemul nostru juridic nu a venit cu o soluţie mai bună.
- Păi da.
- Este totuşi cumva josnic că ajungi să aperi pe cineva pentru bani.
- Pe mine mă cam mustră conştiinţa.
- Şi pe mine.
- Ce este de făcut?
- Să nu mai ascultăm de conştiinţă.
- Crezi că se poate?
- Eu asta fac.
- Tu crezi că noi lucrăm pentru dreptate?
- Ar trebuii.
- Eu de multe ori am impresia că nu a facem.
- De ce?
- Ceea ce vom noi avocaţii este bani.
- Toate lumea are nevoie de bani.
- Dar sunt şi bani făcuţi pe nedrept.
- Asta este o altă poveste.
- Discut cu tine fiindcă simt nevoia să îmi spun problemele.
- Foarte bine.
- Totuşi noi avocaţii trebuie să lucrăm pentru dreptate.
- Şi crezi că o facem deplin?
- Asta depinde.
- De ce?
- Ca să mă explic îţi voi spune o întâmplare adevărată.
- Te ascult.

[129] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

- Este despre un avocat.
- Anume?
- Se spune că undeva într-un mare oraş un om a fost acuzat că a jefuit o bancă.
- Şi?
- Cel acuzat şi-a angajat un avocat cu care s-a consultat mai multă vreme.
- Înţeleg.
- A venit şi ziua procesului.
- Aşa şi?
- Judecătorul l-a chemat pe primul şi cel mai important martor.
- Domnule judecător în noaptea zilei de 24 iunie l-a văzut pe acuzat cum a intrat şi a jefuit banca din oraşul nostru.
- Avocatul s-a ridicat şi a zis:
- Erau aprinse becurile în acea regiune?
- Nu.
- Şi atunci cum l-ai putut vedea?
- L-am văzut la lumina lunii.
- Domnule judecător, mă pot apropia de dumneavoastră? A spus avocatul.
- Da.
- Uitaţi, am aici un calendar care ne spune că în noaptea jafului nu era lună plină.
- Şi?
- Dacă nu era lună plină cum a putut martorul să îl vadă pe clientul meu că a jefuit banca?
- Da aşa este.
- În cele din urmă acuzatul a fost găsit nevinovat.
- Chiar?
- Da.
- Şi ce a urmat?
- Avocatul a venit la acuzat.
- Ei acum eşti liber.
- Domnule avocat vă mulţumesc foarte mult.
- Nici o problemă.
- Cât mă costă?
- 8000 de euro.
- 8000 euro?
- Da.
- Dar este prea mult?
- Auzi, numai tipărirea acelui calendar fals m-a costat 2500 de euro.
- Şi până la urmă a plătit nu?
- Da.
- Ce mârşăvie.
- Aşa este.
- Şi totuşi unii avocaţi fac şi astfel de lucruri.
- Mulţi.
- Îmi este ruşine că m-am făcut avocat.
- Nu ştiu ce să spun.
- Totuşi ştiu că sunt şi oameni nevinovaţi care au nevoie de apărare.
- Mai puţini dar sunt.
- Pentru ei cred că se merită să lupţi.
- Evident.
- Totuşi în zilele noastre avocatura este mai mult formală.
- De ce?
- Fiindcă cei mai mulţi care ajung la proces sunt judecaţi.
- Dacă ne gândim la procesul de la Nuernberg ai dreptate.
- Cred că da.
- Te salut.
- Te salut.

Ce doi avocați s-au despărțit.

Întâmplarea de mai sus ne spune că sunt mulți avocații care umblă cucu minciuni și speculează legea pentru a câștiga cât mai mulți bani de pe urma clienților lor. Totuși nu susținem în a această carte că nu mai trebuie să existe avocați. Ei au rolul lor dar trebuie să fie conștienți de pericolele pe care le aduce cu sine avocatura.

Cu privire la diferența dintre legea Vechiului Testament și legea Noului Testament Sfântul Chiril al Alexandriei spunea: „legea ne călăuzește spre Hristos și câștigă slava nemincinoasă a vieții ce se cunoaște în El, dacă se înțelege duhovnicește. Și ne așează în dreptate. Dar învățătura evanghelică ne duce spre ceea ce e mai presus de aceasta."[130]

Prin urmare după Sfântul Chiril al Alexandriei viața în Hristos este una care este mai presus de lege fiindcă în ea se condensează toată legea. Legea este numai o metodă și nu un scop în sine. „Legea nu e îndestulătoare nici spre eliberare, nici spre a putea desăvârși în sfințenie pe cei eliberați, ci Hristos ne este și eliberare, și sfințenie, sfinții fiindu-i împreună-lucrători, cum i-a fost atunci Moise lui Aaron în Egipt și tot lui Aaron fiii lui. Căci arhiereului și căpeteniei tuturor Hristos, i-au fost împreună lucrători în chip spiritual dumnezeieștii ucenici, adăugându-I-se Celui ce toate le poate împlini, nu ca unuia slab în putere, ci ca unii ce au fost chemați și bine aleși ca să-i slujească și au câștigat de la El vigoarea pentru toate."[131]

După cum am spus ne naștem cu simțul dreptății. Aceasta fiindcă suntem creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu care știm că este dreptate sau mai bine spus atotdrept. Din cei peste 7000 de ani de istorie umană nu se cunoaște vreun caz în care Dumnezeu:

- să fi nedreptățit,
- să fi fost nedrept
- și să înșele.

Dacă Dumnezeu se identifică cu dreptatea ei bine la fel de bine trebuie să facem și noi. Nu trebuie să fim pasivi și să nu fim interesați de dreptate deloc fiindcă de cele mai multe ori dreptatea nu vine de la sine ci trebuie să fie una care să fie aplicată.

Când dreptatea este făcută ea aduce

- pace sufletească,
- înțelegere,
- liniște
- și împăcare.

Toate aceste lucruri sunt unele care ne spun că dreptatea merită să fie făcută și pusă în aplicare.

Ca să face dreptatea ei bine trebuie să cunoaștem când de cât legile din țara noastră.[132]

Dreptatea este un lucru destul de desconsiderat în zilele noastre când lumea consideră că juriștii singuri sunt unii care trebuie să facă dreptate. Mai toate parlamentele lumii au o Curte Constituțională care este menită

- să vegheze
- și să se asigure

că legea este respectată la nivel politic.

Hristos însă ne spune că dacă voim să vindecăm făptura umană nu este nevoie numai de legi ci a fel de bine și harul lui. Sfântul Chiril al Alexandriei spunea în acest sens: „și patimile necunoscute și bolile ascunse sau, simplu, toată slăbiciunea din noi o alungă Hristos și curățirea cea prin El, lucru pe care nu l-a putut face legea. Căci, Nimeni nu se îndreptează prin lege, după cum s-a scris (Galateni 3, 11)."[133]

Se poate spune în acest sens că între dreptate și psihologie există o profundă legătură. Aceasta fiindcă se poate spune că la un anumit nivel toți infractorii au probleme psihologice. Ei nu mai ajung:

- să judece,
- să raționeze,
- să simtă,
- să trăiască,
- să vadă
- și să acționeze

---

[130] Sfântul Chiril al Alexandriei, *Închinare în Duh și Adevăr*, Cartea a Șaptea, în Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 38, p. 245.

[131] Sfântul Chiril al Alexandriei, *Închinare în Duh și Adevăr*, Cartea a Unsprezecea, în Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 38, p. 375.

[132] https://e-juridic.manager.ro/codul-penal/ (accesat pe 08.05.2023).

[133] Sfântul Chiril al Alexandriei, *Închinare în Duh și Adevăr*, Cartea a Unsprezecea, în Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 38, p. 537.

normal.

Dreptatea ş aplicarea legii sunt unele care nu ne spun ce este în interiorul omului. Acolo trebuie să ştim o este adevărata problemă. Aceasta fiindcă cei fărădelege au ajuns la un moment să abdice de la bine şi să urmeze calea răului. Domnul Hristos a fost cât se poate de specific cu privire la acest lucru când a spus: „căci dinăuntru, din inima omului, ies cugetele cele rele, desfrânările, hoţiile, uciderile, adulterul, lăcomiile, vicleniile, înşelăciunea, neruşinarea, ochiul pizmaş, hula, trufia, uşurătatea. Toate aceste rele ies dinăuntru şi spurcă pe om" (Marcu 7, 21-23).

Prin urmare pentru a afla cauzele nedreptăţii în lumea noastră trebuie să intrăm în sufletul omului fiindcă acolo se produce

- schisma,
- ruptura
- şi fractura

cu dreptatea şi se ajunge la concluzia că nedreptatea este mai bună.

Cu privire la cum este dreptatea dumnezeiască raportat la dreptatea omenească Sfântul Paisie Aghiritotul spunea: „părinte, ce este dreptatea dumnezeiască?

– Dreptatea dumnezeiască este să faci ceea ce îl odihneşte pe aproapele tău. Dacă, de pildă, ai de împărţit ceva cu cineva, dă-i nu numai jumătate din ceea ce ai, ci cât vrea acela. Să-l întrebi: „Câte vrei? Două şi jumătate? Trei? Ia-le". Să dai cele bune şi să-ţi iei cele stricate. Să dai pe cele mai multe şi să le ţii pe cele mai puţine. Iată, să zicem că o soră ne aduce zece prune. Dacă eu, din pricina lăcomiei pântecelui, mănânc opt şi-ţi las ţie două, te nedreptăţesc. Dacă spun: „Deoarece suntem doi, voi mânca eu cinci şi-ţi voi lăsa ţie pe celelalte cinci", atunci fac dreptate omenească. Iar dacă văd că-ţi plac prunele şi eu mănânc numai una şi-ţi spun: „Fă dragoste şi mănâncă-le tu pe celelalte, pentru că mie nu-mi prea plac şi mă deranjez la intestine", atunci fac dreptate dumnezeiască."[134]

Omul înduhovnicit este unul care trebuie să ştim că ajunge să fie unul care să simtă şi să trăiască foarte bine care este sensul dreptăţii lui Dumnezeu sau dreptatea dumnezeiască. Aceasta fiindcă nu se poate concepe viaţă duhovnicească fără de Dumnezeu.

Deşi de mai multe ori în societatea noastră dreptatea este lăsată la periferie ceea ce trebuie să ştim este că ea ajunge să fie una care să devină actuală dacă omul duce o viaţă creştin ortodoxă autentică sau mai bine spus dacă ajunge să trăiască autentic viaţa duhovnicească.[135]

Dacă este să spunem că *dreptatea ajunge să vină de la sine* ei bine acest lucru ajunge să fie făcut când omul se înduhovniceşte şi duce o viaţă duhovnicească. Aceasta fiindcă Duhul Sfânt îl va conduce pe cel înduhovnicit la dreptate şi la simţul dreptăţii.

Dreptatea prin urmare este un lucru

- moral,
- duhovnicesc,
- profund
- şi înălţător.

Despre cum trebuie să fim dacă vrem să nu fim nedreptăţiţi în această lume părintele Ilie Cleopa spunea: „omule, vrei tu ca altul să-ţi fure lucrul tău? Sau să te ocărască, sau să te necinstească, sau să se răzbune, sau să-ţi facă alt rău? Deci, dacă nu vrei, nu fă nici tu la altul!

Eu nu vreau ca altul să mă vorbească de rău; deci nu trebuie să-l bârfesc nici eu! Eu nu vreau ca altul să mă duşmănească; deci nu trebuie să-l duşmănesc nici eu! Eu nu vreau ca altul să-mi fure din grădina mea sau din via mea; deci nu fur nici eu de la altul! Eu n-aş vrea ca cineva, pe copilul meu să-l batjocorească în public; să nu fac nici eu aşa. Eu n-aş vrea niciodată, când mă duc undeva să mă treacă cineva cu vederea, ci aş vrea să-mi zică bună ziua, să mă cinstească şi să-mi dea atenţie; deci să fac şi eu tot aşa!

Iată măsura dreaptă pe care n-o poate tăgădui nimeni; ce voiesc să-mi facă altul, să-i fac şi eu lui şi atunci se păstrează caldă toată dragostea de aproapele şi dreptatea lui Dumnezeu."[136]

Dreptatea prin urmare presupune o raportare creştin ortodoxă faţă de semenii noştri pe care trebuie

- să îi iubim
- şi să îi respectăm.

---

[134] Cuviosul Paisie Aghioritul – *Nevoinţă duhovnicească*, vol. III, (Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2003), p. 106.

[135] A se vedea Danion Vasile, *Manual de curaj în faţa bolii, suferinţei şi a morţii. Tâlcuiri la învăţăturile Avvei Emilian Simonopetritul* (Bucureşti, 2021).

[136] *Ne vorbeşte Părintele Cleopa,* vol 8, (Editura Mănăstirea Sihăstria, Vânători-Neamţ, 2010), p. 113.

Dreptatea este un lucru care a apărut din cele mai vechi timpuri ale lumii. Se consideră că Codul lui Hammurabi este unul dintre primele documente despre legi din lumea noastră. „**Codul lui Hammurabi** (sau **Hammurapi** sau **Codex Hammurapi**) este o culegere de legi din timpul regelui babilonian Hammurabi. Codul a fost scris în jurul anului 1760 î.Hr. , cuprindea un Prolog, 282 de articole de legi și un Epilog. Textul a fost săpat pe o stelă din diorit lungă de 2,25 metri. Stela a fost descoperită în 1902 de M. J. de Morgan în timpul săpăturilor arheologice efectuate la Susa. Se presupune că a fost pradă de război luată de un cuceritor dintr-un oraş babilonian. Stela se află în muzeul Louvre din Paris, iar o copie a ei se află la muzeul Pergamon din Berlin."[137]

Totuşi se consideră că mai multe coduri de legi au existat cu mult înainte de Codul lui Hammurabi: „Codul lui Hammurabi nu a fost în epoca sa ceva ieșit din comun: cu trei sute de ani mai devreme, regele sumerian Ur-Nammu scosese o culegere similară, iar cu 150 de ani înaintea lui Hammurabi, regele Isinului, Lipit-Iştar, dispusese inscripționarea unei stele similare. Însă cele două coduri de legi sumeriene s-au păstrat doar fragmentar. În contrast, codul lui Hammurabi a fost răspândit în exemplare numeroase. O copie, pe tăblițe de lut, a fost descoperită în resturile bibliotecii din Ninive a regelui asirian Asurbanipal. Codul lui Hammurabi este apreciat mai mult din punct de vedere literar decât din cel juridic."[138]

Se poate vedea că din cele mai vechi timpuri oamenii au simțit nevoie de

- dreptate,
- justiție,
- îndreptățire
- şi legi.

Cu timpul unele legi s-au simplificat în timp ce altele au ajuns să se dezvolte. Aceasta în funcție de nevoile juridice ale oamenilor. Ceea ce este evident este că legile sunt necesare fiindcă sunt mai mulți oameni

- de rea credință,
- fără moralitate
- şi abjecți

care ajung să nu aibă nici un fel de remuşcare în a încălca legea.

Legea este metoda cea mai practică şi concretă de a face dreptate. Orice om ştie că nu trebuie să încalce legile. Totuşi mulți o fac şi speră că nu vor fi prinşi. Cei care speră să nu fie prinşi când încalcă legile trebuie să ştim că sunt unii care se fapt se mint pe sine. Aceasta fiindcă Dumnezeu vede tot şi mai de vreme sau mai târziu îşi va face cunoscută voia lui cu noi.

Despre raportul dreptate şi nedreptatea părintele Vasile Iovița spunea destul de inspirat: **„Fericiți cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate, că aceia se vor sătura"** (Matei 5, 6). Dreptatea este parte a binelui Dumnezeiesc. Dumnezeu fiind veşnic, şi dreptatea Lui este fără început ori sfârşit, după cum mărturiseşte Psalmistul; **„Dreptatea Ta este dreptate în veac şi legea Ta adevărul"** (Psalmul 118, 142). La înfăptuirea dreptății Dumnezeieşti este chemată fiecare făptură adusă de Dumnezeu la existenţă. Nedreptatea cuprinde societatea ca o molimă. Aceasta l-a făcut pe Proorocul Isaia să scrie cu mare amărăciune: **„nimeni nu cheamă în sprijinul său dreptatea şi nici un judecător nu hotărăşte cu cinste; toți îşi pun nădejdea în lucruri deşarte şi în vorbe fără rost; zămislesc silnicia şi nasc păcatul… Că păcatele noastre s-au înmulțit înaintea Ta şi nelegiuirile mărturisesc împotriva noastră; fărădelegile noastre sunt de față şi faptele noastre nelegiuite le ştim: necredința şi tăgada Domnului, căderea de la Credința în Dumnezeu, grăirea minciunii şi răzvrătirea, născocirea şi cugetarea la lucruri viclene. Şi lăsată la o parte este judecata, iar dreptatea stă departe"** (Isaia 59, 4, 12-14).[139]

Profeții Vechilui Testament de mai multe ori au plâns şi deplâns împotrivea poporului ales care nu mai mergea după legea lui Dumnezeu ci a ajuns să cadă în

- idolatrie,
- nedreptate,
- patimi,
- păcat
- şi răutate.

---

137 https://ro.wikipedia.org/wiki/Codul_lui_Hammurabi (accesat pe 08.05.2023).
138 Idem.
139 Preot Iovița Vasile https://ortodoxiacatacombe.wordpress.com/2018/03/10/dreptatea-ta-este-dreptate-in-veac/ (accesat pe e08.05.2023).

Dreptatea prin urmare poate să îi facă pe oameni fericiți. Aceasta fiindcă sunt unii care simt fericire când ajunge să facă dreptatea și alții când ajung să li se facă dreptate. Trebuie să fim prin urmare conștient că sunt mulți care suferă mult când sunt nedreptățiți și datoria noastră este să îi facem pe semenii noștri să fie fericiți. Ei bine ajungem să îi facem fericiți pe semenii noștri dacă ținem cont de dreptate și de punerea ei în aplicare. Iată cum dreptatea se dovedește a fi un instrument psihologic ce poate aduce fericirea.[140]

La o firmă doi juriști discutau.

- Și tu crezi să meseria noastră chiar ajută?
- Ce întrebare este asta?
- Ce mă frământă pe mine.
- Sigur că ajută.
- La ce?
- La dreptate.
- Dar parcă dreptatea este ceva insipid și teoretic.
- Dacă cineva te-ar fura ar mai fi insipid și teoretic?
- Nu.
- Ar mai fi insipid și teoretic dacă hoții ar fi prinși, judecați și bunurile furate ți-ar fi returnate?
- Nu.
- Ști atunci cum poți spune că dreptatea este un ideal insipid?
- De multe ori asta simt.
- Nu este bine.
- Știu.
- Trebuie să îți aduci aminte de ce ai devenit jurist.
- Ca să fac dreptate.
- Dreptatea de multe ori nu are nimic spectaculos în ea.
- Cum?
- Tu crezi că dreptatea este ceea ce vezi prin filme.
- Adică?
- Procese cu răsturnări spectaculoase de situație etc.
- Nu, nu chiar așa.
- Dar cum?
- Nu știam că dreptatea implică atât de multă muncă de birou.
- Asta era?
- Da.
- Trebuie să nu uiți esența.
- Adică?
- Nu știu cum să te fac să înțelegi.
- Nu că mă ajută discuția.
- Oare?
- Da.
- Asta este bine.
- Uite de multe ori dreptatea este foarte formală.
- Mi-ama dat seama.
- Însă acest lucru nu schimbă deloc situația ei.
- Cum?
- Am să te fac să înțelegi.
- Chiar te rog.
- Îmi vine în minte o întâmplare.
- Ce întâmplare.
- De pe vremea lui Napoleon Bonaparte.
- Franța?
- Da.
- Te ascult.
- Bine.

[140] A se vedea Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii* (Editura Dacia, 1991).

- Deci?
- Se spune că era un cont care era prieten bun cu împăratul Napoleon Bonaparte.
- Şi?
- Napoleon îl preţuia foarte mult.
- Frumos.
- Ei bine acest conte în tinereţe a fost un om foarte credincios.
- Bisericos?
- Da.
- Şi?
- Cum timpul a trecut a ajuns să se depărteze de biserică.
- De ce?
- S-a lăsat dus de valurile vieţii.
- Înţeleg.
- Când se îndreptate spre bătrâneţe însă s-a schimbat.
- Cum?
- A ajuns să meargă din nou la biserică.
- Asta este bine.
- Aşa este.
- Şi ce a urmat?
- Eu bine contele în cele din urmă s-a îmbolnăvit grav.
- Nu se poate.
- Simţea că este pe patul morţii.
- Aşa de grav?
- Da.
- Şi?
- A cerut să vină un preot să fie împărtăşit pentru ultima dată.
- Înţeleg.
- Vai părinte bine că aţi venit.
- Domnule conte este datoria mea.
- Te rog fără conte.
- Adică?
- Nu îţi mai spune conte.
- Dar nu sunteţi conte?
- Sunt.
- Şi atunci?
- Dragă părinte, titlurile nu mai au nici un înţeles pentru mine. Mă închin şi preţuiesc un singur nume şi anume pe Iisus Hristos.
- Foarte frumos.
- Aşa este.
- Contele a ajuns la adevărata înţelepciune.
- Se poate spune.
- Deci şi noi trebuie să fim la fel?
- Da.
- Nu trebuie să ne lăsăm furaţi de formalisme nu?
- Nu.
- Voi ţine cont de asta.
- Mă bucur.
- Să ştii că m-ai pus pe gânduri.
- Asta este bine.
- Nu credeam că voi afla aceste lucruri de la tine.
- Pentru asta suntem prieteni.
- Evident.
- Foarte bine.[141]

[141] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Întâmplarea de mai sus cu contele francez ne spune că de multe ori ajungem să fim prinşi în formalismul legal al dreptăţii şi uităm care este sensul final şi adevărat al dreptăţii. Aceasta fiindcă se poate spune că de multe ori *nu mai vedem pădurea de copaci.*

Dreptatea poate să fie plinită în lumea noastră chiar dacă ea este una care este refractară la ea şi nici nu prea este destul de interesată de dreptate.

Dreptatea aduce cu adevărat multă mulţumire şi satisfacţie sufletească fiindcă ştim că atunci când facem dreptatea de fapt facem o faptă bună.[142]

CONCLUZII

Deşi sunt mai puţini conştienţi de acest lucru dreptatea este un lucru central în creştinismul ortodox. Aceasta fiindcă după cum am spus înseşi termenul de ortodoxie implică cu sine dreptatea fiindcă a fi creştin ortodox înseamnă a fi drept slăvitor.

Am vorbit în această carte că nu trebuie să fim drepţi şi cu dreptate numai cu semenii noştri ci la fel de bine şi cu Dumnezeu. Dreptatea ne cere să Îl recunoaştem pe Dumnezeu ca fiind Creatorul şi Proniatorul nostru al tuturor.

La fel de bine am arătat în această carte că noi oamenii avem cumva dreptatea înscrisă în natura noastră umană fiindcă suntem creaţia lui Dumnezeu.[143]

Ceea ce s-a putut vedea însă este că în mai multe epoci ale istoriei a existat un fel de

- concurenţă,
- competiţie
- şi întrecere

dintre dreptatea lui Dumnezeu şi dreptatea omenească. Părintele Nicodim Măndiţă spunea cât se poate de bine în acest sens: „omul se trudeşte să împartă dreptatea, însă niciodată nu izbuteşte s-o afle. Toate silinţele omeneşti, de a cântări dreptatea, rămân zadarnice, fie din pricina lipsei de precizie a cântarelor, fie din cauza falsificărilor cugetului omenesc. O cumpănă omenească pentru măsurarea dreptăţii este cumpănă juridică. Dreptatea juridică nu s-a încreştinat nici până azi. Emblema ei este o fecioară legată la ochi cu o cumpănă în mână, reprezentând până azi zeiţa păgână a dreptăţii. Această emblemă o găsim pe toate colile timbrate ale tribunalelor noastre. Un astfel de tribunal L-a judecat şi pe Domnul nostru Iisus Hristos. Înţelegem cu uşurinţă şubrezenia dreptăţii noastre juridice. O altă cumpănă omenească pentru măsurarea dreptăţii este cântarul băcanului din colţ care nu dă nimănui lipsă decât numai clienţilor. Să mai ne pierdem oare vremea cu dezvinuirea acestui cântar? Este inutil!”[144]

Am mai vorbit în această carte că de mai multe ori imaginea lui Dumnezeu ca dreptul judecător este una recurentă în spiritualitatea creştin ortodoxă. Aceasta fiindcă ştim că Dumnezeu ne va judeca în două mari momente:

- după moartea noastră la judecata particulară
- şi la Judecata de Apoi când va fi judecată toată umanitatea în ansamblu.

Dreptatea nu este şi nici nu a fost şi nici nu va fi străină de spiritualitatea creştin ortodoxă. Aceasta fiindcă ea este una care este

- practicată
- şi promovată

de toţi sfinţii creştin ortodocşi.

Totuşi ceea ce am voit să evidenţiem în paginile acestei cărţi este că cu privire la dreptate există două mari pericole:

- speculaţia religioasă
- şi relativismul moral.

Se poate vedea că mai ales în lumea avocaţilor dreptatea este speculată şi de multe ori se încearcă cumva să se treacă peste legi pentru a scoate nevinovate mai multe persoane care au încălcat legea.

---

[142] A se vedea Simeon Kraiopoulos, *Cum vrei Tu, Doamne! Să fie binecuvântat!* (Bucureşti, 2021).

[143] A se vedea Rafael Vintilă, *Pledoarie pentru ortodoxie* (Editura Agaton, 2020).

[144] Nicodim Măndiţă, *Oglindă duhovnicească* apud https://jurnalspiritual.eu/cumpana-dumnezeiasca/ (accesat pe 07.05.2023).

La fel de bine când standardele morale ale societății scad şi ajung să nu mai fie băgate în seamă ei bine se ajunge la relativism moral. Este relativismul moral care ne face să nu mai ţinem cont de legi şi să nu mai vrem ca dreptatea să fie plinită în lumea noastră.

Dreptatea este un lucru la care noi toţi ca societate creştin ortodoxă trebuie să tindem şi să aspirăm. Aceasta fiindcă în acest mod vom ajunge să fim unii care să trăim într-un mediu social sănătos. Totuşi am evidenţiat aici că dreptatea omului nu este absolută fiindcă numai dreptatea lui Dumnezeu este deplină şi totală. Tot părintele Nicodim Măndiţă spunea în acest sens: „şi cea mai susceptibilă cumpănă omenească. Cu toate acestea, câţi oameni nu merg la cimitir din cauza dozelor greşite ale medicamentelor. Cum până veghează în zadar, odată ce farmacistul se distrează sau călătoreşte cu gândurile în faţa ei! O altă cumpănă omenească pentru măsurarea dreptăţii este cântarul giuvaiergiului, poreclit pe dreptate cântarul mizeriei. În adevăr câte inele, câte diamante şi câte obiecte de podoabă scumpă nu le cântăreşte mincinos acest cântar profitând şi speculând lipsa de bani a posesiilor! Numai Dreptatea lui Dumnezeu este adevărată şi veşnică: „ Dreptatea Ta Dreptate în veac şi Cuvântul Tău adevărul". Cine umblă cu strâmbătate îşi va primi plata după strâmbătate (Col. 3,25). „Înaintea lui Dumnezeu nu se are în vedere faţa omului". (Romani 2,11)."[145]

Dreptatea este un lucru care trebuie să ne facă

- mai buni,
- mai vigilenţi,
- mai grijulii,
- mai atenţi cu semenii noştri
- şi mult mai responsabili.

Iisus a venit în această lume şi pentru a ne fi un exemplu de dreptate. Aceasta fiindcă ştim că Iisus a fost răstignit pe nedrept. A fost răstignit pe nedrept fiindcă nu a existat nici un motiv

- serios,
- adevărat
- şi veridic

ca El să fie pus pe cruce.

Totuşi oameni L-au găsit pe Fiul lui Dumnezeu vinovat de moarte. Acest lucru trebuie să ne fie un semnal de alarmă pentru toate generaţiile de după Iisus că: „căutaţi mai întâi împărăția lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă" (Matei 6, 33).

Iisus ne spune aici cât se poate de clar că căutăm dreptatea lui Dumnezeu. Ei bine sunt mai mulţi care cred că tot ceea ce contează este

- ceea ce vor,
- ceea ce doresc
- şi ceea ce aspiră

ei şi nu mai trebuie să ţină cont de nimic altceva.

Iisus prin urmare ne spune că dacă voim să ajungem la adevărata dreptate trebuie

- să tânjim
- şi să ne îndreptăm spre dreptatea lui Dumnezeu.

Sfinţii sunt cei în care dreptatea lui Dumnezeu ajunge să concorde cu dreptatea omenească.

„Nedreptatea este un păcat care reprezintă o urâciune înaintea lui Dumnezeu. Ea vizează atât câştigurile materiale abuzive (măsluirea măsurilor, mita, primirea de daruri, cămătăria, extorcarea, schimbarea simbriei) cât şi diverse alte aspecte (judecata părtinitoare, asuprirea prin muncă etc)."[146]

Nedreptatea ajunge să ne invadeze şi dacă nu suntem treji şi alerţi vom ajunge să avem mult de suferit de pe urma ei. Nedreptatea de multe ori ne manipulează şi ajungem să credem că lucruri păcătoase şi imorale sunt cât se poate de

- fireşti
- şi de normale.[147]

Atâta vreme cât trăim – într-un fel sau altul – ceea ce trebuie să ne dăm seama este că ne aflat în stare de conflict, dacă nu de război, cu nedreptatea din jurul şi din lumea noastră. Aceasta fiindcă nedreptatea este una care nu merge după bunul simţ şi este întotdeauna tupeistă şi nesimţită.

---

145 Nicodim Măndiţă, *Oglindă duhovnicească* apud https://jurnalspiritual.eu/cumpana-dumnezeiasca/ (accesat pe 07.05.2023).

146 https://ro.orthodoxwiki.org/Nedreptatea (accesat pe 07.05.2023).

147 A se vedea Ioan Buliga, *Deşertăciunile lumii* (Galaţi, 2010).

Nedreptatea poate să fie gândită şi concepută numai în raport cu dreptatea. Aceasta fiindcă ele sunt două lucruri contradictorii și opuse care de cele mai multe ori ajung să se lovească cap în cap în lumea noastră. „Orice nedreptate este o urâciune înaintea Domnului· Uneori bogaţii nedrepţi sunt pedepsiţi de Dumnezeu încă din această viaţă. Solomon spune:„Ogorul pe care-l desţeleneşte săracul dă o hrană îmbelşugată, dar mulţi pier din pricina nedreptăţii lor". Ca o potârniche, care cloceşte nişte ouă pe care nu le-a ouat ea, aşa este cel ce agoniseşte bogăţii pe nedrept; trebuie să le părăsească în mijlocul zilelor sale, şi la urmă nu este decât un nebun, arată proorocul Ieremia. Acelaşi prooroc îl căinează pe ce îşi zideşte casa cu nedreptate, şi odăile cu nelegiuire; care pune pe aproapele său să lucreze degeaba, fără să-i dea plata. Cine este credincios în cele mai mici lucruri, este credincios şi în cele mari; şi cine este nedrept în cele mai mici lucruri, este nedrept şi în cele mari, învaţă Mântuitorul."[148]

Nedreptatea ca și dreptatea nu este ceva

- abstract
- și teoretic

fiindcă ea ajunge să facă victime în lumea noastră. Sunt mulți comercianți care fac nedreptate prin măsuri măsluite: „măsurile măsluite sunt o scârbă înaintea Domnului, fiind urâte de Acesta. Cumpăna înşelătoare este urâtă Domnului, dar cântăreala dreaptă Îi este plăcută. Cântarul şi cumpăna dreaptă vin de la Domnul; toate greutăţile de cântărit sunt lucrarea Lui."[149]

La fel de bine sunt și alte metode prin care nedreptatea ajunge să se descopere pe sine. Aceasta fiindcă omul de multe ori este comod și găsește nedreptatea mai bună și mai utilă decât dreptatea. Oare câți judecători nu judecă părtinitor: „a judeca părtinitor, căutând la faţa oamenilor, este o nedreptate. Cei mici şi cei mari, cei bogaţi şi cei săraci, trebuie judecaţi cu aceeaşi măsură, cea dreaptă, aşa cum face Dumnezeu."[150]

Sunt mai mulți care atunci când ajung la un medic de multe ori nu sunt nici măcar luați seamă dacă nu primesc un dar: „primirea de daruri este un păcat care va fi cu siguranţă pedepsit încă din această viaţă. Astfel proorocul Amos le spune celor care au călcat pe sărac în picioare şi au luat daruri de grâu de la el că pentru aceste fapte nu vor locui în casele de piatră pe care le-au zidit şi nici nu vor bea din vinul viilor foarte bune pe care le-au sădit· Primite pe ascuns sau nu (uneori cârmuitorul cere daruri, judecătorul cere plată, cel mare îşi arată pe faţă ce doreşte cu lăcomie) darurile orbesc ochii înţelepţilor şi sucesc cuvintele celor drepţi îi fac pe cei care guvernează să strice dreptatea, aşa cum constată proorocul Mica ducând, în cazuri extreme, chiar la vărsare de sânge, aşa cum arată proorocul Iezechiel că se întâmpla la un moment dat în cetatea Ierusalimului."[151]

Mita la fel de bine este o altă metodă prin care unii cred că pot să rezolve orice și în orice situație. Auzim mai multe povești în mas media cu mită și cu șpagă ce ne face să ne dăm seama că lumea din jurul nostru nu este la fel de integră pe cum credeam noi că este: „mita este un păcat care strică inima şi nimiceşte ţara. Aşa cum se întâmpla cu fiii lui Samuel care, puşi de tatăl lor să judece, se dedau la lăcomie, luau mită şi călcau dreptatea, motiv pentru care bătrânii Israelului cer întronarea unui împărat. O mită dată pe ascuns potoleşte cea mai puternică mânie, arată Solomon· Uneori mita ajunge în cele mai înalte sfere ale puterii. „Mai marii tăi sunt răzvrătiţi şi părtaşi cu hoţii, toţi iubesc mita şi aleargă după plată; orfanului nu-i fac dreptate, şi pricina văduvei n-ajunge până la ei" arată proorocul Isaia Cel ce urăşte mita va trăi, scrie Solomon şi cel ce nu-şi dă banii cu dobândă şi nu ia mită nu se va clătina, spune psalmistul."[152]

Este evident că sunt multe forme în care se manifestă nedreptatea dar se pot găsii mai multe asemănări între aceste forme fiindcă nedreptatea este întotdeauna una care nu merge după legea lui Dumnezeu. „Stoarcerea de bani prin silă (extorcarea) este o nedreptate care poate înnebuni şi pe cel înţelept. Ostaşii romani sunt îndemnaţi de Ioan Botezătorul să renunţe la stoarcerea de bani prin ameninţări, ca un prim pas spre mântuire. Uneori peste fiii nelegiuitului vor năvăli cei săraci, şi mâinile lui vor da înapoi ce a răpit cu sila. Creştinul este îndemnat de Hristos să nu se opună celui ce ia cu sila şi să nu-şi ceară bunurile înapoi de la acesta."[153]

Este evident că nedreptatea este un lucru

- amplu,
- de multe ori complicat

148 https://ro.orthodoxwiki.org/Nedreptatea (accesat pe 07.05.2023).
149 Idem.
150 Ibidem.
151 https://ro.orthodoxwiki.org/Nedreptatea (accesat pe 07.05.2023).
152 Idem.
153 Ibidem.

- şi de ce nu ambiguu.

Cei care nedreptăţesc sunt oameni care îi inima lor nu au frică de Dumnezeu fiindcă dacă ar avea nu ar mai nedreptăţii. Lumea nu are cum

- să progreseze
- şi să evolueze

când este condusă de oameni nedrepţi. Aceasta fiindcă ei oferă numai o iluzie a progresului şi a evoluţiei. „Iosafat a pus judecători în toate cetăţile întărite ale lui Iuda şi a cerut judecătorilor să ia seama la ce vor face căci nu pentru oameni vor rosti judecăţi; ci pentru Domnul, care va fi lângă ei când le vor rosti., îndemnându-i să judece cu frică şi veghind asupra faptelor lor, însoţiţi de cunoştinţa faptului că la judecata Domnului nu este nici nelegiuire, nici nu se are în vedere faţa oamenilor, nici nu se primesc daruri. Când s-a întors la Ierusalim, Iosafat a pus şi aici, pentru judecăţile Domnului şi pentru neînțelegeri, leviţi, preoţi şi căpetenii peste casele părinteşti ale lui Israel şi le-a poruncit să lucreze cu frica Domnului, cu credinţă şi curăţie de inimă şi să lumineze pe fraţii lor în orice neînțelegere cu privire la un omor, la o lege, la o poruncă, la învăţături şi rânduieli pentru ca să nu izbucnească mânia Domnului peste ei şi peste fraţii lor. Moise le spune conaţionalilor săi că s-au înmulţit şi ne le mai poate purta singur pricinile, aşa că îi îndeamnă să ia din mijlocul lor bărbaţi înţelepţi, pricepuţi şi cunoscuţi şi el îi va pune în fruntea lor. Copiii lui Israel sunt de acord cu propunerea lui. Moise pune căpetenii peste popor la propunerea acestuia şi judecătorilor le dă porunca de a judeca după dreptate neînțelegerile dintre ei, de a nu căuta la faţa oamenilor, de a asculta pe cel mic ca şi pe cel mare, de a nu se teme de nimeni căci Dumnezeu e cel care face dreptate. Şi când vor găsi o pricină grea, îi îndeamnă să vină cu ea înaintea lui s-o audă. Preoţii, leviţii şi judecătorii vor avea cuvântul hotărâtor în pricinile grele privitoare la un omor, la o neînțelegere, sau la o rănire, care vor da prilej la ceartă înlăuntrul cetăţii."[154]

La un tribunal doi magistraţi discutau.

- Ştii ce cred eu?
- Ce?
- Că a face dreptate în lumea noastră este la fel cu a găsii acul în carul cu fân.
- De ce?
- Sunt atât de multe încălcări de lege.
- Trebuie să faci o distincţie.
- Care?
- Sunt încălcări de lege voluntare şi involuntare.
- Adică?
- De multe ori oamenii nu vor să încalce legea.
- Ştiu asta.
- Alţii în schimb o fac în mod voit.
- Şi nu sunt prinşi.
- Adică?
- Sunt mulţi criminali care nu au fost prinşi niciodată.
- La asta te referi?
- Da.
- Este o altă chestiune.
- Adică?
- Ce nu intră sub incidenţa justiţiei omeneşti va intra sub incidenţa justiţiei dumnezeieşti.
- Adică?
- Este mult mai bine să fi pedepsit pentru fărădelegi în această lume.
- De ce?
- Fiindcă aici suferinţele sunt temporare.
- Şi în lumea de dincolo?
- Sunt veşnice.
- Adică?
- Ca să te fac să înţelegi îţi voi spune o poveste.
- Te ascult.
- Ia bine aminte.
- Am să i-au aminte.

[154] https://ro.orthodoxwiki.org/Nedreptatea (accesat pe 07.05.2023).

- Se spune că era un era un om foarte crud.
- Cunosc exemple.
- El a tânjit la averea unui comerciant bogat.
- Şi?
- În cele din urmă l-a ucis.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Şi ce a urmat?
- A încercat să iese din casa comerciantului dar familia comerciantului l-a văzut.
- Uite, el este ucigaşul! au strigat ei.
- Şi?
- Criminalul s-a a fugit şi s-a ascuns între nişte ruine.
- Cât a stat aici?
- Toată noaptea.
- Înţeleg.
- Dimineaţa a ieşit afară din ruine dar a fost recunoscut de cineva.
- Veniţi, uite criminalul!
- Şi?
- Aşa nu se mai poate, şi-a spus criminalul.
- De ce?
- Trebuie să plec din oraş, şi-a spus el.
- Şi a plecat?
- Da.
- Unde?
- A ajuns la un râu.
- Şi?
- Aici un lup a apărut şi a voit să îl atace.
- A reuşit?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă s-a suit într-un copac.
- Şi ce a urmat?
- Dintr-o dată a putut să audă un foşnet în frunzele copacului.
- Ce era?
- Şi-a făcut apariţia o cobră.
- Fioros.
- Ca să scape de cobră criminalul a sărit din pom în râu.
- Şi a scăpat?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă aici a fost mâncat de crocodili.
- Nu înţeleg morala poveştii?
- Morala poveștii este că natura întotdeauna slujeşte dreptăţii.
- Adică?
- El a ucis pe comerciant şi natura l-a ucis pe el.
- Adică cu ce măsură măsori cu aceiaşi măsură ţi se va măsura?
- Da.
- Sunt de acord.
- Şi mai este o morală a poveştii.
- Care?
- Dacă cu toţii membrii societăţii lucrăm la facerea dreptăţii în cele din urmă dreptatea va fi realizată.
- Crezi?
- Se poate deduce din poveste.
- Aşa este.

- Deci vezi că mai de vreme sau mai târziu se va face dreptate.[155]

Trebuie să ne bucurăm nu numai când ni se face nouă dreptate ci la fel de bine şi când li se face dreptate celor din jurul nostru. Aceasta fiindcă suntem creştini ortodocşi şi cu toţii suntem fii aceluiaşi Dumnezeu Tatăl. Se spune că înţeleptul antic Ancharsis a fost întrebat la un moment dat:

- Pentru ce sunt oamenii mâhniţi câte odată?

Înţeleptul răspunse:

- Pentru că nu numai nenorocirea lor, ci şi norocul altora îi supără![156]

Nedreptatea trebuie să ştim că dacă este practicată în mod sistematic ajunge să ne închidă porţile raiului. Iată de ce avem toate motivele să lucrăm la facerea dreptăţii în lumea noastră: „abandonarea nedreptăţii (a extorcării, a învinuirilor nedrepte, a nemulţumirii faţă de salariile primite) este una din condiţiile de intrare în împărăţia lui Dumnezeu pentru ostaşii romani. Laban l-a înşelat pe Iacov dându-i-o de nevastă pe Lea în loc de Rahela, ca răsplată pentru munca sa care durase 7 ani. Laban l-a nedreptăţit pe Iacov schimbându-i de 10 ori simbria. Când cineva va păcătui împotriva aproapelui său, făcând o călcare de lege faţă de Domnul, el trebuie să-şi mărturisească păcatul şi să dea înapoi în întregime preţul lucrului câştigat prin mijloace necinstite, adăugând a cincea parte. Zaheu era mai-marele vameşilor, era foarte bogat şi locuia în Ierihon. Fiind mic de statură s-a suit într-un sicomor ca să-l vadă pe Iisus. Iar Iisus venind în locul acela i-a spus să se coboare degrabă căci doreşte să poposească în casa lui, ceea ce a stârnit murmurele multora în legătură cu găzduirea la un om păcătos. Zaheu a coborât şi a spus: Iată, jumătate din averea mea, Doamne, o dau săracilor şi, dacă am năpăstuit (nedreptăţit) pe cineva cu ceva, întorc împătrit. Iar Iisus i-a răspuns: Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia, căci şi acesta este fiu al lui Avraam./ Căci Fiul Omului a venit să caute şi să mântuiască pe cel pierdut.(Lc 19.1-10) Faraonul egiptean a poruncit asuprirea fără milă a poporului evreu prin munci grele pentru a împiedica înmulţirea acestuia şi o eventuală alianţă cu vrăjmaşul Egiptului. Fraţii nedreptăţiţi sunt mai greu de câştigat decât o cetate întărită, şi certurile lor sunt tot aşa de greu de înlăturat ca zăvoarele unei case împărăteşti, avertizează Solomon."[157]

[155] http://www.english-for-students.com/Justice.html?utm_content=cmp-true (accesat pe 08.05.2023).
[156] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).
[157] https://ro.orthodoxwiki.org/Nedreptatea (accesat pe 07.05.2023).